ఆంధ్రశిల్పి

వ్యయ : ఫాల్గుణము ౧౨

[illegible]

సచిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకులు

వి. ఆర్. చిత్రా: పి. గణపతిశాస్త్రి

శిల్పి

౧౦, నరసింగపురం వీథి,
మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

విషయానుక్రమణిక

		పుట.
సంపాదక సమీక్షలు	సంపాదకులు ...	౩
విశ్వనాథ పంచశతి	శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు	౬
బాధపడి కావ్యాలు	శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు	౮
హృదయోపహారము	శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రిగారు	౯
జపానుకళలో భారత సంప్రదాయాలు...	శ్రీ వి. ఆర్. చిత్రాగారు	౧౦
నాకవిత్వం	శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు	౧౭
దిబ్బప్రభువుగారితో ఇంటర్వ్యూ ...	శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు	౨౦
పాకిస్థాన్ నిజస్వరూపము	శ్రీ డా. సుందరరెడ్డిగారు	౨౩
ఆధునికశిల్పం-అంతర్జాతీయత ...	శ్రీ గణేశదేవ్‌గారు	౨౬
సంక్రాంతి పండుగ	శ్రీ 'మునిమాణిక్యం'గారు	౨౭
మిట్టమధ్యాహ్నం	శ్రీ సౌరిస్‌గారు	౩౦
భారత సాహిత్య పరిషత్తు... ...	శ్రీ 'వాత్సవ'గారు	౩౩
చిత్రవివరణము	శ్రీ టి. యన్. శ్రీనివాసన్‌గారు	౩౪
గ్రంథవిమర్శనము	... ...	౩౮
గ్రంథస్వీకృతి	... ...	౪౦

శిల్పాలు

ముఖచిత్రము	శ్రీ పిలకా లక్ష్మీనరసింహమూర్తిగారు
త్రివర్ణచిత్రము	శ్రీ ధీరేన్ కె. దేవ్‌వర్మగారు
అబిసీనియనుల బాధలు	శ్రీ పి. దాస్ గుప్తాగారు
అలసట	...
వల్లమందుభాయీ	...
అబిసీనియనుల బాధలు	...

[illegible]

సంపాదక సమీక్షలు

విశ్వాసరాహిత్యము

ఉమ్మడి మద్రాసు శాసనసభ్యుల్లో ౧౩౫ మంది కలిసి ఏకమై ప్రధాని ప్రకాశంమీద విశ్వాసరాహిత్యం తీర్మానించడమూ, ప్రధాని అది అశాస్త్రీయమని తోసిపెయ్యడమూ, దానిమీద అధికసంఖ్యాకులు వేరే సమావేశమై మరి ఒక నాయకుణ్ణి ఎన్నుకోవడమూ రాష్ట్రంలో చాలా కలవరం కలిగించాయి.

దీనితో ఆంధ్రదేశం అంతా అట్టుడికిపోయినట్టయిపోయింది. పల్లెల్లోను, పట్టణాల్లోను విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానానికి అనుకూలంగా ఓట్లిచ్చిన శాసనసభ్యుల్ని ఖండిస్తూ, వెంటనే వారు తమ పదవులకు రాజీనామాలివ్వవలిసిందని తీర్మానాలు చేశారు. ఆంధ్రదేశంలో సంచారానికి బయలుదేరిన ఆంధ్రకేసరికి అంతటా అఖండస్వాగతం ఇచ్చి తమ అచంచల విశ్వాసం వెలిబుచ్చారు. విశ్వాసరాహిత్యానికి అనుకూలంగా ఓట్లిచ్చిన ఆంధ్రసభ్యులకు ఎక్కడికి వెళ్ళినా నల్లజెండా ఎదురైనాయి. కొంతమంది ఆసాములు అసలు మద్రాసు విడిచి ఆంధ్రదేశంలో అడుగుపెట్టడానికే జంకిపోతున్నారనీ, తమకి మద్దత్తుకోసం వేలాది ఖర్చుపెట్టి రౌడీలను రప్పించుకొన్నారనీ వింటున్నాము.

ఇక్కడ ప్రజాసామాన్యం ప్రధానిమీద తమ సుస్థిరవిశ్వాసం ప్రకటిస్తున్నారు. కాని ఆ ప్రజలే ఇంతకుపూర్వం ఎన్నుకున్న శాసనసభ్యులకు హఠాత్తుగా ప్రకాశంమీద విశ్వాసం ఎగిరిపోయింది!

సామాన్యప్రజలకి ఎవరికీ ఈవిధంగా హఠాత్తుగా విశ్వాసం పోవడానికి కారణం తెలియదు! విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానం అనేసరికి ఆంధ్ర

దేశం అంతా ఒక్కసారిగా దద్దరిల్లిపోయింది! అయితే శాసనసభ్యుల్లో నిలుచున్న పాటుగా కలిగిన ఈ అవిశ్వాసానికి కారణం ఏమిటి?

ఈ ప్రశ్నకి ఎటుచూచినా న్యాయమైన కారణం కనబడడం లేదు. ఈమధ్యన రాజేంద్రప్రసాదు మాట్లాడుతూ మద్రాసుప్రభుత్వం ధాన్యసేకరణ విధానంలో ఇతర రాష్ట్రాలకు మార్గదర్శకంగా ఉన్నదని శ్లాఘించారు. మద్రాసుప్రభుత్వవిధానాలన్నీ మహాత్ముని ఆశీర్వాదం పొందాయి. అన్ని విషయాల్లోను మద్రాసుప్రభుత్వం అగ్రగామిగా ఉన్నదని అందరూ అన్నారు! మరి ఈ విశ్వాసరాహిత్యానికి కారణం?

దీనికి ప్రత్యేకంగా కారణాన్వేషణకి పూనుకోవలిసిన అవసరం లేదు! త్యాగాదర్శాలతోటీ, సేవాదర్శాలతోటీ ప్రారంభించిన చాలామంది కాంగ్రెసువాదులలో నేడు స్వార్థం పేరుకుంది; కేవలం పదవీవ్యామోహం ప్రధానమైంది. వీరు పదవులకోసం ఎటువంటి నైచ్యాలకైనా సిద్ధపడుతున్నారు. తమ స్వార్థాలకోసం కాంగ్రెసులో కులం కీలుమీద ఆధారపడిన కుటిలవిభేదాలకి దారితీస్తున్నారు. చివరికి కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠ మంటలో కలపడానికికూడా వెనకాడడం లేదు.

ఈ విషయంలో కొందరు ఆంధ్రనాయకుల ప్రవర్తన మరీ గర్హ్యంగా ఉంది. ఇన్నాళ్లనించీ ఆంధ్రజాతి అనేకవిషయాలలో వెనకబడి ఉండడానికి ఇల్లాంటి స్వార్థపరుల సంకుచిత దృక్పథాలే కారణము. ఆంధ్ర ప్రజానీకం వీరిని ఒకకంట కనిపెడుతూ, ఇల్లాంటి స్వార్థపరులు ప్రజాప్రతినిధులమని ఊరేగకుండా చూడవలిసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. వారిని శాసనసభలనించి తరిమివేసేదాకా సామాన్యప్రజలు నిద్రించకూడదు!

ఈ రాష్ట్రంలో పరిస్థితులన్నీ కాంగ్రెసుకార్యవర్గం జాగ్రత్తగా గమనిస్తున్నారో లేదో తెలియదు. ఈ పరిస్థితుల్లో కాంగ్రెసుకార్యవర్గం మెలకువతో ప్రవర్తించాలి. ప్రజాద్రోహులు తలపెడుతూన్న కుతంత్రాలన్నీ నిర్మూలించి, కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠ నిలబడేటట్లు చూడాలి. నిజమైన ప్రజాసేవకు లెవరో, స్వార్థపరు లెవరో గమనించాలి. ప్రకాశంవంటి ప్రజాపక్షపాతికి ధనికవర్గాలవల్లా, పెట్టుబడిదారులవల్లా, స్వార్థపరులవల్లా కలుగుతూన్న [illegible] అరికట్టాలి. అవసరమైతే [illegible] ప్రకాశం మం[illegible]

వర్గానికి సహకరించి, ఈ రాజధానిలో కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠ సుస్థిరమయ్యేటట్లు చూడాలి. స్వార్థపరులనీ, దేశద్రోహులనీ కాంగ్రెసు సమీపానికైనా రాకుండా తరిమివెయ్యాలి!

ఈవిధంగా జరగకుండా మరిఒకవిధంగా జరిగితే మద్రాసు రాజధానిలో కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠ అంతరించడం తథ్యము. అంతేకాదు; స్వార్థపరులతో ఏర్పడిన కొత్తమంత్రివర్గాలుకూడా ఆట్టేకాలం నిలబడవు. మళ్లీ అనతికాలంలో గూడుపుఠాణీలూ, విశ్వాసరాహిత్యాలూ బయలుదేరి తీరతాయి.

అందుచేత కాంగ్రెసు కార్యవర్గము, ప్రజలు, ప్రకాశం మంత్రివర్గంమీద స్వార్థపరులు లేవదీస్తూన్న గాలిదుమారాలన్నీ అవగాహనచేసుకోగలరనీ, ప్రజాప్రతినిధులమని చెప్పుకుంటూ ప్రజాద్రోహం తలపెడుతున్న స్వార్థపరుల ప్రయత్నాలన్నీ భగ్నంచెయ్యగలరని కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠ మళ్లీ సుప్రతిష్ఠితం చెయ్యగలరనీ ఆశిస్తున్నాము.

విశ్వనాథ పంచశతి

తోడిమపట్టు, మెల్లఁదోలఁగి తప్పించుక
పండు, నేలరాలి పడినయంత
చూతశాఖ, చివురుజొంపంబు మొగముతోఁ
బండువంకనల్లె తొంగిచూచు.

తాటిమొవ్వుమీఁదఁ దావచ్చి మరికొంత
సేపు నిలచె నిరుటిచిన్నమొయిలు
తోట క్రొత్తమొగ్గ తొడిగిన కడిమికా
కాకునందు గగురుగదుర తోఁచె.

సమరస మృదుకుల సతిసిత
కమలాపాంగములఁబోలు గద్యము, పద్యం
బమృతరసవ్యంజకనా
ట్యమనోహార్యప్సరోదృగంతముఁబోలున్.

ప్రేమలేద యిద్దఱికి నగ్నిసాక్షిగా
నైన పెండ్లియందు నాదరమున
గంగయమునవోలెఁ గలసియే పోదురు
గంగయమునవోలెఁ గలసిపోరు.

మొదటిసారి ప్రియుఁడు ముద్దిడుకొన్నంత
కన్నె బెదరి, క్రొత్తకాల్వక్రింద
సాగుపొలముదంపనాఁగలి లాఁగినఁ
బెళ్ల విరిగినట్లు తెల్లవోయె.

చిన్నపూవుకంటెఁ జివురాకు మెత్తన
దానికంటెఁ జిన్నదానితలపు
తలపుకంటెఁగూడఁ దొలియీఁత యీవెన్నఁ
బెట్టినట్టి దివ్వె పిల్లవలపు.

[illegible]
[illegible] జనుదెంచె
[illegible]! [illegible] సెలవులు
[illegible] మూఁడుమాసములేలో.

[illegible] యున్నెంతా
[illegible]తానంత పెద్దతల్లికిఁ దొలిచూ
[illegible]నవ్వున బొంగరము నభం
[illegible]గతిఁ దిరుగాడు చిన్నికోడలిఁగన్నన్.

[illegible]లఁ జెమటపోసెఁ గడురొప్పుచుంటివి
కొనబుజాననంటెఁ గుసుమరజము,
పడుచు దానిమగడ! నడియెండఁ బూచిన
బీరపాదు త్రవ్వ పెట్టనేల.

పూవు, చిన్ని పసరు మొగ్గ కాకయున్న
సన్నయీనెవోలె నున్నయట్లు
వలపు సిగ్గుగాఁగఁ బరిణమింపకమున్న
బాలయందు భయమువోలె నుండు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

బాధపడి కావ్యాలు

బాధపడి కావ్యాలు
ప్రసవించమంటావు
దళితహృదయములోన
తలపు పూచేనా ?

రేఁగుబడబాశిఖల
క్రాఁగుసాగరుగుండె
కలవరించేరోదలు
కలగానమేనా ?—

పడుచుపూవుల తేనె
వలపు వాసిన తేటి
బీటవారిన గొంతు
పాట బాడేనా ?—

ఓసరిలు మోసరిలు
మోసఖా ! ఇకనైన
ప్రశాంతిలోకాల
కోసమో పోనిమ్ము !

శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

హృదయోపహారము

ప్రేమశిరీషమోహన పరీమళ మంతయుఁ గోయఁబోవ, లో
లో మనస్సె నయంతనె – విలుప్తమగుఁగా లవమేనిలేక; త
న్వీ! మరి నేను సౌరభసమేతముగాఁ గుసుమమ్ముఁగోసి, నీ
కై మృదుపాదధూళి నిడగాఁదలతుం గృపతో క్షమింపుమీ!

ప్రతినిమిషమ్మునుం బరుగువారెడు జీవిత మాపి, మాధురీ
ప్రతికృతి! నిన్ను నా కవనరంజిత భావమునం గ్రహింపఁ గో
రితి! వృథ! యీ ప్రయత్నము! సరే మరి నా హృదయమ్ముమాత్ర మీ
జతనము మానలేని వివశత్వమునం బడియెఁగా క్షమింపుమీ!

*　　*　　*　　*

నీ నిరతప్రతీక్షరమణీ! మరి నిద్దురవై, భరింపగా
లేని మహాప్రమోహమయి, లీనహృదంతర మృత్యునీరవ
మ్మైన నయనమ్ములొక్కపరి దైనఁ గనుంగొననీయదో! మరే
మో! నిమిషమ్ముఁదాళిక ముహూర్తమునక్ వెలిగింపు వీక్షలన్.

భూతభవిష్యదస్తి పరిభూతము! సర్వము వర్తమాన కా
లాశ్రిత మనోహరాత్మ సబలా! మరి తన్మయప్రసక్తి పో
[illegible] ! [illegible] కే
లూతనఁ [illegible] !

కనుగొనఁగంటి నిన్ను నీ యమృతమయముకమ్మునఁ [illegible] పొంగి లే
చిన హృదయమ్ము నీ విటకుఁ జెప్పెను వచ్చెదనేని శోక మో
హాన కవనస్రవంతిగ సహస్రవిధమ్ములఁ బాడుచుఁగా భవ
న్మనన మొనర్చు నిత్య మొకమారి నైనను నమ్ము నెచ్చెలీ!
ఈ వొక వేళ వచ్చుసరికే మొయి జీవనదీప మారియే
పోవునొ! దానికే తరలిపోయెదవో సుమి! దివ్యదీప్తి! శా
ప్వావృతమైన నీయధర మల్లన సోకినయంతలోన తా
రావిచలత్కనీనిక లరాళిత నిస్తనిచొక్కు నిర్వృతిన్!

*　　*　　*　　*

శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి.

జపానుకళలో భారత సంప్రదాయాలు

శ్రీ వి. ఆర్. చిత్రా

మస్నవీర్ అనే పారశీక మహా కావ్యంలో గ్రీక్కులు, చైనీయులు కళలో ఎవరు గొప్పవారమని వివాదపడినట్లు వర్ణితమైఉంది. వాళ్లిద్దరూ తమ తగువు తీర్చవలసిందని సుల్తానుని ప్రార్థించారట. అతను దానికోసం ఒక పోటీ ఏర్పరిచాడు: ఒక భవనం చూపించి దాన్ని మీమీ అభిరుచులకు అనుకూలంగా అలంకరించమని ఆజ్ఞాపించాడు. ఆపైన చైనీయులు ఆ భవనకుడ్యాలమీద పెద్దపెద్ద చిత్రాలు చిత్రించారట. గ్రీక్కులు ఆభవనం గోడలు శుభ్రంగాతోమి, అద్దాలలాగ తళతళలాడేటట్లుచేసి అంతమాత్రంతో ఊరుకున్నారట. సుల్తాను చైనీయులచిత్రాలు అత్యద్భుతంగా పొగిడాడట; కాని ప్రథమబహుమానం గ్రీక్కులకే ఇచ్చివేశాడట! కవి ఇక్కడ సాంకేతికంగా ఒకవిషయం వర్ణించడానికి మాత్రమే ఈకథ ఇక్కడ చేర్చాడు. ఇది కేవలం చారిత్రికంగా పరిశీలించకుండా, చూస్తే ఇందులో ఒక సత్యం ప్రతిఫలిస్తూన్నమాట వాస్తవము.

'దీన్నిబట్టి ప్రాచ్యదేశీయులకు కళమీద, సౌందర్యం మీదఉన్న ఆసక్తి కేవలం భౌతిక దృక్పథం కలిగిన పాశ్చాత్యదృష్టికంటె విభిన్నమైనదని నిర్ధారణచేయవచ్చును.

ఈ ప్రాచ్యఖండంలో కళ ఎంతో పురాతన కాలం నించీ అభివృద్ధిపొందుతూ వచ్చింది. ఇల్లాగ అభివృద్ధి పొందుతూన్న ఈ ప్రాచ్యకళలో క్రమంగా చిన్న చిన్నమార్పులు ప్రారంభించాయి. ఈ కళావిధానంలో మంచిచెడ్డలమాట ఎల్లాగఉన్నా, దీనిలో ఏషియాఖండం ప్రతిభ జాజ్వల్యమానంగా ప్రతిఫలించినదని చెప్పవచ్చును. అయితే ఈ కళా పరిణామం అంతా సమీక్షచేయడం ఇప్పుడు నాపనికాదు. కాని భారతీయకళవల్ల జపానుకళలో జరిగిన మార్పులు తెలుసుకోవాలంటే అత్యంత ప్రాచీనమైన ప్రాచ్యకళ [illegible] చేసుకోవాలి. మొట్టమొదట ఈ కళాస్వరూపం ఏకమైనా క్రమక్రమంగా మారుతూవచ్చింది. మూడు మహాజ్ఞానాలకు [illegible]. అవే [illegible] గ్రీక్కు, చైనాజపాను నాగరికతలే [illegible].

ఈ మూడు నాగరికతలూ కూడా, [illegible] భ్యున్నతికి తోడ్పడ్డాయి. అస్సీరియా సంప్రదాయమూ, భారత సంప్రదాయమూ, చైనా సంప్రదాయమూ ఒకేసంప్రదాయంలో నించి [illegible] దేరాయి. ఈ మూడింటిలోనించీ మళ్లీ ప్రత్యేకంగా చిన్నచిన్నసంప్రదాయాలు కొత్తగా [illegible]. అస్సీరియా సంప్రదాయంలోనించి గ్రీకు [illegible] కళా సంప్రదాయాలూ, భారతీయ సంప్రదాయంలో నించి, చైనీయ సంప్రదాయమూ [illegible]. నిజానికి పాశ్చాత్యసంప్రదాయం అలెగ్జాండరు దండయాత్రానంతరం మళ్లీ భారతదేశంవైపు వచ్చింది. అలెగ్జాండరు గ్రీకు సంప్రదాయమూ, నాగరికతా ప్రాచ్యదేశాల్లో ప్రవేశించడానికి కారకుడయ్యాడు. అయితే అలగ్జాండరు చాలా చిన్నతనంలో మరణించడంచేత మళ్లీ ప్రాచ్య పాశ్చాత్య సంప్రదాయాలు రెండూ దూరదూరంగానే ఉంటూ వచ్చాయి. కాని అలెగ్జాండరు ఆశయాలూ, [illegible] గాంధారశిల్పంలో సాఫల్యంచెందినట్లు కనిపిస్తాయి. ఆ కాలంలో భారతదేశం కొంతవరకూ [illegible] దర్శాలు అంగీకరించింది.

ఈపైన భారతీయకళ చైనాజపాను [illegible] ప్రవేశించిన ఘట్టాల్లోకి ప్రవేశిద్దాము. [illegible] క్రీస్తు పూర్వం ౬వ శతాబ్దంలో కొంతవరకు [illegible]

ఉంది, అప్పైన కళింగ యుద్ధానంతరం ఆ తరవాత యుద్ధాలు శతాబ్దాలు గడిచిపోయాయి. అనంతరం అశోక చక్రవర్తి బౌద్ధమతం స్వీకరించాడు. అతను అలెగ్జాం డరు కాలంలో భారతీయకళలలో జరిగినమార్పులు గమనిస్తూ, క్రమంగా స్వీయకళాసంప్రదాయం అభివృద్ధిచెయ్యడం ప్రారంభించాడు. దీన్ని మనం యవన భారతీయ సంప్రదాయం అని పిలవవచ్చును. అశోకుడు తనకాలంలో ఉన్న విజ్ఞానంఅంతా ఆకళించుకొన్నవాడవడంచేత, తన కళాసంప్రదాయం భారతదేశంలో వ్యాప్తిచెందించడంతో తృప్తిపడక క్రమంగా ఇతరదేశాల్లోకూడా వ్యాపింపచెయ్యాలని నిశ్చయించాడు. అతని ప్రయత్నాలవల్ల బౌద్ధమతం క్రమక్రమంగా ఆసియాఖండం అంతా వ్యాపించసాగింది. వానితోపాటు అనేకజాతుల్లో ప్రబలమైన భావసంచలనం కలిగింది. క్రీస్తుశకం ౬౭లో మింగ్‌టి అనేచైనాచక్రవర్తి బౌద్ధమతసత్వాలు తెలిసికోడానికి హిమాలయాలద్వారా తన వార్తాహరుల్ని భారతదేశానికి పంపించాడు. ఆ పిమ్మట వారంతా ఎంతోఆప్యాయంగా బౌద్ధమతంలో ప్రవేశించి, భారతదేశంనించి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు బుద్ధదేవునికి సంబంధించిన కొన్నిచిత్రాలూ, శిల్పాలూ తమ దేశానికి తీసుకువచ్చారు. క్రమంగా చైనాదేశానికీ భారతదేశానికీ మధ్య తీర్థయాత్రికులమార్గం ఒకటి ఏర్పడింది. ఆ తరవాత క్రీస్తుశకం నాలుగో శతాబ్దిలో ఫాహియాన్ భారతదేశంలో మగధరాజ్యానికి రావడం మనం అందరమూ ఎరిగిఉన్నదే. ఫాహియాన్ తిరిగి చైనా వెళ్లగానే తాను సందర్శించిన పుణ్యక్షేత్రాలనుగురించీ, బౌద్ధ ప్రతిమలనిగురించీ, ఇంకా భారతదేశంలో ఉన్న కొన్ని విచిత్ర విషయాలనిగురించీ ఒక గ్రంథం వ్రాశాడు. క్రమంగా చైనీయులందరికీ ఆ గ్రంథం ఒక బైబిలు అయింది. ఇంకా ఫాహియాన్ తనతో కొన్నిబౌద్ధశిల్పాలూ చిత్రాలూకూడా తీసుకువచ్చాడు. చైనీయులు వాటికి నకళ్లు తయారుచేసుకుని వాటిని ఎంతో భక్తిభావంతో ఆరాధించడం ప్రారంభించారు.

క్రమక్రమంగా బౌద్ధమతం చైనా నుంచి ప్రాగుత్తరదిశవైపు ప్రయాణించి, కొరియా వెళ్లి, క్రమంగా అక్కడినించి జపాను చేరుకుంది. అందుచేత బౌద్ధమతప్రవేశంతోనే జపానులో చిత్రకళ ప్రారంభించిందని నిశ్చయించవచ్చును. ఈ ప్రారంభ కాలంలో 'తమముషి' అనే పుణ్యస్థలంలో చిత్రించిన చిత్రాలు ఇప్పటికీ మనం చూడవచ్చును. ఇవి చైనా బౌద్ధమతసంప్రదాయంలో చిత్రించిన తైల వర్ణ చిత్రాలు. వర్ణ సమ్మేళనంలోను, సారళ్యంలోను వీటికీ అజంతాకుడ్యచిత్రాలకీ చాలా దగ్గర సంబంధం ఉంది. ఇంతేకాదు; రంగులూ అవీ అక్కడవి, ఇక్కడవి ఒకటే. ఇవే జపానుచిత్రకళకి ప్రారంభం అని చెప్పవచ్చును. క్రమంగా ఇవే ప్రత్యేక జపాను చిత్రకళకి దారితీశాయి. ఆ పిమ్మట ఏడవ శతాబ్దిలో సింకో చక్రవర్తిని పరిపాలన కాలంలో బౌద్ధమతము, చిత్రకళ, జపానులో బాగా వ్యాపించాయి. నారాలో ఉన్న సుప్రసిద్ధ హోర్యూజీ దేవాలయ చిత్రాలన్నీ ఈమె కాలానికి సంబంధించినవే. ఆ తరవాత అనేకమైన చిత్ర సంప్రదాయాలు బయలుదేరాయి. కాని అవన్నీ బౌద్ధ సంప్రదాయానికి చెందినవే. ఈ చిత్రాలు చిత్రించినవారిలో క్రీస్తుశకం ౧౦౧౭ లో అస్తమించిన ఏషిన్ సోజు అనే చిత్రకారుడు ఉత్తమోత్తముడు. అతనికి అమిద బుద్ధుడు స్వర్గలోకంలోనించి అవతరిస్తూ భక్తుల సంపదని అనుగ్రహిస్తున్నట్లుగా తీయని తీయని స్వప్నాలు ప్రత్యక్షమయ్యేవని చెబుతారు. వాటికీ వాటికి సమకాలీనములైన భారతీయచిత్రాలకీ చాలా దగ్గరసంబంధాలున్నాయి.

ఆ తరవాత వచ్చిన సంప్రదాయాలన్నీ సుసూక్ష్మంగా పరిశీలించడం ఇప్పుడు మన పనిగాదు. మనం ప్రస్తుతం ఆధునాతనయుగానికి వద్దాము. దీన్ని 'మేజీయుగం' అంటారు. ఇది ౧౮౬౮ కీ, ౧౯౧౧ కీ మధ్యకాలాన్ని ఏర్పడింది. ఈ యుగంలో ప్రాచ్యకళా ప్రత్యేకత బాగా కనిపిస్తుంది. ఈ కాలంలో జపానీయులు తమకి చిత్రకళ బోధించడానికి ఫాన్టనేస్

[illegible]హూర్, ఎంఫాంటు నేసి, ప్రొఫెసరు ఫెనొల్లోసా వంటి చిత్రకారుల్ని తమ దేశానికి రప్పించుకుని, జపానువిద్యార్థులకు వారిచేత చిత్రకళ బోధింప జేశారు. అయినా జపానీయులు తమ ప్రాచ్యసంప్రదాయం నిలబెట్టుకోవడంలో చాలా జాగ్రత్తపడ్డారు. నిజం ఆలోచిస్తే, తకంచీసైహో, కన్జైగ్యోకుడో వంటి సుప్రసిద్ధ చిత్రకారుల్లో ప్రాచీనవిజ్ఞానజ్వాల జాజ్వల్యమానంగా వెలిగిందనే చెప్పాలి. పాశ్చాత్య సంప్రదాయాలు పరిశీలించడంవల్ల జపాను చిత్రకారుల మానసికదృక్పథంలో ఎంత మార్పు వచ్చినా, అది వారిసంప్రదాయాన్ని తుడిచిపెట్టి వేస్తుందని చెప్పడానికి వీల్లేదు. బాగా పరిశీలిస్తే ఈ అధునాతన జపాను చిత్రకారుల చిత్రాలకీ, అవనీంద్రుడు, నందలాల్ బోసు మొదలైన సుప్రసిద్ధ భారతీయచిత్రకారులు చిత్రించిన చిత్రాలకీ చాలా దగ్గరపోలికలు కనిపిస్తాయి.

జపానులోను భారతదేశంలోను, ఉన్న చిత్రకళ పరిశీలిస్తే ప్రాకృతికత, భావనాసంపత్తి గొప్ప గొప్ప ఔన్నత్యశిఖరాలు అంటుకున్నాయని చెప్ప వచ్చును. ఏది ఏమైనా జపానీయులు మనదగ్గిర నేర్చుకొన్నది బాగా అభివృద్ధి పొందించారనే చెప్పాలి. వాళ్ల చిత్రకళల్లో కొన్నికొన్ని కొత్త విషయాలు చేర్చుకున్నారు. జపానీయులు ఎప్పుడూ చైనావైపు ఆదర్శప్రాయంగా చూస్తూ ఉంటారు. జపానీయచిత్రకళ చైనానించి, అనేకమైన విషయాలు, రీతులు ఎరువు తెచ్చుకుంది. జపాను ౧౯ వ శతాబ్దిలో పాశ్చాత్యదేశాల భౌతికనాగరికత ఆకళించుకొని జీర్ణించుకున్నట్లుగానే, అంతకు పూర్వం ఒక వెయ్యేళ్లవెనక చైనా నాగరికతాకళావిజ్ఞానాలు ఆకళించుకుని జీర్ణించుకుంది. ఆ చైనాలోని విజ్ఞానానికీ, కళకు, నాగరికతకూ భారతదేశమే మూలాధారము. అనేకసారులు జపాను చిత్రకారులు ఆసియాఖండంనించి నూత్న కళాసంప్రదాయాలు ఎరువు తెచ్చుకుని తమ కళాభాండాగారాలు నిండించుకున్నారు. టాంగ్ రాజవంశకాలంనించి ౧౭ వ శతాబ్దిలోని మింగ్ యుగందాకా జపాను అనేకసారులు ఆసియాఖండంనించి, అనేకమైన కళాసంప్రదాయతరంగాలు ఆహ్వానించి, తనకళ అభివృద్ధి పొందించుకుంది.

ఇంకా జపానులోను శిల్పకళను చూద్దాము. జపానులో మాటిమాటికీ పెద్ద పెద్ద భూకంపాలు అగ్ని పర్వత ప్రమాదాలు వచ్చి, భవనాలు, గృహాలు భస్మావశేషం అయిపోతూ ఉంటాయి. అయినాగాని జపానీయులు ఇంకా శిల్పాలు జాగ్రత్తపెట్టడం చూస్తే చాలా ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. కాని దానికి కారణాలు లేకపోలేదు. ౧౫ వ శతాబ్దంలో జపానులో తేనీరు త్రాగడం ఒక చిత్రమైన ఆచారంలాగ ప్రవేశించింది. ఈ తేనీరు సంప్రదాయానికి ఆచార్యుల నేవాళ్లున్నారు. వాళ్లు గృహాల్లో అలంకారార్థం ఉన్న శిల్పాలు చూసి ఎంతో గౌరవించేవారు. అందుచేత శిల్పకళకు [illegible] జపానులో సముచితమైన స్థానం లభించింది. [illegible] చెప్పవలసివస్తే జపానులో శిల్పం [illegible] [illegible] [illegible] జపానులో [illegible] [illegible] భారతదేశాలలోని శిల్పాలకి [illegible]. ఇంక జపానీయుల అవలోకితేశ్వరవిగ్రహం [illegible] ఉన్నది. అది సారనాథ బుద్ధవిగ్రహంలాగ ఎంతో సొగసైన విగ్రహం. ఇల్లాగ ప్రాచీనకాలంలో బయలుదేరిన బుద్ధవిగ్రహాలన్నిటికీ [illegible] కనిపిస్తాయి. చాలావరకు ఇవి అన్నీ [illegible] కంచుతో తయారుచేసిన విగ్రహాలే.

ఆ తరవాత జపానులో మాంత్రిక [illegible] ప్రవేశించింది. దానివల్ల అ[illegible]లైన బౌద్ధశిల్పాలు వినూతన విధాల్లో శాస్త్రప్రకారం శిల్ప[illegible] ప్రారంభించారు. ఇది ఏడెనిమిది శతాబ్దాలలో జరిగింది. ఆ తరవాత వచ్చిన చిత్రకాలంలో [illegible] నూత్న శిల్పరచనలు కొంతకాలందాకా [illegible] ప్రాయాలయ్యాయి.

ఆ తరవాత కాలంలో [illegible] ఒక [illegible] శిల్పాన్నిగురించి చెప్ప[illegible] [illegible] [illegible].

అని పిలవబడే ఒక బ్రహ్మాండమయిన బౌద్ధప్రతిమ. ప్రపంచశిల్పా లన్నింటిలోను అవి అత్యుత్తమమైనది. అయితే ఆ ప్రతిమ ఉంచి నిర్మించిన దేవాలయం ఎన్నో శతాబ్దాలకు పూర్వమే నశించిపోయింది. ఆ ప్రదేశం పూర్వం యరిటోమో అనే చక్రవర్తికి ప్రధాననగరంగా ఉండేదట. కాని అది ఇప్పుడు చాపలు పట్టుకునేవాళ్ల పల్లెటూరులాగ మారిపోయింది. అనేక తరతరాల మనుష్యులు గతించిపోయారు. కాని ఆ మహాబుద్ధుని ప్రతిమ అల్లాగే అచంచలంగా చూస్తూ ఉంటుంది. ఆమూర్తి చుట్టూరా కరకరకాల పువ్వులు రాలుతూ ఉంటాయి. శిల్పదృక్పథం నించి చూస్తే అది సుమారు నలభై అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. దానికి అనుకూలమైన ఒక పెద్ద శిలావేదిక నిర్మించి, దానిమీద ఆ ప్రతిమ ప్రతిష్ఠించారు. ఇది సహజమైన అంగ ప్రత్యంగసామ్యంతో నిర్మించబడిన ప్రతిమ. దీనికీ బుద్ధగయదేవాలయంలోని ప్రతిమకీ చాలా దగ్గిర పోలికలున్నాయి. శైలిలోను, ఆకృతిలోను ఇది భారత సంప్రదాయానికి చెందిందని చెప్పవచ్చును. ఇల్లాంటి ఉదాహరణలు అనేకమైనవి చెప్పవచ్చును. ఈ విధంగా జపానీయశిల్పకళలో కూడా భారతీయసంప్రదాయచిహ్నా లున్నాయని నిరూపించవచ్చును.

ఇల్లాగ శిల్పాన్ని గురించి వ్రాస్తూంటే నాకు చిన్నపిల్లలాడుకునే బొమ్మలవిషయం జ్ఞాపకానికి వస్తూంది. ఈ ఆటబొమ్మలు చిన్నపిల్లల సృష్టి అని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఇది ఇల్లాగ ప్రారంభించి నప్పటికీ క్రమంగా జనసామాన్యం అవలంబించే కళగా మారింది. ఇప్పుడు ప్రతిదేశానికీ ఆదేశానికి ప్రత్యేకమైన ఆటబొమ్మ లున్నాయి. అల్లాగే మన ఆంధ్రదేశానికి కూడా ప్రత్యేకమైన బొమ్మల సంప్రదాయం ఉంది. తిరపతి చందనపు బొమ్మలు, పెందుర్తి మట్టిబొమ్మలు, కొండపల్లి బొమ్మలు దీనికి ఉదాహరణంగా ఇవ్వవచ్చును. అల్లాగే జపానులో వాళ్లకి ప్రత్యేకమైన బొమ్మ లున్నాయి. ఇంతేకాదు: ఈ బొమ్మలని గురించి మనకి ఎల్లాంటి నమ్మకాలున్నాయో ఇంచుమించుగా వాళ్లకీ అల్లాంటి నమ్మకాలే ఉన్నాయి. పిల్లలు కావలసిన స్త్రీలు కీటోలో ఒక పుణ్యక్షేత్రంలో అందరికీ బొమ్మలు పంచిపెడతారు. మరీ కొత్తతరాలకి చెందినవాళ్లు దిష్టిబొమ్మల్లాంటివి తయారుచేసి, చిన్నపిల్లల పీడవదలిపోవడానికోసం అవి వృద్ధ స్త్రీలకు దానంచేస్తూంటారు. ఇవికాకుండా ఆడపిల్లలాడుకునే బొమ్మలు వేరుగా ఉన్నాయి. అవి సామాన్యంగా ఆడుకునే బొమ్మలనీ ఏవైనా ప్రత్యేక సందర్భాల్లో వాడుకునేవనీ రెండురకాలు. ఈ రెండోరకం బొమ్మల్లో చక్రవర్తినీ అతని పరివారాన్నీ, యుద్ధాన్నీ, అతని శిష్యుల్నీ చిత్రిస్తూ ఉంటారు. ఈ బొమ్మలన్నీ ప్రత్యేకంగా జాతీయ బాలికోత్సవాల్లో ప్రదర్శిస్తూ ఉంటారు. ఇది సామాన్యంగా మే మొదటివారంలో జరుగుతుంది. కొరియాలో ఈ చిన్నపిల్లల ఉత్సవం బుద్ధదేవుని జన్మదినోత్సవంతో కలిసి ఏప్రిలు మొదటివారంలో వస్తుంది. ఈ ఉత్సవం జపానులో చాలా సుప్రసిద్ధమైన ఉత్సవం. ఇందులో కొరియా దేశీయులు 'బౌద్ధ దారుమా' వంటి బొమ్మలు తయారుచేసి అమ్ముతారు. చిన్నపిల్లలంతా ఈ బొమ్మలు ఎంతో ఆప్యాయంగా కొనుక్కుంటారు. బొమ్మలుకొన్న తరవాత పిల్లలు వాటిని ఇంటికి తీసుకుపోయి, దేవతార్చన పెట్టెలో పెట్టి నైవేద్యము మొదలైనవి పెట్టి ప్రార్థనలు చేస్తారు. ఇంకా ఇల్లాంటివి అనేకమైన ఉత్సవాలున్నాయి. వీటికీ మనఉత్సవాలకీ చాలా దగ్గిర పోలికలున్నాయి. ఇప్పుడు చెప్పిన ఉత్సవం మన నవరాత్రి ఉత్సవం వంటిది. జపానులో మే ౫వ తారీఖున వచ్చే ఉత్సవం మనబొమ్మలపండుగ లాంటిది. ఇవి మనకిప్పుడు పట్టణవాసాల్లో అంతగా కనిపించడం లేదుగాని, పల్లెటూళ్లలో ఇంకా బాగా ప్రచారంలో ఉంది.

జపానులో బాగా అత్యున్నత స్థితికివచ్చినది నాట్యకళ. నాట్యంలోను, వేషాల్లోను, నాట్య అభివ్యక్తిలోను, ఆహ్లాదకరత్వంలోను దాన్ని ఏమహానాటకరంగాలతోనైనా పోల్చవచ్చును. నాటకంలో

[illegible] శాస్త్రాలలోను, నాటక నిర్మాణంలోను వాళ్లల్లో ఒక విశిష్టమైన ప్రత్యేకత కనిపిస్తుంది.

జపానులో పదిహేనవ శతాబ్ది ప్రారంభంలో సారుగాకు అనే ఒక సంగీత విధానం ప్రారంభించింది. దానికి 'వానర సంగీతం'అని అర్థము. అందులో చిన్న చిన్న తమాషాలు, వేళాకోళం మాటలు, వాటికి తగిన అభినయాలు, ఉంటాయి. దీనినించే క్రమంగా జపాను నాటకం అభివృద్ధి చెందింది, జపానులో దీన్ని 'నో' నాటకం అంటారు.

ఈ 'నో' నాటకాలు సుమారు రెండువందల [illegible] ఉన్నాయి. వీటిల్లో ప్రధాన విషయాలు మతము బౌద్ధ ధర్మాలున్నూ. చిత్రవిచిత్రమైన వేషాలు వేసుకుని ఒక రకమైన సంగీతశ్రుతితో వీటిని అభినయిస్తూ ఉంటారు. వర్ణనాత్మకములు వ్యాఖ్యానాలు అయిన చిన్న చిన్న పాటలు తెర వెనకాల ఉన్న వాళ్లు పాడుతూ ఉంటారు. ఆ సంగీతం మెల్లిగా సామవేదంలా వినిపిస్తూ ఉంటుంది. జపాను సంగీతానికి దానికి స్వరాలు ఒకటే అని నేను విన్నాను. ఇంక నృత్యం కొంచెం వెనకాల ఉన్న వాళ్లకి ఒదిలి వేస్తారు. వాళ్లు నేలమీద జీరాడే కుచ్చెళ్లతో అందంగా నృత్యం చేస్తూంటారు. నాట్యకవిత అంతా పద్యాల్లోనే ఉంటుంది. అక్కడక్కడ కొన్ని కథకి సంబంధించినవి—కొన్ని శాస్త్ర మర్యాదలు కూడా ప్రవేశిస్తూఉంటాయి. అయినా కథలు సామాన్యప్రజకి సులభంగా బోధపడడానికి వీలుగానే ఉంటాయి.

ఈ ప్రదర్శనమంతా ముందు 'ఓకినా' అనే ప్రార్థనతో ప్రారంభమవుతుంది. ఇది సూర్యదేవత నుద్దేశించిన ప్రార్థన. ఇది సరిగా మనం నాటకాలముందు చేసే ప్రార్థనలాగే వుంటుంది. నాటకాల్లో నటులు ఆయా పాత్రలకు అనుకూలమయిన దుస్తులు ధరించి ఉంటారు. ఈ నటులకు సంగీతపాఠకులు సహాయంచేస్తూ ఉంటారు. వారు నాట్యరంగానికి ఆ మూలా, ఈ మూలా కూర్చుని ఉండే [illegible]మీద, మృదంగం వంటి మరియొక వాద్యంమీద, 'ఓకావా' అనే అంతకంటె పెద్దవాద్యం మీద వాయిస్తూ ఉంటారు. ఈ 'నో' నాటకాలకీ మన నాటకాలకీ అన్ని విషయాలలోను చాలా దగ్గిర సంబంధం ఉంది. మనవీ వారివీ సామాన్యంగా మతానికి సంబంధించిన ప్రదర్శనాలు. దీనివల్ల జపానీయులలో మంచి మతవిశ్వాసమూ, బౌద్ధ జీవిత గాథలలో భక్తీ కుదురుకున్నాయి. జపానులో సాంఘిక నాటకాలు చాలా తక్కువ. సినిమాలు రేడియోలు మొదలయిన అనేక పాశ్చాత్య రూపకాలతో పరిచయం కనిపిస్తూన్నా జపానువారికి ఈ 'నో' రూపకాలమీద ఆప్యాయం తగ్గలేదు.

ఈ రోజుల్లో జపానులో మన రామలీల వంటి ప్రజానాట్యోత్సవాలు కూడా ఉన్నాయి. సాదృశ్యము ఈ రెండిటిలోను ఉండే సమానధర్మము. ఎన్నివిధాల చూచినా జపాను నాటకాలకీ మన నాటకాలకీ చాలా దగ్గిర పోలికలే కనిపిస్తాయి.

జపానువారి నృత్యంకూడా వారి నాటకాల్లాగే చాలా ప్రాచీనమైనది. ప్రాచీనకాలంలో [illegible] ప్రాచీనమైనది. [illegible] నాటకాలు జపాను [illegible]యి. అప్పుడు అవి తమతో కొన్ని [illegible] తీసుకొని వెళ్ళి ఉండవచ్చునని ఊహించవచ్చును. మళ్ళీ క్రీస్తుశకం ౬౧౨ లో ఒక కొరియా చక్రవర్తి జపానుకి బౌద్ధ భిక్షువుల్ని పంపించాడు. ఆనాడు [illegible] మతసంప్రదాయంలో నృత్యంకూడా ఒక స్థానం ఉండేంది. కన్ఫ్యూషియస్ అనుచరులు [illegible]లోను, కొరియాలోను ఆరునెలల కొకసారి [illegible]లతో ఈ ప్రాచీననృత్యాలు చేస్తూంటారు. ఆ తర్వాత కొంత కాలానికి 'నో' నాటకాలలో కొంత కొత్తదనం ప్రవేశపెట్టబడింది. దాంతో నృత్యానికి లలితకళలలో చాలా ప్రాముఖ్యం వచ్చింది. [illegible] ఈ కొత్తనృత్యం పాశ్చాత్యనృత్య పద్ధతులవల్ల కొంచం మార్పుచెందింది. ౧౯వ శతాబ్దంలో ప్రాచీననృత్యం మళ్ళీ అభివృద్ధికి వచ్చింది.

కొత్తగా జపాను వెళ్ళిన వాళ్లకి [illegible]పించే చెర్రీ పుష్పాలు, గీషాస్త్రీల [illegible]

జపానుకళలో భారత సంప్రదాయాలు

సౌకుమార్యము కనబడాలని అనుకున్నారు. ఈ నృత్యాలు కేవలం స్త్రీలేకాక పురుషులు కూడా చేస్తుంటారు. 'నో' రూపకాలలో ఈ నృత్యావసరం చాలా ఉన్నదని అనుకున్నాము. 'కాబుకి' అనే ప్రాచీన నాట్యంలో కూడా నృత్యావసరం ఉంది. ఒక సుప్రసిద్ధనటుడు నృత్యచాతుర్యంలేని నటుడు జలం లేనివస్తాదు వంటివాడు అన్నాడు.

ఇంకా కొన్నికొన్ని పుణ్యస్థలాల్లో కన్యకలు 'కాగురా' అనబడే పవిత్ర నృత్యాలుకూడా చేస్తూంటారు. ఈ నృత్యాల్లో నర్తకులు వివిధములయిన అంగవిన్యాసాలద్వారా ప్రేక్షకులకు తమ అభిప్రాయాలు వ్యక్తీకరిస్తూ ఉంటారు. ఉదాహరణకు, విసనకర్ర మెల్లిగా విప్పుతూ నృత్యంచేస్తూంటే అది ఉదయ సూర్యుణ్ణి సూచిస్తుంది. అలాగే మూసివేసిన విసనకర్ర ధనుస్సు మొదలయినవాటిని సూచిస్తుంది. ఆ విసనకర్ర గబగబా విప్పుతూ మూస్తూంటే నదీ ప్రవాహం సూచించవచ్చును. ఇట్లా ఇంకా అనేక విధములైన నృత్యభంగిమలు పరీక్షిస్తే దానికీ, భరత నాట్యానికీ చాలా దగ్గరపోలిక లున్నాయని తెలుస్తుంది. మన భరతనాట్యంలో ముద్రలు మొదలయిన వాటివల్ల ఒక అభిప్రాయం వ్యక్తీకరిస్తాము. జపాను నర్తకులుకూడా తమ నృత్యానికి అభిప్రాయం కల్పించాలనే చూస్తూ ఉంటారు. దీన్నిబట్టి మనకూ జపానుకూ కూడా అనేకవిధాలుగా పోలికలున్నాయని చెప్పవచ్చును.

జపాను చిత్రకళనిగూర్చి వ్రాస్తూ తేనీటి సంప్రదాయాన్నిగూర్చి కొంత వ్రాశాను. దాన్నిగూర్చి ఇప్పుడు కొంచెం విస్తరించి వ్రాస్తాను. ఇది జపానులో చాలాకాలంనించి వస్తూన్న సంప్రదాయము. ఇది ధ్యాన బౌద్ధ సంప్రదాయంలోనించి బయలుదేరింది. అనుదిన ఆహారము, తేనీరు మొదలైనవి తయారుచేసే విషయాల్లోకూడా సౌందర్యదృష్టి ఉండాలనే లక్ష్యం మీద బయలుదేరింది. ఈ తేనీరు తాగే ఆచారానికి జపానుభాషలో 'ఛనోయు' అని పేరు. అంటే మర్యాదానుసారంగానూ, ఆనందంగానూ, అతిథులను సత్కరించడం అన్నమాట. ఈ తేనీరు తాగడం సంప్రదాయంగా ఈ కిందివిధంగా జరుగుతుంది. సామాన్యంగా అతిథులని సత్కరించే గది తొమ్మిది అడుగుల వైశాల్యం గలదిగాగాని, అంతకంటె తక్కువ వైశాల్యం గలదిగాగాని అయిఉంటుంది. ఇందులో అలంకారాలుంచుకోవడానికి అనుకూలమైన ఒక అలమారుగాని, టీ కాచడానికి వీలైన పొయ్యిగాని ఉంటుంది. పొయ్యి భూమిలోకి అమర్చబడిఉంటుంది. ఆ గదిలోకి ఒక ప్రవేశం ఉంటుంది. దాని వైశాల్యం మూడు చదరపు అడుగులకు తక్కువగా ఉంటుంది. ప్రతీ అతిథీ అందులోంచి అతివినయంగా లోపలికి ప్రవేశిస్తాడు. సామాన్యంగా అతిథులు ఆగదిలోకి రాకపూర్వమే కాళ్లూ, చేతులూ కడుక్కుంటూరు.

ఇంతవరకూ జపానులోని వివిధకళలనిగురించి సంగ్రహంగా మాత్రమే వ్రాయడానికి వీలైంది. ఇక్కడ ప్రతి చిన్న విషయాన్నీ గురించి సవిస్తరంగా వివరించడానికికూడా వీలులేదు. కాని ఈ వ్రాసినదాన్నిబట్టి భారతీయకళకూ జపానుకళకూ ఉన్న సన్నిహిత సంబంధం బోధపడుతుంది. నిజం ఆలోచిస్తే భారతీయకళవల్ల జపానుకళలో గట్టిమార్పు వచ్చిందని చెప్పవచ్చును. అతిప్రాచీనకాలంలో ఒకే ఖండంలా ఉండేది. అప్పుడు ఆరోజుల్లో ఉన్నంత పెద్ద పెద్ద సముద్రాలు లేవు. ఒక దేశాన్నుంచి ఇంకొక దేశానికి వాణిజ్యంగానూ సాధకంగా ఉండేది; అదిగాక భావాలుకూడా అతివేగంగా ప్రసరిస్తూ ఉండేవి. ఆ రోజుల్లో ఆసియాఖండానికి కళలకి ఒకే రకమైన కళాశైలి ఉండేదని, భారతదేశంలో ఆశైలి మొట్టమొదట ప్రారంభించబడిందని చెప్పవచ్చును. మొట్టమొదట ఆసియాఖండంలో బౌద్ధమతం వెల్లువలై ప్రవహించినప్పుడు భారతీయకళకి క్రమక్రమంగా చైనా, మంగోలియా, కొరియా దేశాల్లో వ్యాపించింది. అక్కడి క్రమంగా ప్రాగ్భారత ద్వీపాలకీ, జపానుకీకూడా వ్యాపించింది. మొట్టమొదటి రోజుల్లో ఉత్సాహవంతమైన చిత్రకారులకు బుద్ధుని జీవితంలోను, జాతకకథల్లోను అనేకమైన చిత్రవిషయాలు గోచ

రించేవి. అదీగాక బుద్ధ బోధిసత్త్వుల మనోభావాల్లో కలిగే మార్పులన్నీ చిత్రించడంవల్ల అనేకవిధమైన ప్రతిమలు తయారుచెయ్యడానికి వీలయేది.

ఆతరవాత క్రమంగా ఆసియాఖండ దేశాల శైలిలో ప్రత్యేకత్త్వం వ్యాపించింది. చిత్రకళకి సంబంధించిన ఆరులక్షణాలు మొట్టమొదట చైనాలో వ్యాపించి, క్రమంగా జపానులోకి వెళ్లాయి. ఇవి మొదట భారతీయుల దగ్గిరనించే చైనాకి ప్రయాణంచేశాయి. ఇక్కడ చిత్రలక్షణాలనిగూర్చి ప్రత్యేకంగా చర్చించడానికిది సమయంకాదు. కాని జపానీయ చిత్రకళలోను, చైనీయ చిత్రకళలోను, భారతీయ కళా ప్రభావం బాగాపడిందనీ, క్రమంగా కాలానుసారంగా ఆ ప్రభావం అనేకమైన మార్పులు చెందిందనీ చెప్పవచ్చును. ఈవిధంగా జపాను భారతదేశ సంప్రదాయాలు రెండూ ఒకే సంప్రదాయానికి చెందిన విషయం రుజువుచేస్తున్నాయి. ఆ తల్లిసంప్రదాయం అనేకమంది చిత్రకారులద్వారా రెండువేల ఏళ్లవరకు అవిచ్ఛిన్నంగా ప్రవహించింది. అసలు ఈ మాతృ సాంప్రదాయం మధ్యాసియాలో జన్మించింది. అది అనేకవిధాల మారుతూ ఒక బలమైన శక్తితో భారత [illegible] దేశాల కళకి బలం చేకూర్చింది.

ఈవిధంగా ఈ ఆసియా సంప్రదాయం పరిశీలిస్తే, జీవితంలో ఏకత ఉన్నట్లే కళలోకూడా ఉన్నదని బోధపడుతుంది. ముందుముందుకూడా ఇరుదేశాలకు వారసమైన మనం ఈకళని నిలబెట్టుకోగలమని ఆశిస్తాను.

నా కవిత్వం

శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు

కిందటిసారి మాట్లాడి వదలిపెట్టిన చోటినుండి ప్రస్తుతపు నా ప్రసంగాన్ని ప్రారంభించడానికి ముందు—

సరే ఈ వాక్యాన్ని పూర్తిచెయ్యడం ఎందుకు. ఎలాగూ శ్రోతలు నేను చెప్పబోయేదాన్ని వినబోతున్నారు కదా—

ఒక వాక్యాన్ని పూర్తిచెయ్యకుండా ఇంకో వాక్యాన్ని ప్రారంభించకూడదు. నిజమే! కాని ఒక్కొక్కప్పుడు వాక్యం పూర్తికాకుండానే కర్తవ్యం పూర్తిఅయిపోతుంది. అటువంటప్పుడు వ్యాకరణ మర్యాదను పాటించడానికి వ్యర్థపదాలను వాడవలసివస్తుంది. మనమర్యాదలు చాలావరకు ఇలాంటివే. ఓహో! మీరా? బాగున్నారా? ఉద్యోగం? పిల్లలు? ఇందులో ఒక్కటీ మనస్ఫూర్తిగా పలికేది కాదు. అయినప్పటికీ ఎదటివాణ్ణి సంతోషపెట్టడానికి ఈమాటలు అంటాం. ఎదటివాడు కూడా చాటువు కానానే [illegible] కదా.

వాక్యంలాగే పద్యం. పద్యానికికూడా కొన్ని మర్యాదలున్నాయి. వాటిని సంతృప్తిపరచుకుంటూ కవి నిశ్చింతగా బతకవచ్చును. నే నెరిగిన ఒకాయన కవిత్వం అంటే చెవికోసుకుంటాడు. అంటే - అదే కవిత్వం అంటే ఆయనకు చాలా అభిమానం. చక్కని గొంతుకతో సాఫీగా పద్యాలు చదువుతూ ఉంటే ఆయన ఒళ్లంతా కళ్లుచేసుకొని—చూస్తూ—కాదు, వింటూఉంటాడు. ఎక్కడైనా యతిపోయినా, ప్రాసజారినా, వ్యాకరణపు సీల ఊడినా—హఠాత్తుగా తేలుకుట్టినప్పటికన్నా ఎంతో బాధపడతాడు. ఇవన్నీ పద్యంయొక్క బాహ్య స్వరూపం అని ఆయనకి నచ్చచెప్పడానికి నేను చాలా ప్రయత్నించాను. గొప్పకవులు తాము చెప్పినదానికంటె చెప్పకుండా వదలిపెట్టినచోట్ల అమూల్యమైననిధులు దాస్తూ ఉంటారన్నాను. ఆయన ఒప్పుకుంటేనా? నేను చెప్పేది "కేవలం రజ్జుసర్పభ్రాంతిరా అబ్బాయీ!" అనేస్తాడు. (నా కంటె ఆయన నాలుగయిదేళ్లు పెద్ద-అదీ వొచ్చిన ఇబ్బంది) 'తాతగారూ! సర్పరజ్జుభ్రాంతికూడా అవకాశం అందులోనే ఇమిడిఉంది సుమండీ' అని నాకు అనాలని అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

ఇంతకూ కవిత్వం గురించి ఇదమిత్థమని ఎవ్వరూ చెప్పలేరు. కవిత్వం ఒక జబ్బు. అది పడ్డవాడికే దాని సంగతి తెలుస్తుంది. అదయినా పూర్తిగాకాదు. ఆ జబ్బుపడి దానితోనే కొందరు మరణిస్తారు. అటువంటి వారిని స్మరించి నాతలను నమ్రంగా వంచుకోవటంతప్ప ఇంకో అభినయం ఏదిచేసినా అంతకన్న అపచారం మరొకటి ఉండబోదు.

కన్యాశుల్కంలో ఒకచోట కొంతమంది అజ్ఞానులు (లోకందృష్టిలో) సారాకొట్లో కూర్చుండి శాస్త్రచర్చ సాగిస్తారు. సృష్ట్యాదినుంచి మానవుణ్ని కలవరపరచిన సమస్యలనే వాళ్లూ చర్చిస్తారు. ఒకడు అడుగుతాడు. "ఆకాశంఉందా? బూమిఉందా" అని. మనవాళ్ళయ్య అనే ఒక సాతాని, "గణితశాస్త్రంలో ఆకాశం బన శూన్యంబు అనగా ఏమీ లేదన్న మాట" అని జవాబిస్తాడు. వీరేశ అనే జంగానికి కోపంవస్తుంది. "ఏటీలేదా గుడ్డోళ్ళకి ఏటీలేదు" అంటూ "ఉన్నది" అనే భావానికి కొన్ని ఉపపత్తులు

చూపిస్తాడు. కొంతసేపు ఈ అస్తినాస్తివిచికిత్స సాగుతుంది. మనవాళ్ళయ్యకి తాత్కాలికంగా వాగ్బంధం అవుతుంది. విజయసూచకంగా వీరేశ శంఖం పూరిస్తాడు. అక్కడే ఓమూల "తపస్సు" చేసుకుంటూన్న "గురూజీ"కి కోపం వస్తుందని దుకాణదారు యుద్ధవిరామ సంధి చేయిస్తాడు. చర్చ మళ్ళీ సాగిపోతుంది. ఈ సారి సాక్షాత్తూ శివవిష్ణువులే చర్చనీయవిషయాలవుతారు. "ఎందుకు పోట్లాట భాయీ! నీ శివుడూ నిజమే. అదుగో ఆ సీసాలో వెలుగుతున్నాడు. నీ విష్ణువూ నిజమే. ఇదిగో ఈ సీసాలో వెలుగుతున్నాడు" అనేవాక్యాలతో మళ్ళీ రాజీ కుదర్చబడుతుంది.

ఆధ్యాత్మిక జిజ్ఞాసలోవలె రసస్వరూప వివేచనలో కూడా ఇలాగే సిద్ధాంత పూర్వపక్షాలూ, కరణ వ్యతికరణ సమీకరణలూ తప్పవు. ఈ చర్చ అనంతమే కాదు అనాద్యంతంకూడా. ఎవరిమట్టుకువారు ఈ చర్చలో పాల్గొని ఎవరి శక్తిసాధ్యమైనది వారు సమర్పిస్తూ ఉంటారు.

నేను సైతం
ప్రపంచాగ్నికి,
సమిధ నొక్కటి ఆహుతిచ్చాను.
నేను సైతం విశ్వవృష్టికి
అశ్రు వొక్కటి ధారపోశాను
నేను సైతం భువనఘోషకు
వెర్రిగొంతుక విచ్చి మ్రోశాను.

నామట్టుకు కవిత్వం ఒక ఎడతెగని అన్వేషణ. నా జీవితంకూడా అంతే. కవిత్వంలో జీవితాన్నీ జీవితంలో కవిత్వాన్నీ వెదుక్కుంటూ ఉంటాను. ఒక్కొక్కసారి ఏదో కనిపెట్టినట్లు సంతృప్తి కలుగుతుంది. కాని అది తాత్కాలికం మాత్రమే. ఆ సంతృప్తి చూచుకొని నేను ఆగిపోలేను. అది నాది కానేకాదని కూడా నా నమ్మకం. దాన్ని అందరి సమక్షంలో ప్రదర్శించి మళ్ళీ నా గవేషణ మార్గంఅందుకుంటాను. ఒక్కొక్కప్పుడు నా పరిశీలన ఫలితాలు నా కిచ్చినంత ఆనందాన్ని నలుగురికీ ఇవ్వకపోవచ్చును. అయినా ఆ ఫలితాలను అందరియెదుటా ఉంచవలసిందే. ఈ సందర్భంలో నే నొక సంగతి స్పష్టం చెయ్యాలి.

అది కవిత్వం కానివ్వండి, గణిత శాస్త్రం కానివ్వండి, చిత్రలేఖనం కానివ్వండి, వైద్య శాస్త్రం కానివ్వండి—వీటన్నింటిలో రెండేసి రకాలుంటాయి. Pure and applied అనేవి. Pure Art, Applied Art, Pure Science, Applied Science ఈ విధంగా.

ఇది ఇంకా స్పష్టంచెయ్యాలంటే—కవిత్వం ఉంది. దీనిలో Pure Poetry శుద్ధ కవిత్వం, కేవలకవిత్వం, అకల్మష కవిత్వం కవిత్వం తప్ప మరేదీకాని, మరి దేనితోనూ కలుషితం కాని కవిత్వం ఒకటి. Applied Poetry ఇంకొకటి—అనగా ఉపయోగ్య కవిత్వం. వ్యవహార కవిత్వం.

తానుతప్ప మరేదీ కాని కవిత్వం [illegible] వంటిది. అది కవుల అన్వేషణకు లక్ష్యం. అది ఎన్నడూ, ఎక్కడా దొరకకపోయినా దాన్ని వెతకడాన్ని మానడానికి వీలులేదు. ఈ అన్వేషణ మార్గంలో కవిని నిరాశ ఎదుర్కోవచ్చు. అశాంతి ఎదుర్కోవచ్చు. అయినా యాత్ర సాగవలసిందే.

పోనీ పోనీ
పోతే పోనీ
సతుల్ హితుల్ సుతుల్ పోనీ
పోతే పోనీ
రానీ రానీ
వస్తే రానీ
కష్టాల్ నష్టాల్ కోపాల్ తాపాల్
శాపాల్ రానీ
వస్తే రానీ
తిట్లూ రాట్లూ పాట్లూ రానీ
రానీ రానీ

నా కవిత్వం

కాకి కాకి గానం ధ్యానం
హాసం లాసం
కాకి కాకి
కళాకేళి, పక్షి, కవి.

కాని ఈ పరిశోధనాలయంలో పనిచేసే కవిమీద నేనొక షరతు విధించక మానలేను. నీ ఫలితాలు నీ ఒక్కడివీ కావు. వాటికి సాంఘిక ప్రయోజనముంది. వాటిని ఉపయోగించుకొనే హక్కు సంఘానిది. సంఘంచేతిలో అది Applied Poetry అవుతుంది. కనకటి Applied Poetry అంతా, నీ అనంతర పరిశోధనలకు ముడిసరుకు. కవిత్వాన్ని నీ సొంత ఉపయోగాలకు వాడుకుంటే కవిత్వానికే నువ్వు ద్రోహం చేస్తున్నావన్న మాట.

ఇది సామాన్యమానవుని యుగం. కాని, సామాన్య మానవుడంత అసామాన్య మానవుడెవడూ లేడు. సామాన్య మానవుడంటే ఎవరు? నువ్వూ, నేనూ, వాడూ, వీడూ, అంతమందీ. ప్రతి సామాన్య మానవుడూ ఒక ప్రత్యేకమానవుడు కూడా. ఈ ప్రత్యేకత్వం చాలా అసామాన్యమైనది. దీన్ని గుర్తించుకోవడం, పెంపొందించుకోవడం అతని జీవితానికి సార్థకత.

కవి ఒక ప్రత్యేక మానవుడు. అతనికొక విశిష్టత్వం ఉంది. ఒక వ్యక్తిత్వం ఉంది. అది అతనిదొక్క మరెవ్వరిదీ కానిది. అతడు దానిని గుర్తించుకోవాలి. అదొక వింత గొంతు. అది మరెవ్వరి గొంతుకవంటిదీ కాదు. చీకటిలోకూడా అతనిదే అని పోల్చుకోదగినది. అందుకే ఇద్దరూ సీసపద్యమే వ్రాసినా ఇది తిక్కనపద్యం, ఇది శ్రీనాథుని పద్యం అని మనం పోల్చుకోగలం. ఆయా పద్యాలమీద తిక్కన శ్రీనాథులు తమ తమ సంతకాలను స్పష్టంగా చెక్కినట్లుగా మనకు సంస్ఫుటం అవుతాయి. వాటికీ వాటి క్షుద్రప్రతిబింబాలకీ ఎంత భేదమైనా ఉంటుంది. తజ్ఞులైన విమర్శకులు సునాయాసంగా ఈ విభేదాన్ని పోల్చుకోగలరు. ప్రతికవి రాసిన పద్యానికీ, అందులోనే ఒక ఆంతరంగికసాక్ష్యం ఉంటుంది. కవి విమర్శకుణ్ని మోసగించలేడు.

నా కవితాయాత్ర యావత్తూ ఇలా సొంత గొంతుకను వెదుక్కునే ప్రయత్నమే అని చెప్పవచ్చును. అయితే నే నొప్పుకుంటూన్న ఈ నిజాన్ని రెండుగా విశ్లేషించి ఒకభాగం technique కి సంబంధించినదీ ఇంకోభాగం content కి చెందినదీ అని వెల్లడిస్తేనే తప్ప దీనివిషయమై సవిస్తరంగా వివరించడానికి వీలు పడదు. బహుశా నన్నెదుర్కొన్న సాంకేతిక సమస్యలు (Technical Problems) సామాన్య పాఠకుల ఉత్కంఠను రేకెత్తించక పోవచ్చును. కాని ప్రతికవికీ తాను చెబుతూన్న విషయం (Matter)తో పాటు చెప్పేవిధానం (Manner)కూడా ఉంటుంది. చాలామందికి ఈ విధానంమీద అట్టే నిఘా ఉండదు. జనసామాన్యం మాట అలావుండగా పూర్వకవులను గతానుగతికంగా అనుకరించే సామాన్య కవులలో కూడా ఇట్టిదృష్టి మృగ్యమే. మిగిలిన అలవాట్లలాగే పద్యాలు వ్రాయడంకూడా ఒక అలవాటుగా వీళ్లకి పరిణమిస్తుంది. పద్యరచన అంటే కేవలం ఛందోనిబంధనలను శిరసావహించడం కాదు.

విషయానికి సంబంధించిన వివేచన సాగించడంలో కవిత్వం అంటే ఏమిటి? అనే ప్రశ్న వేసుకుంటాము. విధానంకూరించి ఆలోచించేటప్పుడు కవిత్వం అంటే ఎట్లు? అనే ప్రశ్న బయలుదేరుతుంది, కాని, విమర్శన సౌలభ్యంకోసం మాత్రమే ఈ విభజన చెయ్యడంతప్ప విషయాన్నీ విధానాన్నీ ఒకదాని నుండి ఒకటి వేరుచెయ్యలేము.

[illegible] 1947

దిబ్బప్రభువుగారితో ఇంటర్వ్యూ

శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

సాయంకాలము అయిదుగంటలకు ప్రభువుగారి దర్శనం అవుతుందని కోటనుంచి నాకు కబురొచ్చింది. నా మామూలు దుస్తులతోనే ప్రభువువారిని దర్శించటానికి అనుమతి వచ్చిందిగాని శ్రీ వారికి అధమం మూడు శ్రీలైనా తగిలించక తప్పదని ఉత్తరువయింది. విప్లవకవుల దగ్గిర్నుంచీ రెండేసి శ్రీలు తగిలించుకున్నారు గనుక నున్నున్నన్నూ, కథల్లో బోడెమ్మలకు సహితం రెండేసిశ్రీలు ఉంపింపించ బడుతున్నాయి గనుక నున్నున్నన్నూ నేను శ్రీ వారిని శ్రీ శ్రీ శ్రీ వారనక తప్పదని కోటవారు నాకు తెలియబరిచారు.

శ్రీ వారు, తోటలో నన్ను ఇంటర్వ్యూ చేస్తారని తెలిసింది. నాకు తోటకన్న శ్రీ వారే ముందవుపించారు. ఇంతకూ నాకు తోట అవుపించనేలేదు. ఒకపక్కగా వెడలుపైన ఆకులుగల మొక్క ఒకటి కనిపించింది. అక్కడక్కడ ఎండిపోయిన మొక్కలు పొదలుపొదలుగా కనిపించాయి.

"ఇదేనా శ్రీ శ్రీ శ్రీ వారి తోట?" అన్నాను.

"ఇంకా ఉన్నాయి. కాని అన్నిటిలోకీ ముఖ్యమైనదిదే." అన్నారు శ్రీ వారు, దక్షిణంగానూ, తూర్పుగానూ ఉన్న చెట్ల సముదాయాలు చూపుతూ. ఆ తోటలు పెద్దపెద్ద చెట్లతో కూడిఉన్నాయి. చూడటానికి తోటలంటే నమ్మశక్యంగా ఉన్నాయి. శ్రీ వారు నా సందేహం తీర్చారు:

ఈ తోట మా ముత్తాతగారు దుక్కప్రభువుగారు వేసినటువంటిది. ఇవన్నీ అప్పుడు వారిచేత్తో వేయింపించిన మల్లెతోటలు... ఆహా! మల్లెల సౌరభం ఆ కాలంలో చూడవలసింది! జగ్గకవిగారు ఈ తోటలో మల్లెల్ని వర్ణించి, సురలోకంలో ఉండకున్నటువంటి సౌరభాలు [illegible] పోలవని స్పష్టంగా చెప్పారు. మహాకవి!"

"శ్రీ శ్రీ శ్రీ వారి అభిప్రాయంలో మల్లెలకు రానురాను వాసన తగ్గిపోతున్నదా?" అని అడిగాను ఆశ్చర్యంతో.

"అందుకు సందేహం [illegible]. [illegible] వాసన తగ్గిపోతుంది. [illegible] కత్తాలని [illegible]."

"శాస్త్రీయమైన [illegible] —"

"ఏకేం ఉండి. [illegible] ప్రపంచంలో అన్నిటికీ ఏదో పరిమితి ఉంటుందని [illegible] కుంటారా?"

"ఒప్పుకుంటాను."

"అయితే మల్లెపూల సౌరభం [illegible] ఉంటుందని మీరే ఒప్పుకుంటున్నారు. [illegible] కొద్ది పూల నాశ్రయించినప్పుడున్న [illegible] ఖ్యాకమైనటువంటి పుష్పజాలానికి [illegible] సరికి—"

"ప్రభువువారి అభిప్రాయం అర్థమయింది. మనుషుల సంఖ్యకూడా హెచ్చినకొద్దీ వ్యక్తులు [illegible] లవుతారని తమ అభిప్రాయం కాదా?"

"అవును ఇరవయ్యో శతాబ్దమధ్యంలో [illegible] పుట్టగొడుగుల్లాటి మనుషులు పుడతారు. [illegible] యుద్ధాలుచేసేటప్పుడు శత్రుసేనల మధ్య [illegible]

కొద్దిదూరం ఉంటుంది తప్ప బాహా బాహీకి చాచి యుద్ధం చెయ్యరని నేను ఘట్టిగా చెప్పగలను."

"యుద్ధమంటే స్ఫురించింది—అకస్మాత్తుగా ప్రశ్న అన్నానో కాదో తెలీదు— తమకూ సన్నం రాజుగారికీ యుద్ధం తప్పదని భోగట్టా ఉంది. ఇది ఎంతవరకు నిజమో తెలియజేయటానికి శ్రీ శ్రీ శ్రీ వారికేమైనా అభ్యంతరం—"

"ఏమీలేదు, ఒక్కటే ముక్క చెబుతున్నాను. నేను శాంతి కోరేవాణ్ణి. నాకు యుద్ధం అంటే అసహ్యం. నా ప్రజల క్షేమమే నాకు కావలసింది. సన్నంరాజుగారు యుద్ధానికి కాలుదువ్వుతారు. నేనాయన ప్రశ్నకు కారణం అడగను తెలీదు. ఈ మధ్య తమ దూతను పంపి సన్నం రాజుగారు, నాకు ముప్పైవేల కత్తులు అవసరంగా కావాలి. రెండువేల గుర్రాలు కావాలి. ఇవి వెంటనే తమ కార్ఖానాల నుంచీ, అశ్వశాలల నుంచీ ఇస్తారా యుద్ధానికి వస్తారా?' అని కబురుచేశారు. 'కావలిస్తే అంతకు రెట్టింపు కత్తులిస్తానన్నాను గుర్రాలుకూడా ఇచ్చేస్తానన్నాను, కాని యుద్ధానికి ఒప్పుకోలేదు. బాగుందా నా యుక్తి?"

నా గుండె ఎగిరి గొంతులో కొచ్చింది.

"ఇదంతా ఉచితంగానే—"

"లేదు; సన్నం రాజుగారి దగ్గర ఉక్కుని బాణా సంచా తయారుచేసే వాళ్లున్నారు. కత్తులు విలువకీ, గుర్రాల విలువకీ సరిపడా బాణాసంచా పంపుమన్నాను."

"అముక్కుతిన్నట్టే ఉంది నీ తెలివి." అని లోపల అనుకుని, పైకి, "దారితప్పి యుద్ధం జరిగితే ఆత్మరక్షణ సన్నాహాలేంచేస్తారు?"

"ఏముంది చెయ్యటానికి? నా మాట శిరసావహించే నా బిడ్డల్లాంటి ప్రజ ఉన్నారు. వాళ్లు చచ్చిపోతారు గాని ఓటమికి ఒప్పుకోరు."

"క్షమించండి. మీ ఏలుబడిలో సస్యసమృద్ధి చాలా తక్కువగా ఉన్నట్టు కనిపించింది. అనేక చోట్ల నీటివసతులులేక పంట ఎండిపోతున్నాయి. చెరువుల్లో పూటు తీస్తున్నట్టు కనిపించదు. ఆహార సమృద్ధిలేని ప్రజలు యుద్ధం చెయ్యగలరా?"

"పిచ్చివాడా, శరీరబలంతో పోరే వాడేం పోర గలడు? దైవబలం ఉండాలి. చెరువుల విషయమూ, పొలాల విషయమూ నే నంగీకరిస్తాను. కాని ఏం చెయ్యను? నేనాట్టే ఖర్చుదారునుకాను. నాకు సరిపడా రాబడి ఉంది. ఉన్న పొలాలన్నీ బాగు చేయించి పండించి ఆ పంటంతా ఏంచేసుకుంటాం?"

"తమ ఏలుబడిలో అందరికీ తిండి సమృద్ధిగా ఉందా? తిండికి మాడే ప్రజలున్నట్టు కనిపిస్తారే?"

"పనిచెయ్యనివారికి తిండిలేదేమోగాని పనిచేసే వారందరికీ కడుపునిండా తిండి ఉంది."

"పనిలేని వాళ్లకి సాగుబడిచెయ్యని పొలాలివ్వ రాదా? చెరువులు బాగుచేయించరాదా?"

"నాకీ రాబడి చాలునని చెప్పానుగా! నేను కొందరు కొందరు రాజుల్లాగ ఖర్చుదారును కాను. నారాబడి ఇంకా తగ్గిపోయినా నేను సుఖంగా బతక గలను. అందుచేత కొన్ని పొలాలు బీడుపెట్టేయిద్దా మనుకుంటున్నాను."

"మరింత మంది తిండికిమాడి చావరా?"

"నా పొలాలు నేను బీడుపెట్టటానికి ఒకరి ఆజ్ఞ కావాలా?" అన్నారు ప్రభువువారు కళ్లెర్రజేసి.

"క్షమించాలి, ప్రభువులు. నేను చెప్పిందేమంటే ప్రజలు తమ నిర్ణయాన్ని అంత నయంగా ఆమోది స్తారా అని."

"వాళ్లు దైవభక్తిపరులు. భగవంతుడిస్తే దొరుకు తుందనీ, లేకపోతే లేదనీ వాళ్లెరుగుదురు."

"వాళ్లకి విద్యాసౌకర్యా లేవిధంగా ఉంటాయి తమ ఏలుబడిలో."

"విద్యలో నాకు విశ్వాసం లేదు. శరీరంవొంచి కష్టించే ప్రజలు చదువు మరిగితే పనిచెయ్యరు. కవిత్వాలు చెప్పి కానుకలు గుంజుతారు. నాకు కవిత్వమంటే మంట. వచనం అర్థమయినంత సులువుగా మనకు ఎప్పుడన్నా పద్యం అర్థమవుతుందా? అదీ కాక చదువుకోవాలంటే ఇప్పటికే ఎన్నో మహాగ్రంథాలున్నాయి. ఒక్క భారతం చాలదా జన్మల్లా చదవటానికి. నేను పదిహేనేళ్ళ నుంచీ చదువుతున్నాను, ఆరణ్యపర్వం అవకుండా ఉంది. భారతం తెరిచేసరికి నాకు బ్రహ్మానందమైన సుషుప్తి కలుగుతుంది. మహాకావ్యం! మహాకావ్యం!"

"తమ రేలుబడిలో పరిశ్రమ లెట్లా ఉన్నాయి?"

"ఉన్నాయి. ఫరవాలేదు. వడ్రంగులూ, కమ్మరవాళ్లూ, సాలెవాళ్ళూ ఉన్నారు. ఇకేం కావాలి?"

"సన్నంరాజుగారి పరిపాలనలో పరిశ్రమలు బాగా సాగుతున్నాయని విన్నాను?" అంచేతనే అతన్ని బొమ్మనుచేసి ధనికులంతా ఆడిస్తున్నారు. మళ్ళీ ఎక్కడా అనకండి; సన్నంరాజును నా మీదికి ఉసికొల్పే వాళ్లు పారిశ్రామికులే. వాళ్లకి మా రాజ్యంలో ఉండే ఇనపమట్టి కావాలి. నా రాజ్యంలో తయారయే కత్తులన్నీ ఇమ్మన్నా ఇస్తానుగాని ఆ ఇనపమట్టి సన్నంరాజుకి దక్కనిస్తానా? మా తాతగారు చెబుతుండేవారు: ఆ మట్టిలో కోటానకోట్లు కత్తులున్నాయని. అమ్మో? నేనేం వెర్రివాణ్ణనా?"

విన్న సంగతులతో నాకు మోహం మొత్తింది. నేను సెలవు పుచ్చుకోవటానికి ఉపక్రమిస్తూండగా నాకన్ను ఆ తోటలో ఉన్న ఒక్క మొక్కమీద పడింది. అదే తోటలకల్లా మహోన్నతంగా ఉంది.

"ఇదేం వృక్షమో తెలుసుకోవచ్చునా?" అన్నాను.

శ్రీవారు నవ్వి, "విత్తు నాటకినప్పుడు నాకు ఆ సందేహం కలిగి నాటిచూశాను. చెట్టు పెరిగాక అది ఆముదపు చెట్టని శాస్త్రవేత్తలు చెప్పారు" అన్నారు.

"తమరు ఈ తోటలో మరికొన్ని పెట్టి చూడా చేయించలేకపోయారా?" అన్నాను.

"చేయించాను, కాని అవి దిబ్బవంచి పెరిగాయి. అంచేత కొట్టించేయించవలసివచ్చింది," అన్నారు శ్రీవారు ఆముదపు చెట్టువేసి గర్వంగా చూస్తూ.

పాకిస్థాన్ నిజస్వరూపము

శ్రీ జి. సుందర రెడ్డి

[వెనుకటిసంచిక తరవాయి]

పాకిస్థానులో ఆదాయాభివృద్ధికి ఏమైన వీలున్నదా? దానిని గురించి గూడ మన మిచ్చట ఆలోచించెదము. ప్రపంచములోని అన్ని ప్రభుత్వాలకి ఎక్కువ ఆదాయముపడి పరిశ్రమల (Industries) ద్వారా వస్తున్నది. ఇప్పుడు ఏయే దేశాలలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి లేదో, కృషి ప్రధాన దేశాలుగా ఉన్నవో ఆ దేశాలన్ని చాల వెనుకబడి వున్నవి. అంతేగాక కృషి ప్రధాన దేశాలన్ని పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధిఅయిన దేశాలకి బానిసలుగానున్నవి. చైనా, ఈజిప్టు, దక్షిణ ఆఫ్రికా, దక్షిణ అమెరికా భారత దేశాల ఉదాహరణలు మన ఎదుట ఉన్నవి. ఒక్క వ్యవసాయాభివృద్ధివలన పాకిస్థానాన్ని ప్రపంచములో ప్రథమశ్రేణికి చెందిన దేశాలతో సమానముగా జేస్తామనడము హాస్యాస్పదము. పాకిస్థానులో వ్యవసాయాభివృద్ధికి పొలముయొక్క విస్తీర్ణముగూడ ఎక్కువ లేదు. పాకిస్థానుయొక్క ఉత్తర పశ్చిమ ప్రాంతాల పరిశ్రమలస్థితి అందరకు తెలిసినదే. బెంగాల్ అస్సాములను తీసుకుంటే అస్సాంలో ముసల్మానులు మెజారిటీగా లేరు. కనుక అస్సాం పాకిస్థానులోకి పోజాలదు. పోతే ఒక్క బెంగాల్ ఉన్నది. బహుశః మన లీగు నాయకుల ఆశలన్ని బెంగాల్పై ఉన్నవి. కాని యీ ఆశలు అడియాస లగును. ఏలయనగా బెంగాల్‌లో సగభాగంలో హిందువులు మైనారిటీగా లేరు. కనుక ఆ భాగముగూడ పాకిస్థానులోకి పోజాలదు. ఇంక హైదరాబాద్ స్టేటు వున్నది. ప్రస్తుత ప్రపంచములో సోషలిస్టుల విచారాలు ఆదర్శాలు చాల ప్రాముఖ్యానికి వస్తున్నవి. మన పరిస్థితులు వానిని ఆహ్వానించుచున్నవి. కనుక భావి ప్రపంచములో సోషలిస్టుల ఆర్థికవ్యవస్థ రాక తప్పదు. ఇటువంటి సమయములో భారత దేశ మేరోజున స్వతంత్రమగునో బహుశః ఆరోజునే ప్రస్తుతమున్న స్టేట్సుకి భారతదేశములో స్థానంలేకుండా పోవచ్చు. అదిగూడగాక హైదరాబాద్ స్టేటులో 100కి 90 మంది హిందువులేగనుక, భావి ప్రపంచములో ప్రజల కోర్కెలకి విరుద్ధముగా ప్రభుత్వము పోజాలదు గనుక హైదరాబాద్ స్టేటుపై ఏవిధమైన ఆశలు పెట్టుకొనుటకు వీలులేదు.

ఇంతేగాక పాకిస్థాన్‌లో పారిశ్రామికాభివృద్ధికి భావికాలములోగూడ ఏమియు మార్గములేదు. ఏదేశములోనైనా పారిశ్రామికాభివృద్ధికి బొగ్గు, ఇనుము, మాగ్నెట్ చాల అవసరము. యీ మూటికే పాకిస్థాన్‌లో చాల కొరత. ఖనిజపదార్థాలు ఇరుగు పొరుగుదేశాలనుంచి తెప్పించుకొనెద మనడము పెద్ద పొరపాటు. ఇతరత్ర ఖనిజపదార్థాలు తెప్పించుకొన్న అచ్చట తయారయిన వస్తువులఖరీదు ఎక్కువగును. అప్పుడు మార్కెట్టుకి అచ్చట వస్తువులు ఎక్కువ. అదిగూడగాక ఏ ఘడియలో మన ఇరుగుపొరుగు దేశాలు ఏవైఖరిని అవలంబించునో మనకి తెలియదు. వీటినన్నిటిని ఏదో ఒకవిధముగ సరిజేసుకొన్నా పాకిస్థాన్‌లో పెద్దమార్కెట్లుగూడ లేవు. దానికి ఇంగ్లండుకున్నట్లు ఒక్క ఉపనివేశముగూడ తన వస్తువులను కొనుగోలుజేయుటకు లేదు. బెలూచిస్థాన్, సింధు, ఫ్రాంటియర్, కాశ్మీర్ ప్రజల పేదతనము జగద్విదితము. ఒక్క పంజాబులోమాత్రము కొనుగోలు

జేయుటకు శక్తిఉన్నది. నేటిప్రపంచములో బొగ్గు, ఇనుము, మార్కెట్ యీ మూటికి గొప్పవిలువ ఉన్నది. బహుశః నేటిసభ్యత వీటిపై ఆధారపడి ఉన్నదన్న అతిశయోక్తి గాజాలదు. నేడు వివిధ దేశాలమధ్య సంఘర్షణలకి, రెండుమూడువందల సంవత్సరాలనుంచి జరుగుతూవచ్చిన యుద్ధాలకి యీ మూడే కారణములు. సారాంశ మేమిటంటే పాకిస్థాన్ తన పారిశ్రామికాభివృద్ధికి, అఫ్ఘనిస్థాన్ యీరానులవలె పాశ్చాత్యదేశాలదగ్గర ఆర్థికసహాయము తీసుకోకతప్పదు. దాని పరిణామమువల్ల అది ఏదో ఒక కేపిటలిస్టుదేశానికి ఆర్థికంగా బానిస కావలసివచ్చును.

కొందరు లీగునాయకులు పాకిస్థాన్‌లో పారిశ్రామికాభివృద్ధికి అవకాశములేదని ఒప్పుకుంటూ దేశీయ పరిశ్రమలేనందువల్ల విదేశాలనుండి దిగుమతులు హెచ్చును. అప్పుడు పాకిస్థానుకి కష్టమ్సుద్వారా, రాబడి ఎక్కువగునని అంటున్నారు. విదేశాలనుంచి దిగుమతులు హెచ్చయిన కస్టమ్సుద్వారా పాకిస్థాన్‌కి రాబడి షుమారు 10 కోట్లరూపాయలు పెరగవచ్చు. కాని యీ 10 కోట్లరూపాయలకి బదులు 100 కోట్లరూపాయలు విదేశీకేపిటలిస్టులకు చెల్లించవలసివచ్చును. యీ పద్ధతినే గనుక అనుసరించిన కొలదికాలములోనే ఆ దేశము కొల్లగొట్టబడును.

పై విమర్శవల్ల ఆర్థికంగా పాకిస్థాన్ తన కాళ్ళమీద తాను నిలబడజాలదని స్పష్టమగుచున్నది. అదియునుగాక, నేటి ప్రపంచములో చిన్నచిన్న దేశాలకి దుర్బలదేశాలకి స్థానములేదు. పేరు ప్రతిష్ఠలులేవు. ప్రపంచమంతటికి ఒకే గవర్నమెంటు ఉండాలి. ముఖ్యమైన కొన్ని అంతరరాష్ట్రీయ అధికారాలు దానికే ఒప్పజెప్పాలి, లేకపోతే ప్రపంచానికి అటంబాంబుల బారినుండి విముక్తి లేదనుకొనుచున్న యీ సమయములో మన ముస్లింలీగు సోదరులు కాల్పనిక పాకిస్థాన్ సుఖస్వప్నములు చూచుచున్నారు!

హిందూదేశముయొక్క విభజన నిజంగా మైనారిటీల హక్కులని, ధర్మాన్ని, సంస్కృతిని సంరక్షించడానికైతే పాకిస్థాన్‌వల్ల మైనారిటీ సమస్య పరిష్కరించబడుటలేదు. కాని అనేక వికట సమస్యలను యిదే లేవదీయును. మైనారిటీ హక్కులకి, ధర్మానికి, సంస్కృతికి ఏ విధమైన హానికలుగకుండా భావి భారతవిధానములో ఏర్పాటుజేసుకోవచ్చు. యీ నగ్నసత్యాన్ని గ్రహించక యీరోజు కూడ పాకిస్థాన్ మాకివ్వకపోతే ప్రత్యక్షపోరాటము (direct action) సాగిస్తామని లీగు లీడర్లు [illegible]చున్నారు. బహుశః [illegible] విచారక్షేత్రములో [illegible] ఏ కొద్దిమంది [illegible] జయించినారు. అటువంటప్పుడు [illegible] ముసల్మానులను హిందూదేశాన్ని ఎవరూ [illegible] జయించలేరన్న అహంభావము [illegible] యుగములో భారతదేశ [illegible] గౌతమబుద్ధుని అహింస మాకు [illegible] ఇప్పుడు మహాత్మా గాంధీగారి అహింసా[illegible] మాకు తప్పక సహాయముజేయునని [illegible] ఉండవచ్చు. కాని హిందూదేశము [illegible] నేతిహాసాన్ని మరచిపోలేదు. పాకిస్థాన్ [illegible] నీయ బూనుకున్న యీ పూజారులు ఇది [illegible] యుగముగాదు, ఇరువదియవశతాబ్దియని గ్రహించాలి.

మొట్టమొదటి లీగు ఎగ్జిక్యూటివ్ [illegible] కాన్‌స్టిట్యూయంట్ ఎసెంబ్లీల [illegible] చేసినది. కాని యీతీర్మానంవల్ల [illegible] తగ్గిపోయేసూచనలు గన్పించినవి. [illegible]

పాకిస్థాన్ నిజస్వరూపము

[illegible] ఈ [illegible] సహాయంతో [illegible] కాని వారిఎత్తులు సాగే [illegible] లేదు. వీరి ప్రయత్నములు ఫలించకపోయినను, ముస్లిముల స్వార్థాలను, హక్కులను రక్షించడమనేసాకుతో, కాన్‌స్టిట్యూయెంట్ అసెం[illegible] లీగు తప్పకుండా చేరును. అలాంటప్పుడు లీగుకి యీ పద్ధతులవల్ల లాభమేమిటి? యీ పద్ధతుల ప్రయోగముచే లీగు తన పాకిస్థాన్ సిద్ధాంతాన్ని కాంగ్రెస్‌చే ఒప్పించ ప్రయత్నిస్తున్నది. రెండవవైపున బ్రిటను గవర్నమెంటు లీగు సహాయంచే యింకా కొంతకాలం యీదేశంలో ఉండదలచినది. గనుకనే జిన్నా వైస్రాయి ఒకరిపై నొకరు ఆధారపడి ఉన్నారు.

ఆధునికశిల్పం - అంతర్జాతీయత

శ్రీ సంజీవదేవ్

విశ్వసృష్టిలో స్పష్టంగా గోచరించే శాశ్వత సత్యం పరివర్తన. పరివర్తన గతిశీలం. జీవలక్షణం గతిశీలం. కనుక పరివర్తన జీవలక్షణం. ఈ పరివర్తన ఇతరజీవుల్లో కంటె మానవజీవుల్లో అధికతరం. కారణం, మానవునిలో ఇతర జీవుల్లో కంటె బుద్ధి అనే వస్తు వొకటి బలంగా పనిచేస్తుంది. కనుక బుద్ధి బాగా పనిచేస్తుందంటే తన కుపకరించేవేవో, అపకరించేవేవో, అనగా ఏది మంచి ఏది చెడు అనే విషయాల్లో వివేకం కనపఱచి అనుకూలాలను తీసుకోటం, ప్రతికూలాలను వదలివేయటం. ఈ విధంగా మానవచరిత్రంతా ఒక పెద్ద పరివర్తన. ఈ పరివర్తనే పరిణామసిద్ధాంతానికి అసలు [illegible].

ఒక మానవ సంస్కృతి ఇన్ని ఇన్ని మార్పుల్ని పొందిందని చెప్పటానికి వీలులేదు. మానవ సంస్కృతిలో రెండు ప్రధానవాదాలు—ఆధ్యాత్మిక వాదం, భౌతిక వాదం—అనేక పర్యాయాలు ఒకటికంటె మరొకటి గొప్పదనాన్నిపొందటం మరల రెండవదాని ఆధిక్యంవల్ల అణచబడటం ధారావాహికంగా స్మరణాతీతకాలం నుంచి జరుగుతూనేవుంది. ఈ పరివర్తన శీలమైన మానవసంస్కృతికి ప్రథమలక్షణం శిల్పం. ఈ శిల్పం మానవజీవితంలోని మార్పుల ననుసరించి మారుతూవస్తుంది. ఒకప్పుడు ఉన్నత శిఖరాల నందుకోటం మరికొంతకాలానికి లోతైన లోయల్లోనికి పతనం అయిపోవటం జరుగుతూ వస్తుంది.

ఆది మానవుని జీవితం అన్నిదేశాల్లోనూ, కొద్ది మార్పు లున్నప్పటికి, అధిక సామ్యాన్ని కలిగివుండేది. అప్పటి మానవునిమీద దేశకాలాల ప్రభావం తక్కువగానే ఉండేది. ఎంతదూరదేశాల్లో వున్నప్పటికీ వారి జీవన విధానాల్లో ఒక రకమైన సామ్యం ఎక్కువగా గోచరించేది. కారణం, అప్పటి వాళ్ళ అవసరాలు చాల తక్కువ. ఏవో కొద్ది ప్రాథమికఅవసరాలు మాత్రమే వుండేవి. ఆ ప్రాథమిక అవసరాలు అన్నిదేశాల ఆదిమవాసులకు దాదాపు సమానంగానే వుంటాయి. ఎక్కువభాగం ఆహారానికి సంబంధించిన అవసరాలే.

శిల్పం [illegible] అప్పటి ప్రతిబింబం శిల్పానికి, సామ్యం [illegible]. ఆదిమ యుగాల శిల్పం [illegible] అనే [illegible] సామ్యంలో; [illegible] సామ్యం [illegible] హానికి కాలమగు ప్రాచీన శిలాయుగంలో [illegible]. [illegible] నవశిలాయుగంలోనూ [illegible] వాసుల శిల్పానికి దేశాలు మారినప్పటికి [illegible] సామ్యం వున్నది. దాదాపు ఇరవైవేల సంవత్సరాల నాటి యూరపులోని అల్టామిరా గుహల్లోని [illegible] చిత్రాలకూ, దాదాపు అదేకాలం నాటి [illegible]పుర్, హోషంగాబాద్ ప్రాంతాల గుహల్లోని [illegible] చిత్రాలకు అత్యంత సామ్యం. ఎక్కడి [illegible] దేశం, ఎక్కడి భారతదేశం! ఈ రెండు ప్రాంతాల తమ శిల్పానికీ అంత సామ్యమా!

నేడు మనం ప్రాచ్యమని పాశ్చాత్యమని [illegible] ప్రభేదాలు చాలకాలం క్రిందటిదాకా లేవు. యూరపులో పారిశ్రామిక యుగం ప్రారంభమైనప్పటి నుంచీ వచ్చింది ప్రాచ్య పాశ్చాత్య [illegible].

ఆధునిక శిల్పం — అంతర్జాతీయత

కాని క్రమేణా నేడు యీ ఖండభేదాలు నశించి ఖండాంతర ఐక్యత ఏర్పడుతున్న లక్షణాలు జీవితానికి సంబంధించిన ప్రతి రంగములోనూ గోచరం అవుతున్నాయి. ఆదిమ మానవుల స్వల్ప అవసరాలతో నిండిన జీవితంలో గోచరించే సామ్యం నేటి మానవుని బహుళ అవసరాలతో నిండిన జీవితంలోకూడ గోచరిస్తుంది. ఇందుకు కారణం భౌతిక విజ్ఞానంవల్ల కలిగిన వేగవంతమైన వాహన సౌకర్యాలు, ఒక దేశపు వార్తలు సర్వలోక దేశాని కందటానికి వీలైన వార్తాపత్రికలూ, రేడియోలు, సామాన్య మానవునిలో కూడ కద్యమంగా కలిగే ఆసక్తి మొదలగు ఆధునిక సాధనాలు ప్రేరేపే.

నేడు ఆధునిక శిల్పం అంటేనే పాశ్చాత్యమైనది. ఇది నేటికాలానికి పాశ్చాత్యదేశం ద్వారా వచ్చిన కళ కనుక్కనప్పటికీ పాశ్చాత్యమని అనే సంశయోక్తి. ఎందుకంటే ఈ ఆధునికశిల్పంలో సర్వదేశాల యొక్క శతాబ్దాల సాధనంతా అంతర్నిహితమై వుంది. నేటి ముద్రణాయంత్రాలను, రైళ్లను విమానాలను పాశ్చాత్యాలని అనగలం. అవి అన్ని దేశాలవి, అందరి ప్రజలవి. ఆధునిక శిల్పంకూడ వీటివలెనే నేడు అంతర్జాతీయం అయింది.

నేటిరోజున, కొద్ది ప్రాదేశిక ప్రత్యేక లక్షణాలున్నప్పటికీ, ఆధునిక శిల్పాన్ని — వాస్తుశిల్పం, మూర్తిశిల్పం, చిత్రశిల్పం—అంతర్జాతీయశిల్పం అని అంగీకరించక తప్పదు. క్రిందటి శతాబ్దంలో పాశ్చాత్యదేశాలనుండి దిగుమతైన శిల్పరీతులను భారతదేశం స్వీకరించక, తన ప్రాచీన కళావైభవం వైపుకు దృష్టిమరల్చింది సృష్టిమూలక ప్రేరణకొరకు. ఆ రోజుల్లో అట్లుచేయటం న్యాయమే అయింది. కారణం, అప్పుడు మనదేశానికి దిగుమతైన శిల్పం దాని జన్మస్థానమైన పాశ్చాత్యదేశాల్లోనే పనికి మాలినదని గ్రహింపబడ్డది. అప్పటికి ఆ శిల్పం ఆ దేశాల్లోనే సృష్టిశీలతను కోల్పోయి అనుకరణ శిల్పంగా పరిగణింపబడింది. క్రిందటి శతాబ్దపు పాశ్చాత్యశిల్పులు, శిల్పరసికులు ఆ శిల్పాన్ని మృతప్రాయంగా చూచి, ప్రాచ్య శిల్పరీతుల సమ్మేళనంతో నవనవ రూపకల్పనకొరకు సాధనలూ, పరిశోధనలూ చేస్తున్నరోజు లవి. అటువంటి సమయంలో భారతీయులు ఆ మూడోరకపు పాశ్చాత్యశిల్పాన్ని తిరస్కరించి తమ ప్రాచీనపద్ధతి నవలంబించటం చాల సహజం, శ్రేయంకూడ.

ఈ భారతదేశం నేడు పాశ్చాత్యదేశాలనుంచి దిగుమతైన ఆధునిక శిల్పాన్ని స్వీకరించటంలో న్యాయం, శ్రేయం కూడ వున్నది. గతిని కోల్పోయి స్థిరంగానే వున్న మన ప్రాచీనశిల్ప సంపద మన శిల్పులకు కొంతకాలమే ప్రేరణ నివ్వగలుగుతుంది. ప్రాణవంతమైన ప్రేరణను శిల్పి ఎప్పుడైతే పొందలేడో అప్పుడు అతని సృష్టికార్యం అంతా అనుకరణప్రాయం గాను, అందువల్ల మృతప్రాయంగాను మారుతుంది. నేడు భారతీయశిల్పం అనీ, ఇటలీ శిల్పం అనీ, జపానుశిల్పం అనీ ఆధునిక శిల్పసృష్టిని వర్గీకరించలేము. కారణం ఆధునిక శిల్పం ఏ ఒక్క దేశ సాంప్రదాయానికీ కట్టుబడలేదు.

అసలు మనం దేన్నైతే పాశ్చాత్య శిల్పం అంటున్నామో అది నిజానికి సొంతం పాశ్చాత్యం కాదు. నేడు మనం జపాను శిల్పం అంటే అచ్చగా ఏ దేశం శిల్పవిధానంలేకుండా జపానుదిగానే వుండలేదు. జపాను శిల్పంపై భారత శిల్పప్రభావం బాగా పడి వున్నదనే సత్యం నిర్వివాదం. అదేవిధంగా ప్రాచీన పాశ్చాత్య శిల్పం ఈజిప్టు మొదలగు ప్రాచ్యభూముల శిల్ప సాంప్రదాయాలతో ఓతప్రోతం, యూరపులో నవజాగరణ యుగంవరకూ కూడ పాశ్చాత్య శిల్పం

చైనా ప్రాచ్య శిల్పంవలె కేవలం కల్పనావాద ప్రధానం. వాస్తవవాదం ఎక్కడా గోచరించదు. బైజంటైన్ శిల్పం కేవలం ధార్మిక విషయాలను సృష్టిస్తుండేది. మధ్యయుగాల వరకూ కూడ పాశ్చాత్య చిత్రశిల్పం ప్రాచ్యపద్ధతివలె కేవల రేఖామయం; రేఖల మధ్యస్థలాన్ని మాత్రం రంగులతో నింపేవాళ్లు. మూడు ఆయతనాల్లో ఆకారాన్ని చూపించటం అప్పటికి లేనేలేదు. దృష్టిక్రమం (Perspective) కానీ, ఛాయాకాంతుల ప్రదర్శన కాని ప్రాచీన పాశ్చాత్య శిల్పంలో లేనేలేవు. విశేషం ఏమంటే మరల ఆధునిక శిల్పంలోకూడ ఇవి లేవు. ఆ రోజుల్లో ప్రాచ్యశిల్పానికీ పాశ్చాత్య శిల్పానికీ విషయవస్తువులో తప్ప నిర్మాణ విధానంలో అంత భేదం వుండేదికాదు.

క్రమేణ మధ్యయుగాల చివరిభాగం నుంచీ పాశ్చాత్య శిల్పం వాస్తవవాదం వైపు [illegible] జొచ్చింది. కాని ప్రాచ్య శిల్పం మాత్రం తన మామూలు సంప్రదాయాన్ని విడవకుండా రా సాగింది. పాశ్చాత్య శిల్పాల వాస్తవవాదం క్రిందటి శతాబ్దంవరకూ బాగా సాగివచ్చింది. కాని కెమేరా యంత్రావిష్కారంతో పాశ్చాత్య శిల్పంలోని వాస్తవవాదానికి దెబ్బతగిలింది. అప్పటినుండి పాశ్చాత్య శిల్పులు నూతన రూపకల్పనకొరకు మరల ప్రాచ్యశిల్పం శరణుజొచ్చారు. అంతటితో అంతులేని 'ఇజం'లు, ఇంప్రెషనిజం, క్యూబిజం, ఫ్యూచరిజం, ఎక్స్‌ప్రెషనిజం, కన్‌స్ట్రక్టివిజం మొదలైనవన్నీ బయలు దేరి నవ్యరూపకల్పనల చేసినవి. ఈ నూతన పంథాలన్నిటికీ ప్రాచ్యశిల్పమే ప్రేరణ. వీటన్నిటి పరిణామ స్వరూపంగా ఆధునిక విశ్వశిల్పం అనగా అంతర్జాతీయ శిల్పం ఆవిష్కరించింది. అంతర్జాతీయ శిల్పం అనగానే ఈ అంతర్జాతీయ సామ్యం నిర్మాణవిధానం లోనే కాని వ్యక్తపరిచే విషయవస్తువులో కాదని అర్థం. అనేక వ్యక్తులు అనేక రకాల విషయాలను చిత్రించవచ్చు. ఆ విషయాలకు సామ్యం వుండదు. కాని ఆ చిత్రించిన విధానాలలో ఒకరకమైన ఏకత్వం గోచరిస్తే దాన్ని అంతర్జాతీయ సామ్యం అంటాం.

రచనా విధానంలోని భేదాన్నే శిల్పం సూచిస్తుంది. రచించబడిన విషయవస్తువులోని భేదాన్ని కాదు. రవివర్మ హిందూదేవతలనూ దేవస్త్రీలనూ [illegible] చిత్రించాడు తన చిత్రాలలో. కాని శిల్పజ్ఞులు ఆ చిత్రాలను భారతీయ చిత్రకళగా [illegible] పాశ్చాత్య చిత్రకళ క్రింద గణించారు. [illegible] ఆయన రచనావిధానం పాశ్చాత్యమైనది కనుక. [illegible] భాషలో షేక్స్పియరు [illegible] [illegible] మీద [illegible] సాహిత్యమే అవుతుంది కాని తెలుగు [illegible] కాదు. అలాగే ఏ శిల్పంలో [illegible] అంటే ఆ శిల్పంయొక్క రచనా విధానమే కాని విషయవస్తువు కాదు. ఆధునిక శిల్పం అంతర్జాతీయమైంది అంటే ఆధునిక శిల్పంలోని రచనా [illegible] లేక నిర్మాణకౌశలం అంతర్జాతీయమైందని [illegible]. భారతీయులు భారతీయ దృశ్యాలను చిత్రించుకో వచ్చు. చీనావారు చీనాదృశ్యాలను చిత్రించుకో వచ్చు, అమెరికావారు అమెరికా దృశ్యాలను చిత్రించుకోవచ్చు, కాని యీ మూడింటి రచనా విధానంలో కనుక బాగా సాదృశ్యం వుంటే అప్పుడు వీటినన్నిటినీ అంతర్జాతీయశిల్పం అంటాం.

ఈ యుగంలో అంతర్జాతీయంగా ఏక [illegible] ఏకలిపి ప్రపంచానికి అవసరమైనట్లే ఏక[illegible] కాని

అవసరమైంది. ఏకరాజ్యం, ఏకదేశీయతగా అమల్లోకి రాలేదుకాని ఏకశిల్పం మాత్రం కొంతవరకు అమల్లోకొచ్చింది. ఈ ఏకశిల్పమే ఆధునికశిల్పం. నేడు సంఘములోనూ, సాహిత్యంలోనూ రాజకీయ ఆర్థిక విధానాల్లోనూ, కనుపించే ప్రధానభేదం పాత క్రొత్తలనే భేదమేగాని ప్రాచ్యమా పాశ్చాత్యమా అనే భేదంకాదు.

మనం ఆధునిక శిల్పం అని చెప్పుకునేది పాశ్చాత్య దేశాలలోనుండి బయటి ప్రపంచానికి అందించబడినప్పుడు దాన్ని మనం ప్రాచ్యులం ఎందుకు స్వీకరించాలి? అది పాశ్చాత్యదేశాలనుండి వచ్చింది కనుక అది పాశ్చాత్య శిల్పమేకాని ప్రాచ్యానికికూడ ప్రాతినిధ్యం వహించే విశ్వశిల్పం ఎందుకు అవుతుంది? దీని సమాధానానికి అసలు ఆధునిక శిల్పం అంటే ఏమిటో తెలుసుకోవాలి. ఒక్కమాటలో ఆధునికశిల్పం సర్వదేశ శిల్పాల సమ్మిశ్రణం కనుక అన్నిదేశాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది.

అనేక రాజకీయ ఆక్రమణలవల్లనూ ఇంకా అనేక రాజకీయ వ్యాపార కారణాలవల్లనేమి, జపాను, భారతదేశం మొదలగు ప్రాచ్యదేశాల విలువైన శిల్ప సంపదలు పాశ్చాత్యదేశాల మ్యూజియాలలోకీ, వ్యక్తుల శిల్ప సంగ్రహాలలోకీ వెళ్లటం ప్రారంభించింది. దేశ సౌభాగ్యం దృష్ట్యా ఇట్లు జరగటం ఆయా ప్రాచ్యదేశాలకు నష్టమే. కాని యీ నష్టంలోనే కొంతలాభం లేకపోలేదు. ఆలాభం ఏమంటే, ఇతర దేశాలు ఈ దేశాలయొక్క సంస్కృతి మహోత్కృష్టతను గుర్తించుటయే ఆ శిల్పాలు వలసపోయినందున. ఎవరి శిల్పసంపద వారిదేశంలోనే వుండిపోతే ఒక దేశపు సంస్కృతియొక్క గొప్పతనాన్ని మరొక దేశం గుర్తించటానికి అంత వీలుండకలిగేదికాదు. ఈ ప్రాచ్యశిల్ప సంపదయొక్క ప్రవాసంవల్ల పాశ్చాత్య విద్వాంసులు, శిల్పులు, శిల్పసమీక్షకులూ ఆ శిల్పాలను బాగా అధ్యయనంచేసి అందులోని రూపసంప్రదాయాలు తమ నాటిన రూపకల్పనకు ఎంతవరకు తోడ్పడుతవా అని ప్రయోగాలుచేసి చూడసాగారు. ఈ ప్రయోగాల పరిణామమే మన ఆధునిక విశ్వశిల్పం!

ఈ ఆధునిక శిల్పప్రాధాన్యానికి ప్రత్యేకం జపాను చిత్రకళలు చాల తోడ్పడ్డాయి. క్రిందటి శతాబ్దపు మధ్యభాగంలో జపానుకు పాశ్చాత్యదేశాల సంపర్కం బాగాకలగటం ప్రారంభం అయింది. దాంతో జపాను తన జీవితంలోనూ శిల్పంలోనూ కూడ పాశ్చాత్య పద్ధతుల నవలంబింపసాగింది. ఈ ప్రథమ వ్యామోహంలో జపానులోని విలువైన చిత్రాలు, వివిధాలైన పనితనంగల పనిముట్లూ, కలర్ ప్రింటులూ మొదలైన శిల్ప సామగ్రినంతా విదేశాలకు ముఖ్యంగా యూరపుకూ, అమెరికాకూ ఎగుమతి చేయసాగారు. పాశ్చాత్య శిల్పులు ప్రథమంలో వీటిని విచిత్ర వస్తువులక్రింద చూచినా క్రమేణ వీటి ప్రాముఖ్యాన్ని గుర్తించసాగారు.

పాశ్చాత్య శిల్పంయొక్క వాస్తవానుకరణతో విసుగెత్తి అసంతృప్తిచెందిన ఆ శిల్పులు యీ దూర ప్రాచ్యపు శిల్పసృష్టిలో ఒక నూతన చైతన్యాన్ని దర్శించసాగారు. జపాను కలర్ ప్రింటులు ఒక రకంగా కొంత వ్యాపారకళ అభిరుచికి చెందినప్పటికీ వాటిలో ఒక ప్రత్యేకత వుంది. అప్పటి పాశ్చాత్య శిల్ప విజ్ఞులు ఏ ప్రత్యేకతలు కోరుతున్నారో అది వీరికి వాటిలో గోచరించింది. ఆడంబర శూన్యమైన సాదా రూపం, చిత్రం చిత్రంలాగా రెండు ఆయతనాల్లో బల్లపరుపుగా మాత్రమే కనపడటం, చిత్రం వాస్తవ వస్తువులనే భ్రమగొల్పక పోవటం, విశేషమైన రచనా పటిమ, దృష్టిక్రమం (Prespective) లో అపూ

పాశ్చాత్యపద్ధతులు, ఇవన్నీకూడ ఆ నూతన మార్గాన్వేషుల హృదయాల నాకర్షించినవి. ఇన్నాళ్ళనుండీ ప్రకృతికి అనుకృతినే శిల్పంగా సృష్టిస్తూ అసంతృప్తి చెందిన ఆ పాశ్చాత్య శిల్పులకు ప్రాచ్యశిల్పంలోని యీ విశేష సుగుణాలన్నీ అమృత సందేశాన్ని వినిపించినాయి. చిత్రం చిత్రంగానే గోచరించాలికాని వాస్తవ జగత్తువలె గోచరించరాదు అనే సూత్రం ప్రధానమైపోయింది. ప్రాచ్య శిల్పు లెప్పుడూ చిత్రాన్ని చిత్రంగా కనుపించేలాగే చిత్రించేవారు కాని వాస్తవరూప భ్రమ నెప్పుడూ కలిగించ చూడలేదు. ప్రాచీన పాశ్చాత్య శిల్పులుకూడ మధ్య యుగాల ఆఖరువరకూ ప్రాచ్యుల పద్ధతి ప్రకారం చిత్రాన్ని చిత్రంలాగే కనపరచారు. ఎటు తిరిగి యూరపులో నవజాగరణారంభంనుండి చిత్రాన్ని వాస్తవంగా చూపే రచనా పద్ధతు లవలంబించారు అనే సత్యం ఇదివరకే తెల్పబడింది.

ప్రథమంలో యీ ప్రాచ్యశిల్ప ప్రభావాన్ని తన చిత్రాల్లో కనపరిచింది ప్రసిద్ధ ఐరిష్ - అమెరికన్ చిత్రశిల్పియగు విజలర్. ఇతను చిత్రశిల్పం పారిస్‌లో అభ్యసించాడు. యూరపియన్ శిల్ప చరిత్రలో ఏ ప్రథమ విప్లవోద్యమం వచ్చినా అది ముందు ఫ్రాన్స్‌లోనే వచ్చేది. అదేవిధంగా ఆధునిక శిల్పానికి పునాదులు వేసిందికూడ ఫ్రాన్స్‌లోనే. తరువాత అనేకమంది యూరపియన్ చిత్రశిల్పులు యీ నూతన విధానాన్ని అనగా ప్రాచ్య ప్రభావాన్ని స్వీకరించి తమ శిల్పసృష్టికి పూనుకొన్నారు.

జాకోబ్ ఎప్‌స్టీన్ నిర్మించే మూర్తి శిల్పంలో భారతీయప్రభావం బాగా గోచరిస్తుంది. ఎప్‌స్టీన్ భారతీయశిల్పం నుంచి ప్రేరణ పొందటానికే మాత్రము లజ్జచెందలేదు, ఈ విస్తృత ప్రపంచంలో ఎవరికి నచ్చిన సంప్రదాయాలను వారవలంబించటానికి స్వేచ్ఛవున్నది. ఈ యుగంలో సాంకర్య దోషం జీవితానికిచెందిన ఇతర రంగాల్లో ఏవిధంగా అయితే లేకుండాపోయిందో అదేవిధంగా శిల్పంలో కూడ లేకుండపోయింది. ఈజిప్టు వాస్తుసాంప్రదాయ మిశ్రితమైన సౌధాలను అమెరికాలో నిర్మించటం. అమెరికన్ పద్ధతుల మిశ్రమంతో జైనాలో గృహనిర్మాణంచేయటం, భారతీయ సంప్రదాయాలు పోకనూసే మూర్తి శిల్పాలను బ్రిటిషు శిల్పులు నిర్మించటం, బ్రిటిషు చిత్రపద్ధతిన భారత శిల్పులు చిత్రించటం నేటి యుగంలో పరిపాటి అయిపోయింది. ఈ అన్యోన్య ఆదాన ప్రదాన పద్ధతి 'వసుధైకకుటుంబకం' అనే అంతర్జాతీయ ఐక్యసూత్రానికి దారి తీస్తుందనటంలో సందేహం లేదేమో.

ఆధునిక శిల్పంలో ప్రత్యేకం వాస్తుశిల్పం లేక [illegible] నిర్మాణ సామగ్రి ప్రధానకారణం. సిమెంటు, కంకర, ఇనుము మొదలగు సామగ్రి గృహనిర్మాణానికి ఉపయోగించటం ఆరంభించినప్పటి నుండీ ఏటవాలుగల ఇంటికప్పుల స్థానంలో చదరమైన కప్పులు ప్రవేశించినవి. అనవసర అలంకరణంతా నశించి ఒక విధమైన స్వేచ్ఛతో కూడిన విశాల ప్రదేశాలు కనపించేలాంటి నూతన వాస్తుశిల్పం ప్రపంచం అంతా ప్రాకింది. ఈ ఆధునిక వాస్తుశిల్పానికి సాంప్రదాయాలతో నిమిత్తములేదు. మానవుని అవసరాలనుబట్టీ, నిర్మాణ ప్రదేశంయొక్క పరిసర ప్రకృతి దృశ్యాన్ని బట్టీ నిర్మాణ రూపరేఖల్లో లయ తాండవించేట్లు సౌధాన్ని నిర్మించటమే ఇప్పటి వాస్తుశిల్పం యొక్క ప్రాధాన్యం. ఆధునిక వాస్తుశిల్పాన్ని ఫలానా దేశపు వాస్తు అని చెప్పటానికి వీలులేదు. ఇది అన్ని దేశాలకూ సమానమే. నేటి [illegible]

ఆధునిక శిల్పం – అంతర్జాతీయత

చీనా సైన్యం, అమెరికన్ సైన్యం అని చెప్పటానికి వీలులేదు. అది అన్ని దేశాలకూ ఒకటే. అదేవిధంగా నేటి వాస్తుశిల్పాన్ని కూడ ఫలాని దేశానిదని చెప్పటం కుదరదు. అది అంతర్జాతీయం. ఇదేవిధంగా ఇతర శిల్పాలుకూడ.

లోతుగా ఆలోచిస్తే ఆధునిక శిల్పం ఆధునిక మానవుని ఆశయాలకూ, అభిలాషలకూ, అభిరుచులకూ ప్రతిబింబం మాత్రమేనని తెలియకపోదు. ఈశతాబ్దం వైజ్ఞానిక శతాబ్దం. హేతువాదం దీనికి మూలం. అస్పష్టతాన్ని, అసమగ్ర విధానాలను ప్రస్తుత మానవ సమాజం సహించదు. ప్రతి విషయమూ స్పష్టంగానూ స్వతంత్రంగానూ వుండాలి. ఒక మానవుడు మరొక మానవునిపై ప్రభుత్వం చేయటాన్ని ఆధునిక మానవుడు సహించడు. సమాజంలోని ఎక్కువ తక్కువలను ఓర్వడు. ఈ విప్లవ భావాలే రాజకీయ, ఆర్థిక రంగాలలో పెట్టుబడిదారీకీ, సామ్రాజ్య వాదానికీ వ్యతిరేకంగా సోషలిజాన్ని, ప్రజాస్వామికాన్ని రూపొందించినవి. సాంఘికరంగంలో వర్ణజాతి భేదాలను రూపుమాప ప్రయత్నిస్తున్నవి. ఏ సంఘానికా సంఘం మిగతా మానవ సంఘాన్నుండి వేరుకాదనీ అదేవిధంగా ఏ దేశానికా దేశం మరొక దేశాన్నుండి వేరుకాదనీ గుర్తించినవి. ఈ విప్లవభావాల ఫలితమే ప్రస్తుతం కొద్దిగా కనపిస్తున్నట్టి, ఇకముందు బాగా కనుపించబోతున్నట్టి విశ్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం. ఇది కేవలం ఊహాగానంకాదనే ఆశ.

మానవ సమాజంలో ఉన్నతమైన యీ స్వాతంత్ర్య ప్రీతి, అంతర్జాతీయ ఐక్యతా, సమత్వంపైన ఆసక్తి ఇవన్నీ కలసే ఆధునిక శిల్పానికి రూపాన్ని ప్రసాదించినవి.

ఆధునిక భౌతికవిజ్ఞానం జడవాదాన్నుండి విముక్తి చెంది చైతన్య సిద్ధాంతానికి చేరుకున్నది. దీనివలెనే నేటి శిల్పంకూడ భౌతిక భారాన్నుండి విముక్తిచెంది నైరూప్య వాదానికి సమీపిస్తున్నది. అనవసర రూప బాహుళ్యాన్ని విసర్జించటం నేటి శిల్పంయొక్క ప్రధాన లక్షణం. వీలైనంత తక్కువ రూపంలో వీలైనంత ఎక్కువ రసాన్ని ప్రసాదించటం ఆధునిక శిల్పియొక్క లక్ష్యం. నేటి శిల్పం వాస్తవ వాదాన్ని కేవలం విషయవస్తువులోనే చూపిస్తున్నది కాని రచనా విధానంలో ప్రదర్శించటంలేదు. అంటె ఆధునిక శిల్పం వాస్తవవాదానికి దూరం అనే తాత్పర్యం. నూరు సంవత్సరాల క్రిందట పాశ్చాత్య చిత్రాలలో వున్న వాస్తవవాదం నేటి పాశ్చాత్య చిత్రాలలో గోచరించదు. తెలిసినవాళ్ళంతా యీ లక్షణాన్ని శిల్పంలోని పురోభివృద్ధి అనే అంగీకరిస్తున్నారు. ఇది వృద్ధిలక్షణంకాదు క్షీణించే లక్షణం అనేవారు కూడ కొందరు లేకపోలేరు.

నేటి రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక వ్యవస్థలన్నీ భౌతిక భారంనుండి విముక్తిచెంది ఒక స్వేచ్ఛాపూరిత సామ్యస్థితికి చేరుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నవి. అంటే యీ ప్రయత్నం భౌతిక వాదానికంటె ఆధ్యాత్మిక వాదానికే ఎక్కువ సమీపిస్తున్నదేమోనని అనుమానం. అదేవిధంగా ఆధునిక శిల్పం తన్నుతాను జడభారంనుంచి సాధ్యమైనంత తేలిక చేసుకుంటూ నైరూప్య సిద్ధాంతాన్ని అనుసరిస్తూ, దేశ, జాతి, మతభేదాలను దాటి ఒక అంతర్జాతీయ ఐక్యస్థితిని సమీపించబోతున్నది అంటే అతిక్రమేణ భౌతికవాదాన్నుండి తప్పించుకొని ఆధ్యాత్మిక వాదాన్ని సమీపిస్తున్నదేమో. ఆధ్యాత్మిక వాదం అంటే చలనంలేని మృతప్రాయంగా గోచరించే జడ పదార్థాలు చైతన్యమయమై, లయతో స్పందించటం అని.

సంక్రాంతి పండగ

'శ్రీ మునిమాణిక్యం'

౧

"ఇదుగో కూరలకోసం బజారుకు వెడుతున్నాను", అని కేకేసి నేను బైటికి వెళ్ళటానికి సిద్ధమైనాను.

కాంతం అప్పటికే స్నానంచేసి మంచిబట్ట కట్టుకొని తలలో పూలు పెట్టుకొని తులసిపూజ చేసుకొంటున్నది.

'ఒక్కనిమిషం ఉండండి వస్తున్నా' అని కేక వేసింది. ఒక్క నిమిషంలోనే వచ్చింది.

నలభై ఏండ్ల మనిషి. అయితేమటుకేం దబ్బపండు లాంటి ముత్తయిదువ. ముఖాన కుంకుమబొట్టు! చెంపకు చేరదేసి కట్టు! నెరసిన చెంపలు! ఆరుగురు పిల్లల తల్లి!

ఆ మాతృమూర్తిని చూచి నే నొక్కసారి తిప్ప [illegible] లోకమంతా [illegible] నమస్కరిస్తుంటా. ఆవిడ వచ్చి అన్నది, 'మీరు కూరలుకొని తీసుకొని ఒక్కచున్నట్టు రావాలె. అక్కడ ఎవరితోనో మాట్లాడుతూ కూర్చుంటే కాదు, వింటున్నారా?'

'వింటున్నాను', అని తల ఊపాను.

'ఒక వీశెడు వంకాయలూ, అరవీశెడు బెండకాయలూ, పచ్చిమెరపకాయలూ, టొమాటాలూ... ...' అని చెప్పకుపోతున్నది. 'ఇవి అన్నీ కొంటే ఎంత అవుతుందో ఏమిటో కొంచెం ఆలోచించావా?' అన్నాను.

'ఆలోచించక్కర్లేదండీ! ఎంత అయితే ఏం చేస్తాము! తప్పుతుందా?'' అన్నది.

తప్పదాయె మరి! ఏం జేస్తాను!

కావలసిన డబ్బు జేబులో వేసుకొని గడప దిగబోతుంటే "చూడండి మీరు వెళ్లేదార్లోనేగా పున్నాయి ఇల్లు! ఒకసేరు పాలు పంపమని చెప్పండి'' అన్నది.

నేను సరేనని తలఊపి వీధిలో కాలు పెట్టాను. ఆవిడ మళ్ళీ నన్ను లోపలికి పిలిచి, "చూడండి కంకాయ కూర అల్లుడు తినడట! కాబేజీ ఉంటే తీసుకు రండి'' అన్నది కాంతం.

కూరలు ఎంత ప్రియంగా ఉన్నవో ఏమిటో ఆవిడ కేమన్నా తెలిస్తేగా! అవచ్చిన మనిషి మనతోపాటు తినిపోతాడు అని అనుకోదు, ఆవిడ. అయితే ఒకటి ఆ వచ్చేమనిషి సామాన్య బంధువు గనక నా! అల్లు డొస్తున్నాడు! ఏంజేస్తాము?

బజారుకు గబగబా నడవటం మొదలుపెట్టాను. జేబులో ఉన్న అయిదు రూపాయలనోటు తీసి ఒక్కసారి దానివంక దీనంగా చూశాను. అది [illegible] సాయంత్రానికి కరువవదు.

అయినా ఏంచేస్తాం! [illegible] [illegible]

ఇంతలో రాధా [illegible] డు, "రాత్రి కూరకు [illegible], [illegible] హ్నము పెద్దగా ఫలహారం చేయటానికి [illegible] పిండో, మైదాపిండో తెమ్మన్న''దని! "[illegible] కూడా, తెమ్మన్నదట.'' "సరే [illegible] చెప్పు'' అని వాడిని పంపి నేను పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ బజారుకు వెళ్ళాను. అల్లుడొస్తుంటే తొందరగా తిరిగి రావద్దూ!

౨

నేను అరగంటలో తిరిగి ఇంటికి వచ్చేశాను. ఇంట్లో ఆవిడ అందరిమీదా కేకలు వేస్తున్నది. ఒక్కొక్క మిషమైన ఒక్కొక్కరి మీద కేకలు.

"అదేమిటే రుక్కుతల్లీ, తలంటిపోసుకోమంటే అల్లాగే కూర్చున్నావు? మొగుడొస్తాడని తొందర లేకపోయె! ఏమిటే అది! లే!''

"ఒరేయ్ రాధా! వెధవా, తొందరగా [illegible]

తేనా నిన్న! బావ వచ్చే వేళ అయింది. వెళ్ళి ఒక కట్ట తమలపాకులూ, సవాసేరు వక్కలూ, కాసిని లవంగాలూ, ఏలక్కాయలూ, తీసుకొని రమ్మని ఎంత సేపైంది చెప్పి నీకు.''

''వెళ్ళిన మనిషి అక్కడే కూర్చున్నారు! ఇంత దాకా కూరలు ఇంటికి రాకపోయె! ఇంటిదగ్గర ఏమి కావలసివస్తుందో ఏమో, కాస్త తొందరగా తెచ్చిపెట్టాలని ఇవ్వాళ అని ఆయనకు తోచొద్దూ! వెర్రి! ఏం మనిషమ్మా! ఎన్నాళ్ళు చెప్పుకొన్నా [illegible] అయిపోయె!''

''ఒసేయ్ శాస్త్రిబాబూ, ఆ పున్నాయ పాలు తేనేలేదు. వెళ్ళి తీసుకురారా, నాయినా. చెప్పి ఎంతసేపు అయింది. కదలవాయె. లే, నాయినా లే. పున్నాయతో చెప్పు, మాబావ వస్తున్నాడు. అర్జంటుగా పాలు తెమ్మంది మా అమ్మ అని!'' ఇక్కడ [illegible] రావాలె.

''తెమలవే, పిల్లమ్మా తెములు. తొందరగా కాళ్ళు తలకు [illegible] చీర కట్టుకో. పూలు తెమ్మని చెప్పటం మరిచి పోయానే తల్లీ! నాకు బొత్తిగా [illegible] నీవు [illegible].''

'[illegible]! లే! [illegible]'

''నాకూ ఇప్పుడే వచ్చింది ఈ [illegible]; [illegible] పగలేసుకు [illegible]! ఆయన ఎప్పటికీ [illegible]! అప్పుడే [illegible]! [illegible] మనిషికి [illegible]! [illegible], వీధిలోకి వెళ్ళి మీ నాన్న వస్తున్నారేమో చూడూ!''

ఆవిడ పాపం ఇల్లూ వొళ్ళూ [illegible]తున్నది. ఏం చేస్తాం, అల్లుడొస్తుండె!

౩

'కూరలు తెచ్చానే' అంటూ నేను ఆవిడ ఎదట పడ్డాను.

ఆవిడ నవ్వుతూ, 'మీ ఇల్లు బంగారంగానూ' ఇంత ఆలస్యం చేస్తే ఎల్లాగండీ' అంటూ నాకెదురుగా వచ్చింది.

నేను కూరలు ఆవిడకు ఇచ్చాను. ఇంతలో పున్నాయ పాలు తెచ్చింది. రాధాయ తమలపాకులూ అవీ తెచ్చాడు. అమ్మాయి సిల్కుచీర కట్టుకొన్నది. పాప కొత్తపరికిణీ కట్టుకొన్నది. ఆవిడ ముఖం వికసించింది. కళ్ళల్లో ఆనందం తొణికిసలాడింది. నవ్వుతూ అందరి వంకా చూచింది.

మా తండ్రి మంచివాడమ్మా. ఎప్పటికైనా వీడే నాకు కాస్త అన్నంపెట్టేది అని రాధాయను మెచ్చుకొంది. పెద్దకొడుకును టైముచూడు నాయినా రైలు వచ్చేవేళ అయిందేమో అని పంపించింది. పాపను దగ్గరకు తీసుకొని 'నా బంగారు తల్లి' అని ముద్దాడి 'ఒసేయ్ చూడూ, బావ పిలిస్తే నీవు పెంకితనం చెయ్యక నీవు దగ్గరకువెళ్ళి, ఏంకావాలో కనుక్కొని నాకొచ్చి చెబుతుండమ్మా' అని బుజ్జగించింది.

'ఒరే శాస్త్రిబాబూ, బావ బండి వాకిట్లో ఆగటంతోనే, నీవెళ్ళి ఆయన పెట్టె ఏదైనా ఉంటే, ఇంట్లోకి తీసుకొనిరా' అని వాడికి చెప్పింది. 'ఒరే రాధబాబూ, బావ రాకటంతోనే, కాళ్లు కడుక్కొనేందుకు నీళ్లు నీవే ఇవ్వాలి నాయనా, నీవుమటుకు తువాలా తీసుకొచ్చి [illegible]!'

అందరికీ అన్ని పనులూ చెప్పింది.

'నేనేం చెయ్యాలే?' అని అడిగాను, నాకేమీ పని చెప్పకపోవటం చూచి.

'మీరేమీ చేయనక్కరలేదు. ఊరుకొని నామీద కేకలేయకుండా ఉంటే అదే పదివేలు!' అన్నది.

ఆపళంగా ఆవిడ వంటఇంటిలోకి వెళ్ళిపోయింది చాలా హడావుడిగా.

౪

అల్లుడూ నేనూ బండి కట్టించుకొని వస్తున్నాము రైలు దగ్గరనుంచి. బండి ఇంటిముందు ఆగటంతోనే పసి పిల్లలు ఇద్దరూ, మమ్ములనుచూచి లోపలకు పరు

[illegible]త్తుకుంటూ పోయి వాళ్ళఅమ్మకు చెప్పేశారు, బావ వచ్చాడని! మేము గడపలో కాలుపెట్టక ముందే అల్లుడికి అత్తగారు కాళ్లు కడుక్కునేందుకు నీళ్ళు ఇచ్చి క్షేమ సమాచారం అడిగింది. రాధాయ తువాలా ఇచ్చాడు. శాస్త్రి పెట్టె తీసుకొచ్చి గదిలో పెట్టాడు.

ఆ అబ్బాయిని కుర్చీలో కూర్చోమని నేనూ, కాసేపు అసంగతులూ, ఈ సంగతులూ మాట్లాడాను.

పాపా, రాధాయ, బావ దగ్గర జేరారు. అతడు కూడా వాళ్ళనేదో మాట్లాడిస్తున్నాడు. నేను అవతల గదిలోకి వెళ్ళాను ఏదోపని చూచుకొంటానికి.

అల్లుడు వాళ్ళను ఏదో అడుగుతున్నాడు. మీ అమ్మ ఏం జేస్తున్న దన్నాడు. మీ అన్నయ్య ఏం చేస్తున్నాడు? చదువుకొంటున్నా డన్నాడు. మీ అక్కయ్య ఏం జేస్తున్నదని అడిగాడు. [illegible] వాళ్లిద్దరూ ఒక్కగంతులో వంట ఇంట్లోకి [illegible] 'అక్కయ్య ఏంజేస్తున్నదే అమ్మా' అని అడిగారు. 'ఎందుకురా నాయనా?' అన్నది ఆవిడ. [illegible] అడుగుతున్నాడని వాళ్ళిద్దరూ పెద్దగా చెప్పేశారు. ఆమె వాళ్ల నోళ్లునొక్కి 'అరవకూడదు. మేడపైని గదిలో ఉన్నది.' అని చెప్పి పంపించింది.

భోజనంచేస్తూ ఉన్నంతసేపూ ఆవిడ అంటూనే ఉన్నది. 'అయ్యో! ఇంత మొహమాటమేమండీ అల్లుడికి, తృప్తిగా తినరేం?' అని.

భోజనాలు అయిపోయినై. 'మేడమీద పక్కవేసి ఉంది. పడుకో నాయనా కాసేపు.' అన్నది ఆమె గారు అల్లుడితో.

ఆ అబ్బాయి నవ్వుకొంటూ పైకి వెళ్ళాడు. తమల పాకులూ, వక్కలూ, అమ్మాయే తీసికెళ్లి మొగుడికి ఇచ్చి వచ్చింది. ఆతరువాత తల్లీకూతుర్లూ, మాట్లాడు కొంటూ, నవ్వుకొంటూ భోజనాలు చేశారు.

నేను హాల్లోనే కూర్చుని ఒక అర్జంటు ఉత్తరం వ్రాసుకొంటున్నాను. ఆ ఉత్తరం పోష్టుకు పంపే. కాస్త పక్కమీద దొర్లుదామని అనుకొంటున్నాను.

ఇంతలో కాంతం వచ్చి నన్నొకసారి [illegible] రమ్మని పిలిచింది.

'మాటండీ' అన్నది.

'చెబుదూ, ఏమిటో!'

'అల్లా కాదు. ఒక్కసారి రావాలె.'

'ఏమిటో రహస్యం!'

'అల్లుడో స్నేహితుడు ఇంత హడావుడా!' అని అను కొన్నాను.

కాంతం నాకు దగ్గరగా వచ్చి, [illegible] అన్నది. 'విన్నారా, అల్లుడు [illegible] ఉం[illegible]డుట!'

ఈమాట అని ఆవిడ [illegible]

'ఈ [illegible] పోతాడట!' అని మళ్ళీ అన్నది.

[illegible] కొన్నాను. అందుకని ఆయన [illegible] ఆశ్చర్యం కలిగింది.

ఆమె అనుకోటం ఏమిటీ అంటే, [illegible] ఎక్కడాకూడ లేదు. ఇవ్వాళొచ్చి [illegible] వెళ్ళటం ఎక్కడన్నా ఉందా? అని.

౫

ఆవిడ అనుకొన్నట్లు నేను అనుకో[illegible] [illegible] ఆవిడకు ఒళ్లు మండిపోయి [illegible]. ఏమీ అనలేక చూస్తూ ఉండిపోయింది.

ఆవిడ చూపుల్లో రంగులు మారుతున్నా[illegible] కరిగిపోతున్నది. ఆవిడ కళ్లు నీళ్లు [illegible].

ఆవిడస్థితి గ్రహించి నేను అన్నాను, [illegible]

సంక్రాంతి వస్తా పోతావు? అమ్మాయి పండగ వెళ్ళేం దాకా ఉంటుందిగా?

కాంతం నెమ్మదిగా అన్నది. 'ఉంటుందిలెండి' [illegible] నేననటం. అల్లుడుకూడా ఈ నాలుగు రోజులూ ఉండి పండగకు కొత్తబట్టలు కట్టుకొంటే నా ప్రాణం ఎంతో సుఖిస్తుంది.' అంటూ ఆవిడ గుండెపై చెయ్యివేసుకొని నావంక పసిపిల్లలాగ చూసింది.

కాంతాన్ని చూచేసరికి నా హృదయంకూడా ప్రేమతో దడదడలాడిపోయింది. కాని కొత్త బట్టల మాట ఏమిటి? ఈరోజుల్లో కొత్తబట్టలు కొనటం అంటే మాటలా గనకనా!

కాని ఏంజేస్తాము! అల్లుడాయె! చిన్నవాడు! బట్టలు పెట్టకుండా ఎల్లా పంపుతాము. అందుకని నేను అన్నాను 'సరే బట్టలు పెడదాములే! నీ వన్న మాటా నిజమే! అల్లుణ్ణి పండగదాకా ఉండమను.'

'అన్నా లెండి పండగకు రమ్మని అన్నాను' అన్నది.

'మరి ఇంకేమే?' అని నేను విసుక్కున్నాను.

'అయితే మరి అల్లుడుగారు ఏమన్నారో వినరేం? పండగకు ఒక్కరోజే సెలవు. రావటానికి వీలుండదండీ!' అన్నాడు. నేను ఏమీ మాట్లాడలేదు. మళ్ళీ ఆవిడే అన్నది. '[illegible] చెప్పలేకున్నాను. [illegible]!' అని ఆవిడ నావంక దీనంగా చూసింది.

'సెలవు ఇవ్వకపోతే [illegible] చెయ్యగలడా? పోనీ ఇంకో పండగకు రప్పిద్దాం!' అన్నాను.

'అదికాదండీ, అమ్మాయి, అల్లుడూ ఇద్దరూ పండగకు [illegible] కొత్తబట్టలు కట్టుకుంటేగాని నా ప్రాణం సుఖపడదు.'

'అయితే పండగకు రమ్మని గట్టిగా అను' అన్నాను.

'అంటానులెండి. మీరుకూడా అనండి. ఇద్దరమూ, అంటాము అనుకోండి. దానికి కాదు, రావటానికి వీలు లేదు అంటే ఎట్లాగా అని?'

వీలులేక పోతే ఏంజెయ్యాల్లో నాకు తోచలేదు. నాకు తోచిందల్లా ఒక్కటే. ఆయన రాకపోతే కొత్తబట్టలు కొనే కర్చు తప్పిపోతుంది!

ఈమాట కొస్తా బయటికి అంటే ఆవిడ ఏమను కుంటుందో అని మాట్లాడక ఊరుకొన్నాను. ఒక్క నిముషం ఊరుకొని ఆవిడే అన్నది 'ఏమంటారు?'

'ఏమంటానికీ నాకు తోచటంలేదు. రావడానికి వీలులేదు అంటే ఇంకొకసారి అంటాము రమ్మని! ఇంకోసారి, ఇంకోసారి అంటాము. ఆయన రానన్న కొద్దీ ఇంకా గట్టిగా రమ్మని ప్రతిమలాడుదాము. నాకు అంతవరకు తోస్తున్నది! అంతకంటే ఏం చేస్తాం? అన్నాను. 'అవ్వ! వేళాకోళమా ఏమిటండీ? నేను చెప్పేది ఏమిటంటే, పండగకు ఎట్లాగా బట్టలు పెట్టాలినే ఉండె! ఇప్పుడే......'

'ఓహోహో! మరి బాగుంది ఈ వ్యవహారం! రాక పోయినా బట్టలు పెట్టే ఏర్పాటు చేస్తివా, అన్ని పండగలకూ, కొత్తబట్టలు పోస్టుద్వారా పంపాలిసి వస్తుందే?' అన్నాను.

'ఏమి మాటలండీ అవి! అన్ని పండగలకూ బట్టలు పంపుతామా ఏమిటి? పండగముందు వచ్చాడు కాబట్టి నే ననటం?' అని ఆవిడ అన్నది.

'అయితే పండగదాకా ఉండమని అను మర్యాదకు ఏమీ లోపం రాకుండా! ఆయన అంతగా ఉండకపోతే ఏంజేస్తాము? మాట్లాడక ఊరుకో.'

'అవ్వ! మీ ఇల్లు బంగారంగానూ! ఊరుకొంటే మర్యాదగా ఉంటుందంటారా? పండగముందు వచ్చిన అల్లుడికి బట్టలు పెట్టకపోతే ఏమైనా బాగుంటుందా మీరే చెప్పండి?'

'ఏమో బాగుంటుందనే తోస్తుంది. నేను అనేక సార్లు వెళ్ళాను మా అత్తారింటికి పండగముందు. నాకు ఎప్పుడూ బట్టలు పెట్టలేదు.' అన్నాను.

కాంతం తెల్లపోయి 'అయితే, దానికీ దీనికీ సంబంధం ఏమిటండీ?' అన్నది.

'ఇంత తెలిసిందానివి కదా నీవూ! అప్పుడీ తెలివి ఏమైపోయిందీ అంటాఁ? మీ నాన్నతో చెప్పి పెట్టించ లేకపోయినావూ?' అన్నాను గొంతుక కాస్త పెద్దది చేసి.

కాంతం ముఖం ఇంత చేసుకొని అన్నది 'ఇప్పు డెందుకండీ అదంతా? అయినా ఇప్పటి సంగతి చెప్పండి?'

అయినా నేను ఊరుకోక 'ఇప్పుడు నీ కూతురు విషయం వచ్చేసరికి అన్ని మర్యాదలూ తెలిసొచ్చి నయ్యేం?' అన్నాను ఎత్తి పొడుపుగా.

కాంతం ఒక్క నిమిషం ఆలోచించి, ఇల్లా అన్నది 'చూడండి, నాకూతురు విషయంలో అన్ని మర్యా దలూ మీరు జరపండి. మీకొడుకు విషయంలో మళ్ళీ అన్ని మర్యాదలూ జరిగేలాగున నేను చూస్తాను. సరేనా?'

ఏం చేస్తాం. మాట్లాడకుండా పెట్టెతీసి ఉన్న డబ్బంతా తీసుకొన్నాను. నెల అంతా గడపటానికి అట్టిపెట్టుకొన్న డబ్బు అది. అది కాస్తా కర్చు అయిపోతే ఎల్లా గడవాలో భగవంతుడికే తెలి యాలె. ఏం చేస్తాం? అల్లుడొచ్చాడాయె మరి!

కట్టుకొన్న బట్ట బొత్తిగా మాసిఉన్నది. పెట్టెలో నుంచి తీసి ఇంకొకటి ఇయ్యమన్నాను. 'ఇదొక్కటే ఉంది. కాస్త చినిగినట్లుంది.' అంటూ ధోవతి నాచేతి కిచ్చింది ఆవిడ. చూద్దునుగదా రూపాయి వెడల్పున చినుగు ఒకటి కనపడ్డది.

ఆ చినుగువంక చూస్తూ ఒక నిమిషం నుంచు న్నాను. ఆ పాతగుడ్డ నోరు తెరుచుకొని 'నీ దారి ద్ర్యాన్ని ప్రపంచానికి చెపుతానని' భయ పెట్టింది!

ఏడిసింది. ఈ మాత్రానికి నేను భయపడుతానా? ప్రపంచమంతా నోరు తెరుచుకొని చూచినా, నేను లెక్క చెయ్యదల్చుకో లేదు. దానినోరు గట్టిగా ముట్టేసి ఆ బట్టే కట్టుకొని బజారుకు బయలుదేరాను. కాంతం పెరటిగుమ్మంలో నుంచుని 'భోజనంచేసి కానేపు పడుకోకుండా, వెడుతున్నారు పాపం. ఎండ కూడానూ' అన్నది.

ఏం చేస్తాము. అల్లుడొచ్చాడాయె!

౬

బట్టలకొట్లో వర్తకుడు కూడా అల్లుడుగారికి పెట్టేవి కాస్త ఖరీదు గలవిగా ఉండాలండీ, లేక పోతే దర్జాగా ఉండదని చెప్పాడు. నేను కాదన లేదు. నాధోవతిలోని చినుగు మాత్రం అతడు చూడ కుండా జాగ్రత్తపడ్డాను. అల్లుడికి పెట్టాలిసినగుడ్డలు కొన్నాను.

అమ్మాయికో? దానికి చీర ఎట్లాగూ కొనా లెగా, దానికోసం ఇంకోసారి ఎందుకూ? అది అప్పుడే ఒక మంచి జరీచీర కూడా కొనేశాను.

అంతా యాభైరూపాయలు [illegible], దగ్గర ఉన్న నలభై ఇచ్చి, [illegible]

[illegible]

[illegible] ఏం చేస్తాం. [illegible] ఆరే సంతోషం అనుకొని ఇంటికి వచ్చేశాను.

అప్పటికి [illegible] గంటలే అయింది. [illegible] తరువాత కొత్తబట్టలు కట్టుకోకూడదు. [illegible] అప్పుడే కాఫీ అది అయిపోయిన తరువాత, [illegible] బట్టలకు పసుపుపెట్టి అల్లుడికి ఇచ్చాము. అల్లుడు కట్టుకొన్నాడు. అమ్మాయి తలుపుచాటున నుంచుని చూచి సంతోషించింది. ఆవిడా నేనుకూడా చాలా సంతోషించాము.

మా ఆవిడ తెల్లవారు ఝామున [illegible] లేచి అల్లుడు స్నానం చేయటానికి వేడినీళ్ళు కాచింది. ఆయనలేచి ముఖం కడుక్కొని స్నానం చేశాడు.

ఇంతలో అమ్మాయి కాఫీ తయారు చేసింది. '[illegible] లేవండి. ఆ అబ్బాయి బండి కెడుతున్నాడు' [illegible] ఆవిడవచ్చి నన్ను లేపింది. నేను ముఖం కడుక్కొ

సంక్రాంతి పండగ

న్నాను. అల్లుడూ, నేనూ, అమ్మాయీ పిల్లలూ అంతా కలిసి [illegible].

[illegible] మా పెద్దవాడు వెళ్ళి [illegible].

[illegible] పండగ ఎప్పుడూ ఉంటే అమ్మాయి [illegible] గుసగుసలాడింది. ఆవిడ అన్నది, 'ఏమాత్రం [illegible] పండగకురా నాయనా. ఒక్క రోజు ఉండి వెళ్ళుదువుగాని.'

అమ్మాయి ఏమీ అనలేదు కాని ఆయనవంక ఏదో దీనంగా చూచింది.

[illegible] 'బావా, పండగకు తప్పకుండా రావాలె' అన్నాడు.

[illegible] 'తప్పకుండా రావాలా' అని చేతి [illegible] 'తప్పకుండా [illegible]' అన్నాను.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

'[illegible] ఊరికే ఎక్కడ [illegible]. ఈపాడు [illegible] వృద్ధిఅంటూ లేదు. నేను నా చిన్నతనంలోనే గుమాస్తాగా ఆఫీసులో ప్రవేశించి ఉన్నానంటే. ఈనాటికి డిప్యూటీ కలెక్టరును అయి కూర్చునేవాణ్ణి' అన్నాను.

'పోనిద్దురూ, ఉన్నదాంతో సంతోషిద్దాము.' అన్నది ఆవిడ. ఎప్పుడూ ఆమాటే అంటుంది.

అందుకని నాకు ఒళ్ళుమండుకొచ్చి అన్నాను 'అదిగో, నీకు అల్లాంటి బుద్ధి ఉండబట్టే డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి భార్య అయ్యే యోగ్యత నీకు లేకుండా పోయింది. తెలిసిందా ?'

ఆవిడ ఏమీ మాట్లాడలేదు. అల్లుడొచ్చాడన్న సంతోషమో, మరి ఏమిటో. ఆవిడ ఈ మాటలు పట్టించుకోనే లేదు. భోగిపండుకి సముస్కరిస్తున్నది.

౨

పండగ రేపు. ఆరోజు అందరూ కొత్తబట్టలు కట్టుకోవాలె.

[illegible]

ఆవిడకు ఒక్క [illegible] బజారు [illegible] వ్రాయించి [illegible].

[illegible]!

[illegible] వంటచేస్తున్నది. [illegible] ఆవిడ. నేను మొత్తం అయిన ఖర్చు లెక్క వేసుకుంటున్నాను.

రెండు చీరలూ, నలభై.

అల్లుడికి పెట్టిన బట్టలఖరీదు ముప్ఫైరెండు.

కూరలు మొదలైనవాటికి అంతా కలిపి ఎనిమిది.

మొత్తం ఎనభైరూపాయలతో పండగ వెళ్ళేట్టుగా ఉంది.

పది గంటలైంది. ఆవిడ అందరిని అన్నాలకు లెమ్మంటున్నది.

ఇంతలో ఇంటిముందు జట్కా ఆగింది. పిల్లలు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి, సంతోషంగా చెప్పారు 'బావ వచ్చాడ'ని.

'పండగరోజుకు ఎల్లాగో సెలవు సంపాదించి

వచ్చావు నాయనా? చాల సంతోషము' అని పలకరించింది మా ఆవిడ.

అమ్మాయి స్నానానికి నీళ్లు తోడింది.

రాధాబాయి తువాలా ఇచ్చాడు.

'ఇహ ఎందుకూ ఆలస్యం? స్నానం చెయ్యండి' అని కాంతం నన్ను తొందరపెట్టింది. భోజనాలు చేశాము. పండగరోజున అల్లుడొచ్చాడని అంతా సంతోషించాము. నేను కొద్దిగ నడుము వాల్చాను. కాని నాకొక ఆలోచన వచ్చి, నిద్రపోనియ్యలేదు. నాలుగు గంటలకు అంతా కొత్తబట్టలు కట్టుకొంటారు కదా, ఆయన సంగతి ఏమిటి అని నాకు దిగులుపట్టుకొంది.

మొన్ననే క్రొత్తబట్టలు ఇచ్చాం. మొన్న ఇచ్చాం కదా అని ఊరుకోవాలా? పిల్లలంతా కొత్తబట్టలు కట్టుకుంటారు. ఆయన ఏం చెయ్యాలి?

ఇదివరలో పెట్టిన బట్టలే తీసి కట్టుకొమ్మంటే బాగుంటుందా?

ఒకసారి పసుపు పెట్టి కట్టిపెట్టేసిన బట్టలు మళ్లీ కట్టబెట్టడం ఏమిటి? ఇలా నా సందేహాలు.

అయితే మళ్లీ కొత్తబట్టలు కొనుక్కురావలసిందేనా? అది బాగా, ఈ సమస్య తేలడం ఎల్లాగు?

పండగముందు ఒకసారి బట్టలు పెడితే మళ్లీ పండగకు ఆనునిషికే బట్టలు పెట్టకూడదు, అని ధర్మశాస్త్రంలో ఉందని ఎవరైనా చెపితే బాగుండును.

ఇంతలో కాంతం వచ్చింది.

'పండగపూట అల్లుడు రాడేమో ననుకొన్నాను. వచ్చాడు పాపం. తమాషాగా లేదూ?' అన్నది సంతోషంతో. నాకు ఆయన రావడం నిజంగా తమాషాగానే ఉన్నది. అందుకని నిజమేనని ఒప్పుకొన్నాను. ఆవిడ మళ్లీ అన్నది 'మీరు ఈ కాసేపు నిద్రపోండి. నాలుగు గంటలకు అంతా క్రొత్త బట్టలు కట్టుకొంటారు. చూచి మురిసేటకు వళ్లండేం?'

నేను తల ఊపాను.

కాంతం తిరిగి పడి అన్నది 'కొత్తబట్టలంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. అల్లుడికీ...'

'ఆఁ ఆఁ అదే ఆలో! ఇదివరకే పెట్టేశాం' అన్నాను నేను.

'అయితే...' ఏమో అనబోతున్నది ఇంకా.

'అయితే లేదు, గియితే లేదు' అన్నాను. అంతటితో ఆవిడ ఊరుకోక 'కొంచెం చిక్కే వచ్చిందండోయ్. ఇప్పుడెట్లా? అమ్మాయి, పిల్లలూ, నేనూ, కొత్తబట్టలు కట్టుకొంటాము కదా. ఆయనకు ఇవ్వకపోతే ఎల్లా?' అని అన్నది.

'నేను మళ్ళీ ఇప్పుడు కొనలేను బాబూ. కాని, మనం అంతా కూడా క్రొత్త బట్టలు కట్టుకోకుండా మానేద్దాం.'

''ఎట్లాగండీ. [illegible] కట్టుకోకుండా ఉండడం ఎట్లా?''

ఛీ, నాకే కష్టం వేసింది.

'పోనీ, ఆయనను, మొన్న మనం ఇచ్చిన బట్టలే కట్టుకోమంటేనో?' అన్నాను. కాంతం నిధి దొరికి పోయినట్లు సంతోషించి 'సరే, ఇంకేం. అట్లాగే చేద్దాము' అన్నది. దీనికి ఆవిడ ఒప్పుకోదేమో అని భయపడుతున్నాను ఇందాకటినుంచి. ఆవిడ 'సరే' అనేసరికి నాకు సంతోషం వేసింది. కాని 'అమ్మాయి ఏమన్నా అనుకొంటుందేమో' అన్నాను అనుమానంగా.

'ఆఁ అదేమనుకొంటుంది. దానికేమి తెలుసు [illegible]దా?' అన్నది కాంతం.

'కాస్త అమ్మాయితో ముందుగా చెప్పు' అన్నాను.

'ఇప్పుడే మాట్లాడి వస్తానుండండి. అయినా అదేమీ అనుకోదు. మీకా భయమక్కరలేదు' అని అంటూ ఆవిడ వెళ్ళింది.

సంక్రాంతి పండగ

అరె! తమాషా! కాంతం మెచ్చుకొన్నదే! మా కాంతం ఇంత మంచిదని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు.

౫

నేను [illegible].

మరి కొంచెం సేపటికి తమ నాన్నగారి దగ్గిర వచ్చింది. నేను అడిగాను ఆతృతగా 'ఆయనేమీ అనలేదుగా ?'

'ఆయనేమంటుంది అండీ ? అమ్మాయీ, ఆయనగారి పెట్టెతీసి అంతా వెదికింది. ఆయన మనం పెట్టినబట్టలు వేసేలేదుట! అక్కడే వదిలేశారు కాబోలు' అని చెప్పింది.

నేను ఒక్కమాటుకూడా మాట్లాడలేకపోయాను. కాసేపుండి 'ఏం చేద్దాము!' అన్నాను. నీరసించిన గొంతుకతో.

'ఏం చేస్తామండీ. పండగకు అల్లుడు ఇంటికొచ్చె. కొత్తబట్టలు కట్టుకొని కనపడకపోతే నలుగురూ నవ్వుతారు.' అన్నది.

ఇక నేను మాట్లాడలేకపోయినాను. ఏం, మాట్లాడితే, నలుగురిచేత నవ్వించుకోటానికా ?

ఒక్క నిమిషం [illegible].

కాంతం నా దగ్గరకు [illegible], 'ఏమండీ ఇంత [illegible] పడిపోతారేం?' అని అడిగింది. నాకు ఒళ్ళు మండి పోయింది. 'ఏం [illegible]. మళ్ళీ ధోవతీ, [illegible]! ఎక్కడనుంచి తెస్తావే?'

'మీరేమీ చేయనక్కర లేదండీ.'

'లేకపోతే ఎక్కడనుండి వస్తుంది డబ్బు?'

కాంతం నవ్వుతూ 'ఇందండి' అని పాతిక రూపాయలు లెక్కపెట్టి నా కిచ్చింది.

ఆవిడదగ్గర కొద్దో గొప్పో డబ్బు ఉంటూనే ఉంటుంది. నేను ఇచ్చిన డబ్బులోనే కొద్ది కొద్ది మిగుల్చి వెనకేసుకోటం ఆమెకు సామాన్యం. అందుకనే, ఆవిడ నాకు డబ్బు ఇస్తుంటే, నాకు ఆశ్చర్యం కలగలేదు.

కాంతం దగ్గర ఇంకా ఏమన్నా డబ్బు ఉందేమో అని తోచింది. 'కాంతం నీవు...చాలా మంచిదానివి గానీ...చూస్తున్నావుగా ఇబ్బంది. ఇంకేమన్నా ఉంటే ఇయ్యి.' అన్నాను.

ఆవిడ చాలా విచారపడుతూ, "నా దగ్గిర డబ్బు ఎక్కడిదండీ. ఇదైనా అమ్మాయి ఇచ్చింది.' అన్నది.

'అమ్మాయి ఇచ్చిందీ?' ఆశ్చర్యంగా అడిగాను.

'అవును అమ్మాయే ఇచ్చిందండి. అల్లుడు పెట్టెలో క్రొత్తబట్టలు లేకపోవటం జూచి నాతో అన్నది. 'అమ్మా, నా దగ్గరఉంది కొద్దిగా డబ్బు, ఇది నాన్న కిచ్చి, కొత్తబట్టలు కొనమనవే' అని.

అమ్మాయి మనసు బంగారు తల్లికోమా అను కొన్నాను. దాని డబ్బు తీసికొంటానికి నాకు ఏమాత్రం మనస్కరించలేదు. పాపం, బిడ్డ ఎంత కష్టపడి దాచుకొన్నదో! మనస్సు చివుక్కుమన్నది.

అందుకని ఆవిడతో అన్నాను 'ఇంద. అమ్మాయికి ఇచ్చేశెయ్యి. దాని డబ్బు నేను తీసుకుంటానంటే నా స్థితిజూచి ఇష్టపడుతుందా ?'

కాంతం తెల్లబోయింది.

'మరి ఏం చేస్తారూ ?' అన్నది.

'[illegible], ఎక్కడో [illegible] ప్రయత్నించి తెస్తాను. నా [illegible] నేను [illegible]' అన్నా అని పైన ఉత్తరీయం వేసుకొని గబగబా నడిచి పోయినాను బజారుకు.

౬

నా ప్రయత్నం [illegible]. [illegible] తెచ్చాము. అంతా పండుగరోజున క్రొత్తబట్టలు కట్టుకొన్నారు, పిల్లలూ, అమ్మాయీ, కాంతం, అల్లుడూ అంతా.

నేను గదిలో కూర్చుని ఉన్నాను.

ముందు కాంతం వచ్చి నా పాదాలను కళ్లకద్దు కొని నమస్కారం చేసింది. క్రొత్తచీర కట్టుకొన్నది. నా కాంతం, మంచి కాంతం. పిల్లలు ఒక్కరొక్కరే వచ్చి, నా పాదాలు ముట్టుకొని నమస్కరించారు.

బంగారు తల్లులు. ఒక్కొక్కరినే ముద్దాడి దీవించాను.

చివరకు అమ్మాయీ, అల్లుడూ, క్రొత్తబట్టలు కట్టుకొని కలకలలాడుతూ వచ్చారు. ఇద్దరూ ఒక్కసారే వంగి పాదాభివందనం చేశారు.

ఆనందంతో ఒళ్ళు మరచిపోయినాను. నా బిడ్డ, నా రుక్కు తల్లి సంతోషంగా ఉంది. అదే చాలు నాకు.

కాంతం తలుపుదగ్గర నుంచుని చూస్తున్నది. ఆమె కళ్ళల్లో మెరుపులు మెరిసినై. ముత్యాల [illegible] తల్లి, తల్లాయె మరి! ఆమె నాకంటె, పిల్లలకంటె, అమ్మాయివంకా అల్లుడివంకా, కళ్ళు తిప్పి, ఆనందంతో గర్వంగా నవ్వింది.

చాలు. నా జీవితానికి ఈ మధురక్షణము చాలు. ఈ దివ్యక్షణాన్ని ఆశించి జీవి ఎంతటి త్యాగాన్ని అయినా భోగంగా అనుభవించగలదు అనుకొన్నాను.

మిట్ట మధ్యాహ్నం

శ్రీ సౌరిస్

రా—రాలేదు.

సుందర్ పడిపోయాడు కింద

నాకందకుండా కొమ్మమీద కూచుని.

వెక్కిరిస్తోంది రామచిలక.

కలకలమని నవ్వుతో పువ్వులుకోస్తోంది కోమలి, కోమలమయిన హస్తాలతో.

లతలన్నిటిని లాలిస్తోంది లలిత.

లలిత నుంచుంది. కోలకళ్ళతో కోరల్లాంటి చూపులతో ఊపేస్తోంది. వయ్యారంగా మెలికలు తిరిగి మెరుపులాగ మెరిసిపోతూ మిడిసిపడుతూ, మిడత లాగ ముద్దుగా ముత్యంవంటిపిల్లని ముద్దులాడుతూ నుంచుంది.

కంచుగంటమోగుతోంది, గుళ్లో, బళ్లో. వొళ్లో తల పెట్టుకుని పడుకున్నాడు. సుందర్, నా పిచ్చిసుందర్.

నేనే లేకపోతే ఏమౌతావు, నువ్వు నా పిచ్చి నాన్ !

నిన్ను చూస్తే నాకు చిన్నప్పటిదే ఎంతో కష్టం. వెర్రి, పిచ్చి.

కళారతి, నవకేళి.

నిద్రపోషి అయిన [illegible] మెట్లెక్కాను. [illegible] కాలు జారగొట్టాను, కట్టు [illegible]. [illegible] నన్ను [illegible] [illegible] [illegible] వెంటపెట్టు కున్నాను [illegible] [illegible].

రా—రాలేదు. [illegible] [illegible].

ఎన్నో రోజులనుంచి చూస్తున్నాను నిన్ను చిన్నారీ! ఏమిటంటే [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] చెలరేగింది. హోరెత్తింది, హాహా అంది.

హారోపీ, అని నిట్టూర్పు విడుస్తాడు గఫ్‌కి-హహ హహ అంటాడు సైగాల్ మహాశయుడు.

యువకుడు కూనిరాగాలు తీస్తున్నాడు. ఫెడేల్ మని చెంపమీద దెబ్బపడింది, పాతాళానికి జారాడు జావలాగ జగత్తుకందక. జంగం కథలోని జింగిజ్ ఖాన్ లాగ.

తుపాను, భీకరమయిన తుపాను. తుపాకీల, ఫిరంగుల మర్మం ఎవరికి తెలుసు ?

కలిసి మెలిసి తిరిగేవాళ్ళకే కోపం ఆమెని చూస్తే. ఇంక నీకా, నాకా !

ఏమంటావు ?

మందాకినీ మలయమారుత మండోదరి, మనస్తాప పడుతోంది. మమతతో మమేకంగా మారిపోతూ.

మాలిని వొచ్చింది, మంచి నవ్వుతో, పువ్వులు పట్టుకుని పట్టుచీర కట్టుకుని.

"ఏమి కావాలి ?" అంది మండోదరి, సహోదరితో సామాన్యంగా చూస్తూ.

"నువ్వే కావాలి" అంది మందాకిని మలయ మారుత మాలిని, మమకారంతో ఆమె వంక చూసి.

[illegible] కాని, [illegible] అని పాడు తున్నాడు [illegible] [illegible]. [illegible] చూసి నవ్వుతో.

నేను మాత్రం వడవడా కొట్టుకునే హృదయంతో ఎగిరిపోయి వాడిపోతున్న సంపెంగ పువ్వులని చేతిలో పట్టుకుని కన్నీళ్లు కార్చాను.

ఎవరు, ఎవరు, ఏమైనావు? నా హృదయం తల్లడిల్లుతోంది, తపనపడుతోంది. తంటాలుపడు

ఉన్నా నీకు జాలి అనేది లేదా? నా angel ఏమయి నావ్?

మనస్సు మసకల తెరల్లోంచి నాతో దోబూచులాడుతున్నావా? నాకందవా? నీ కందిపోయేటంత కోమలమైన దేహాన్ని నాచేతుల్లో పట్టుకోవడమే భయమేస్తోంది. నాకు, నా పెదిమలు అదుముకుని నీ పెదిమలు కరిగిపోతాయేమోనని భయం.

అన్నీ భయాలూ, భీకరాలు.

రా---వొచ్చావేమోనని ఉలిక్కిపడ్డాను ఎందుకో అంత అదిరిపాటు నాకు! కళ్లు నెత్తికొచ్చాయి. వేటినీ లెఖ్ఖచేయడం మానేశాను.

నేనంటే నాకే లెఖ్ఖలేదు. ఇంకోరంటే నాకు లెఖ్ఖా!

భారత సాహిత్య పరిషత్తు

శ్రీ 'వాత్సవ'

భారతకళాసాహిత్య పరిషత్తు సంస్థాపనవిషయమై ఒక అర్థశతాబ్దికి పైనుండి మనదేశంలో పలువురు కళాస్రష్టలూ, రచయితలూ, కవులూ శ్రద్ధవహించి కృషిచేస్తున్నారు. కాని, భారతభూమి ఇంతవరకు పరాధీనంగానే ఉన్నది, అన్న కారణంచేత స్వాతంత్ర్య సిద్ధి పొందేవరకు ఇటువంటి ప్రముఖసంస్థ సంస్థాపించడం అంత సముచితం కాదేమో అని పలువురు అభిప్రాయపడ్డారు. స్వర్గీయ ధన్‌పత్ రాయ్‌శర్మ, హిందీ, ఉరుదూ రచయిత మున్షి ప్రేమ్‌చంద్ ఒక సంస్థ స్థాపించారు. దానికి కన్హైలాల్ మున్షీ లాంటి వాళ్లు దోహదంచేశారు. ఇంతలో ప్రేమచంద్‌జీ స్వర్గస్థులయిన కారణంచేత యీసంస్థకూడా హరించి పోయింది. గురుదేవులు రవీంద్రులు పరమపదించిన తర్వాత వారి స్మృతిచిహ్నంగా ఒక సంస్థ స్థాపించాలనే ప్రయత్నం [illegible] ఇంకా ధననేకరణ పూర్తికాలేదు.

ఈలోపున [illegible] జరిగింది. ఆ సభకి [illegible] ఫాస్టర్, అధ్యక్షత వహించిన [illegible] సంగీతం [illegible] పండిత [illegible] ప్రముఖులు, ఈ సంస్థయొక్క ఆవశ్యకతను గుర్తించారు. కాని సర్వప్రాతినిధ్యంతో కూడిన ప్రయత్నం దేశంమొత్తంమీద జరగలేదు. జాతీయప్రభుత్వంవంటిది నాడు ఏర్పడింది. ఈ సంవత్సరారంభంలో బొంబాయిలో జరిగిన కేంద్రవిద్యాసలహా సంఘ సమావేశంలో శ్రీ సి. రాజగోపాలాచారిగారు తిరిగి దీని ప్రస్తావన తెచ్చారు. భారతదేశానికి అంతర్జాతీయకళాసంఘాలలోనూ, విజ్ఞానసంస్థలలోనూ ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యం వచ్చే యీసమయంలో అఖిలభారతసంస్థలు స్థాపించాలనీ, అవి దేశసంస్కృతినీ, జాతీయతనూ, ఏకతనూ నిరూపించేవిగా ఉండాలనీ గుర్తించారు. అటువంటి సంస్థలయిన కళాపరిషత్తు, సాహిత్యపరిషత్తు, విద్యాపరిషత్తు, విజ్ఞానపరిషత్తూ ఏర్పడి, ఆసేతుహిమాచల పర్యంతం కళాసాహిత్యాదిరంగాలలో జరుగుతూవున్న కృషికి తగినప్రాధాన్యం యివ్వాలని సంకల్పించారు. భారతప్రభుత్వం ఇంత మంచికార్యం చేపట్టడంవల్ల తదితర స్వతంత్రరాజ్యాలలోని కళాసంస్థలవలెనే మనదేశసంస్థలకి సైతం విశిష్టత యేర్పడి అంతర్జాతీయ గౌరవంపొంది తీరతాయి. విజ్ఞానపరిషత్తు విషయమై ఈ అభిప్రాయాన్ని సర్ సి. వి. రామన్ పండితుడు వెలిబుచ్చాడు. ఇదియింకా [illegible]లోనే ఉన్నసమయంలో ఏ రాష్ట్రానికి ఆ రాష్ట్రం ఏ భాషాప్రదేశానికి ఆభాషాప్రదేశం ఒక [illegible] స్థాపించి అఖిలభారతీయసంస్థ ఆదర్శపద్ధతుల్లో [illegible] మనరాష్ట్రంలో శ్రీ [illegible] చిరకాలంనుంచి కృషిచేస్తున్నారు. వారు తలపెట్టిన అఖిలభారతీయసంస్థకి ఇంతవరకు అంగవంగకళింగ తమిళ కేరళ కర్ణాటకాది ప్రాంతాలలోని ప్రోత్సాహంకూడా లభించింది. అన్నిప్రాంతాలలోనూ సమర్థులయిన కళాకారులూ, రచయితలూ వీరి ఉద్యమానికి చేయూత ఇవ్వడానికి వాగ్దానాలు చేశారు. అసలీ సంస్థ ఆచరణలోకి రావడానికి ప్రఖ్యాత ఐరిష్ రచయిత, కళాభినేత అయిన జేమ్సు కజిన్సు చక్కని

పథకం ఒకటి తయారుచేసి ప్రకటించారుకూడాను. పరిషత్తు ఎలాగు ఉండాలి? కళా, సాహిత్య శాఖలకి వేరుపరిషత్తులు కావాలా? వాని ఉద్దేశాలు ఏమిటి? ప్రయోజనాలు ఏమిటి? అవి నిర్వహించవలసిన కార్యక్రమాలు ఏమిటి? వానికి తగినంత ప్రాతినిధ్యం, బాధ్యత కలిగించే విధానం ఏది? ఎవరు సభ్యులుగా ఉండాలి? ఇటువంటి వివరాలన్నీ అన్ని ప్రాంతాలవారూ, అన్ని భాషలవారూ తర్జన భర్జన చేసి నిర్ణయించవలసిన అంశాలు. ఇటువంటి లోక్లోత్తరసంస్థలు ఏర్పరచేముందు తొందరలో ఏ నిర్ణయాలూ జరగనీయకుండా ప్రభుత్వం జోక్యం కలుగచేసుకోకుండానే కళాభిమానులు, సాహితీప్రియులు ఆలోచన చెయ్యాలి.

ఈ విషయంలో ఆంధ్రదేశంలో శాఖ స్థాపించాలని ఆంధ్రశిల్పిలో శ్రీ సింగరాచార్యగారు వ్రాసినదానిలోనూ, దానిమీద సంపాదకీయవ్యాఖ్యలోకూడా ఉటంకించారు. అయితే యీ ఆంధ్రశాఖ ఏ స్వరూపం వహించాలని చూద్దాం. ప్రస్తుతం మన ఆంధ్రదేశంలో ఉన్న సాహిత్యసంస్థలు, ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్, నవ్యసాహిత్యపరిషత్, సాహితీసమితి, ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితలసంఘం, ఆంధ్రసారస్వతపరిషత్ ప్రజాసాహిత్యమండలి మొదలయినవి వున్నవి. ఈ సంస్థల ప్రతినిధులందరితోనూ ఒక సమావేశం జరిపి వారికితోడు తెలుగు కాక హిందీ, ఉరుదు ఆంగ్లకర్ణాటకాది భాషల్లో రచయించేవారి సహకారాన్నిపొంది అందరికీ ప్రాతినిధ్యం వహించగలిగే కేంద్రసంస్థను ఆంధ్రంలో స్థాపిస్తే దానిద్వారా ఎంతయినా కృషిచేయవచ్చును. దీనినిగురించి కళాక్షేత్రులు [illegible] సూచనలు ఆంధ్రశాఖసంస్థాపనకు కృషిచేసే శ్రీ [illegible] ప్రార్థిస్తున్నాం.

చిత్ర వివరణము

శ్రీ టి. యన్. శ్రీనివాసన్

రాధ

రాధ త్రివర్ణచిత్రము, శ్రీ ధీరేన్. కె. దేవ్ వర్మగారు 1923 లో శాంతినికేతనం విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడు చిత్రించారు.

ఒకానొకప్పుడు రాధాకృష్ణులమధ్య ఒక చిన్న మాటపట్టింపులాంటిదివచ్చి, కోరినప్పుడల్లా రాధ శ్రీ కృష్ణమూర్తిని కలుసుకోలేకపోయేది. పోనీ ఒకవిధంగా మనస్సుని సమాధానపరచుకుని శ్రీ కృష్ణ మూర్తిని నాటిగా వెళ్ళి కలుసుకుందాం అనుకుంటే అహంకారం అడ్డువచ్చి మనస్సులో కల్లోలాన్ని [illegible] [illegible]

చిత్రించబడింది. తరువాత కృష్ణుడు రాధను కలుసుకుంటాడు.

వర్మగారు రాధను నిస్పృహతో ఉన్నట్లు చిత్రిస్తూ ముఖంలో జాలిగొల్పే భావాలు చక్కగా చిత్రించారు. సున్నితమైన వర్ణసమ్మేళనంవల్ల మనో భావము [illegible] మయింది.

వర్మగారు శాంతినికేతనంలో [illegible] మొదట తయారైన విద్యార్థులలో [illegible] భారతప్రభుత్వమువారు. [illegible] యాత్రాను చిత్రించడానికి [illegible] [illegible]

కాలంలోకూడ మనదేశం శిల్పులు ఎంత పరిపూర్ణస్థితికి వచ్చారో తెలుస్తుంది. ఈ మధ్య మృణ్మయ శిల్పాలు తయారుచేయడం బాగా అభివృద్ధికివచ్చి శిల్పనిర్మాణానికి ఇది ప్రధానాధారంగా ఉంది.

స్టుడియోలలో మొట్టమొదట మట్టితో విగ్రహాలు తయారుచేసి, వాటి ననుసరించే విగ్రహనిర్మాణం పూర్తిచేస్తారు. ఇంకా మట్టితో బొమ్మలుచేసి వాటినికాల్చి విగ్రహాలు తయారుచేయడం బాగా ప్రచారంలో ఉంది. దక్షిణభారతదేశంలో ఇలాగ చిన్న చిన్న బొమ్మలుచేయడం ఒక గృహ పరిశ్రమగా ఉంది. నవరాత్రులలో ఈబొమ్మలు బాగా అమ్ముడుపోతాయి. ఇప్పుడు మట్టిలోంచి పెద్దపెద్ద విగ్రహాలుకూడా తయారుచేస్తున్నారు. సుప్రసిద్ధశిల్పులు మృణ్మయ మూర్తులు తమ విగ్రహాలకు ఆధారంగా ఉపయోగిస్తున్నారు.

క్రితం నెల ఆంగ్లశిల్పిలో శ్రీ పి. దాస్ గుప్తాగారి 'స్కల్ప్చర్ అనే' గ్రంథయొక్క సమీక్షపడింది. ఇప్పుడీ సుప్రసిద్ధశిల్పి చెక్కిన కొన్ని శిల్పాలఛాయాచిత్రాలు పాఠకులకు అందిస్తున్నాము.

ఈ శిల్పాలలో పడుచుదనపు బింకము, ముసలితనం ముడుతలు బాగా వ్యక్తమవుతున్నాయి. ఇవి జీవచైతన్యంతో కలకల్లాడుతున్నాయి.

అనువాదం : 'లక్ష్మి'

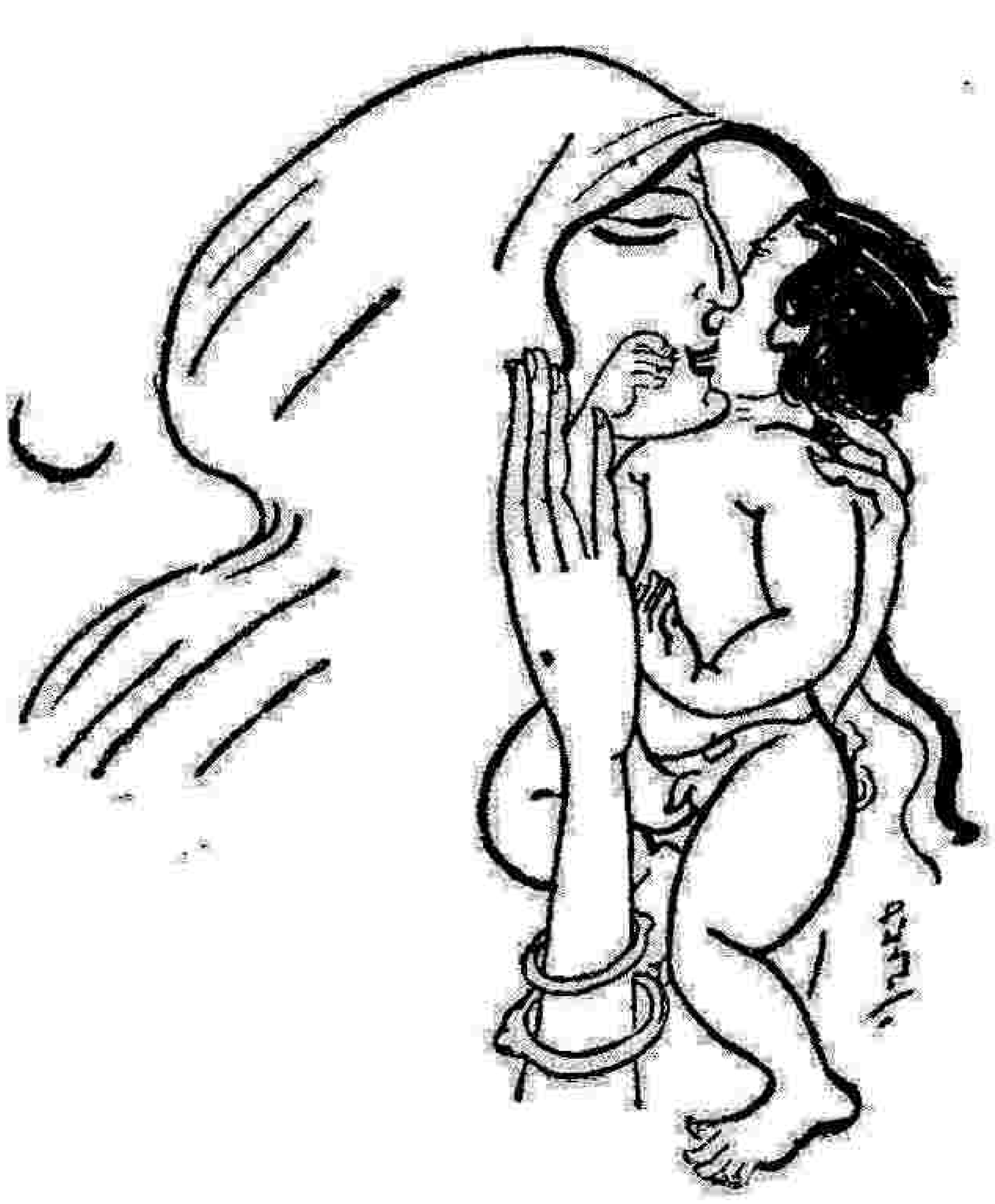

గ్రంథ విమర్శనము

మానవ హక్కులు

శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య గారు ఇంగ్లీషులో వ్రాసిన "The Fundamental Rights of Man in Theory and Practice" అను పుస్తకానికి ఇది శ్రీ బి. వి. సింగరాచార్య చేసిన ఆంధ్రానువాదం. దీని వెల ఒకే రూపాయి. [illegible] [illegible] ప్రచురించారు.

ఇంగ్లండులో కొందరు స్టూవర్టు రాజులు, ఫ్రాన్సులో 14వ లూయీ మొదలైన రాజులు తాము దేవాంశ సంభూతులమని, తమ రాజ్యాలలోని ప్రజలమీద సర్వాధికారాలు తమవేననీ, తామేదిచేసినా అది తప్పకుండా న్యాయసమ్మతమౌతుందనీ, తాము అవలంబించే కార్యవిధాన విషయమై ఎదురుపల్కటానికిగాని, విమర్శించటానికిగాని, ఆఖరుకు ప్రశ్నించటానికిగాని ఎవరికీ అణుమాత్రమైనా అధికారంలేదనీ వాదించేవారు. ఒకసారి ఫ్రెంచిరాజు 14వ లూయీ "నేను దానిని కోరుతున్నాను కాబట్టి అది ధర్మబద్ధమైనదే" అన్నాడు. ఆ నిరంకుశ చక్రవర్తులు చివరకు రాను రాను తమవ్యక్తిగతాభీష్టమే ధర్మశాస్త్రమనే ధోరణిలోకికూడా వచ్చారు. కేవలం పాశ్చాత్యదేశాల చక్రవర్తులు మాత్రమే యిట్టి అభిప్రాయాలు కలిగిఉండే వారని మనం భావించకూడదు. మనదేశంలోకూడా "నా విష్ణుః పృథివీపతిః" అను లోకోక్తి వాడుకలో ఉంది. కాళిదాసు అభిజ్ఞాన శాకుంతలంలో "సతాం హి సందేహపదేషు వస్తుషు, ప్రమాణమంతఃకరణ ప్రవృత్తయః" అని దుష్యంతునిచేత అనిపిస్తాడు. దీనినిబట్టి మానవసమాజ పరిణామదశలో ఒకప్పుడు అన్ని దేశాల రాజులు ఒకేవిధమైన అభిప్రాయాలు కలిగి ఉండే వారని స్పష్టమవుతున్నది.

"పరిపాలకుల ఇష్టానిష్టాలతో నిమిత్తంలేకుండా ప్రాణమాన విత్తాలకు సంబంధించిన స్వతస్సిద్ధమైన హక్కులు కొన్ని ప్రతిమానవునికి ఉంటవి. ఏ పరిస్థితిలోను పరిపాలకులు ఆ హక్కులకు ప్రతిబంధకంగా ప్రవర్తించకూడదు." అనే సిద్ధాంతాన్ని కొందరు ప్రజాస్వామ్యవాదులు లేవదీశారు. ఈ ధర్మబద్ధమైన వాదం ఆ నిరంకుశ ప్రభువుల చెవికెక్కలేదు. అటువంటి నిరంకుశ ప్రభుత్వాలను కాలక్రమేణ నిర్మూలించే ప్రజాస్వామ్యవాదులు యూరోపు అమెరికా ఖండాలలో విప్లవాలు లేవదీసి, విజయం సంపాదించి, ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాలను నెలకొల్పారు. ప్రజలకు స్వతస్సిద్ధంగానే కొన్నిహక్కులుండాలన్న అభిప్రాయం ఈ విప్లవ సమయంలోనే ఎక్కువగా ప్రచారంలోకివచ్చింది. పదహారు, పదిహేడు, పద్దెనిమిది శతాబ్దాల యూరోపాఖండచరిత్ర చదివితే, "మానవ ప్రాథమిక స్వత్వాలు" ఒక సిద్ధాంతరూపం ఎలా దాల్చిందీ మనం తెలుసుకోవచ్చు.

పౌరస్వత్వ సిద్ధాంతం ఏయే దేశాలలో ఎప్పుడు ఏయే విధంగా అవతరించింది మొదలైనదాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలనుగూర్చి, దానిపై విమర్శకులు జరిపిన ఖండనమండనాలనుగూర్చి ఈ గ్రంథంలో శ్రీ వెంకటరంగయ్యగారు సమగ్రంగా వివరించారు.

స్వాతంత్ర్య సౌధప్రాంగణంలో నిల్చుండి, స్వతంత్ర రాజ్యాంగాన్ని రచించుకోబోతున్న భారతీయులు ప్రస్తుతం ప్రజాస్వామిక సూత్రాలనుగురించి, ప్రాథమికస్వత్వాలనుగురించి కొద్దో గొప్పో తెలుసుకోటం అవసరం.

సాధారణంగా ఇటువంటి గ్రంథాలను భాషాంతరీకరించటం కష్టసాధ్యమైనపని కాని, ఈ పుస్తకంలో అనువాదం మక్కీకి మక్కీగా లేకుండా స్వతంత్ర రచనలాగా సాఫీగా నడచింది. ఇంగ్లీషు రానివారికి ఈ పుస్తకం బాగా ఉపయోగపడుతుంది.

—వట్టికొండ రంగయ్య.

ప్రజాపరిషత్తు

ఆంగ్లమాతృక : శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య. ఆంధ్రానువాదం : శ్రీ కొడాలి ఆంజనేయులు, క్రౌనుసైజు, 173 పుటలు, వెల : రు. 1-8-0, ప్రాప్తిస్థానం : జాతీయ జ్ఞానమందిరం, త్యాగరాయనగరం, మద్రాసు.

ఆధునికయుగంలో నూతన రాజ్యాంగాలను ఏర్పరచుకొన్న ప్రభుత్వాలను మూడురకాలుగా విభజించవచ్చు. మొదటిరకానికి చెందిన పోలండు, చెకోస్లోవాకియా, యుగోస్లావియా, ఫిన్లండు, ఐర్లండు, ఎస్తోనియా, లాట్వియా మొదలైన దేశాలు తమపై పెత్తనం చెలాయిస్తున్న సామ్రాజ్యాలను కూలద్రోసి స్వాతంత్ర్యం సంపాదించుకొన్నవి. ఫ్రాన్సు, జర్మని, ఆస్ట్రియా ఆదిగాగల దేశాలు అనాదినుంచి స్వాతంత్ర్యం అనుభవిస్తూనే, నిరంకుశ పరిపాలకులను నిర్మూలించి, ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాలను స్థాపించుకొన్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రాలు, స్విట్జర్లాండు, కెనడా, ఆస్ట్రేలియా వగైరా దేశాలు మూడవరకంలో చేరుతవి. వీటిలో ప్రతిదేశం మొట్టమొదట కొన్ని స్వతంత్ర రాష్ట్రాలుగా విభక్తమై వేరువేరుగాఉండి, తరువాత కొంతకాలానికి ఆ ప్రత్యేకరాష్ట్రాలన్ని కలిసి ఒకే దేశంగా ఏర్పడి, సమిష్టిగా ఒక రాజ్యాంగాన్ని ఏర్పరచుకొన్నవి. మొత్తంమీద ఈదేశా లన్నింటిలోను ఏదో ఒకవిధమైన రాజ్యాంగం అమలులో ఉంది.

ఆయా దేశాలలో అక్కడి రాజ్యాంగాలు ఎప్పుడు ఏవిధంగా ఆచరణలోకి వచ్చినవో ఈ పుస్తకంలో వెంకటరంగయ్యగారు సవివరంగా వర్ణించారు. ఆయా దేశాల రాజ్యాంగ చరిత్రలను పరిశీలించటంద్వారా మనం నేర్చుకోవలసిన గుణపాఠాలను గురించి, పరతంత్ర భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణచరిత్రను గురించి, ప్రస్తుతం సమావేశమౌతున్న స్వతంత్ర భారత రాజ్యాంగ నిర్ణాయకసభ — దాని బాగోగులనుగురించి గ్రంథకర్త సమగ్రంగా చర్చించారు. ప్రజల ఉపయోగార్థం ప్రస్తుతం అవసరమైన ఇట్టి ఉత్తమ గ్రంథాన్ని సకాలంలో ప్రకటించిన జాతీయజ్ఞానమందిరంవారు అభినందనీయులు.

—వట్టికొండ రంగయ్య.

కూలిజనం : పాలగుమ్మి పద్మరాజు, నవరచనా ప్రచురణలు, 4/8, దేశోద్ధారకుని వీధి, మైలాపూరు, మద్రాసు.

ఈ పుస్తకం చూడటానికి, చదవటానికి ఎంతో ముచ్చటగా వుంది. ఇందులో పదిహేను కథలున్నాయి. వీటిలో చివరి మూడు— కన్యక, మానవ స్వభావమా ?, ఉద్వేగాలు, బాల్యం— అనేక మానవప్రకృతిని చిత్రిస్తాయి. మొదటికథలో చదువుకున్న ఆడదానిముందు, యువకుడు అల్పత్వంగా చూపించే కంగారు, సంస్కృతితో సంబంధం జోడించబడినప్పుడు పురుషునిలో వ్యక్తమయ్యే మానసికదౌర్బల్యం చూపించబడ్డాయి. చివరికి హాస్యాస్పదంగా పరిణమించిందేమో అనిపించింది: అందంగా పాడైపోయిన యీ మూడుకథలలోనూ ప్రధానస్థానం యీ కథదే. అందానికి సంబంధించి — "ఆ వేసవిఎండలో సౌందర్యమంతా మాడ్చిపోయినట్లు — వుంది." ఉద్వేగాలు అన్న కథలో, రచయిత చెప్ప దలుచుకున్నది మంచి విషయమే — కాని కథ ద్వారా అవి చెప్పలేకపోయ్యారు. పాడైపోయిన బాల్యం అన్న కథని, చివరకొంతంగా,

సంపాదకుడు ఏమధ్యనో యింకేంచి వుండకన్నింది. 'వానవచ్చిన రాత్రిలో' రచయిత శిల్పంకోసం శ్రమ పడినట్లు తెలుస్తుంది. ఆ కథాప్రారంభంలో క్రొత్త మార్గం త్రొక్కి కొంతవరకు కథకుడు విజయం పొందాడు. ఆ కథావస్తువుపై సానుభూతిలేని చదువరికి అందులో శిల్పాన్ని పరిశీలించడానికి తగినంత ఓపిక వుండకపోవొచ్చు. ఆ పద్ధతిలోని 'శక్తి' 'సిరి'—'వెలుగు పతుత్వంలా కళ్ళమీదికివచ్చి పడింది' అన్న వాక్యంలో వుంది.

మిగతావి—అంటే మొదటి నాలుగుకథలూ—మన పల్లెటూళ్ళల్లో వుండే అనాగరికులు, ఆర్థికంగానూ, వైజ్ఞానికంగానూ బాగా తక్కువగా వుండే వ్యక్తుల మనస్తత్వాలని చిత్రిస్తాయి. జీవితాన్ని గురించి వితర్కించుకోకుండా సహజంగా జీవించే పల్లీయులనుగురించి వ్రాసిన రచయితలలో అగ్రస్థానం పద్మరాజుదే. పాశ్చాత్య రచయితలు,—ముఖ్యంగా లారెన్సు, సామర్‌సెట్‌మామ్, టాల్‌స్టాయ్, పారిశ్రామిక నాగరికతతో అసంతృప్తి చెంది, పల్లీయుల జీవితాలలో నాణ్యతని చేసి ఆదర్శాలు చూసుకొన్నారు. సంఘం ఏర్పరిచిన నైతిక నియమాలు స్వేచ్ఛాజీవనానికి అంతరాయం కలిగించడం కాకుండా, మనస్సుకి కలతలు తెస్తాయనీ, యీ దగాచేసుకోవడం 'పుల్లి' పల్లెలో వుండే మామూలువ్యక్తులకి లేదనీ, కాబట్టి వారి బ్రతుకు మంచిదని యీ రచయితలు అనుకొని వ్రాస్తుంటారు. పద్మరాజులో యీ భ్రమలేదు. వారు నాగరికతలోంచి పారిపోయి "పల్లెల్లో యిక్కడున్నారు" ఆదిమ మనుషులు' అని చెప్పుకొన్నారు. పల్లీయులకీ కష్టాలొస్తుంటాయనీ, వారికీ నైతికదృష్టి వుంటుందని గ్రహించడమే కాకుండా, ఆర్థిక, సాంఘిక పరిస్థితులు వారిని మార్చేయ్యగా వారిలో మిగిలిన మానవత్వాన్ని, సహజత్వాన్ని కూడా ప్రదర్శించగలగడం కథలోని ప్రత్యేకత. ఆ పని కథానికద్వారా మనలో యింతవరకూ ఎవ్వరూ చెయ్యలేదనే చెప్పాలి. పరిచయవాక్యంలో సుబ్రహ్మణ్యంగారు, కథకుడిగా ఇంతవరకూ ఆయన చాలావరకు పట్నవాసపుకళ్ళతోనే పల్లెటూళ్ళని పరిశీలించి వ్రాయడం సంభవిస్తోంది. పల్లెలలోనే పెరిగి సాహిత్యంమీద అభిరుచిగల పల్లీయుడే వచ్చి కథలు వ్రాసేవరకూ 'పద్మరాజుగారికి పూర్తిగా పల్లీయుడు కావాలని' కోరుతూంటామని వ్రాశారు. నిజంగా పల్లీయుడైతే పద్మరాజుగారు యిల్లాంటి కథలు వ్రాయలేరేమో! పల్లెలలో వుండేవారికి, వారి ప్రత్యేకత వారికి తెలియకపోవొచ్చు. పల్లెలలో వుండడం వొకటి; వారిని అర్థంచేసుకుని సానుభూతితో చిత్రించడం వొకటి. పద్మరాజు వ్యక్తపరిచిన పట్నవాసపు దృష్టి 'పుల్లి' అన్న కథలో బాగా గోచరిస్తుంది. ఈ కథని పద్మరాజే యింకా బాగా వ్రాసివుండగలడనిపించింది. పంతం, పడవప్రయాణం మంచికథలు; కూలిజనం గొప్పకథ. ప్రపంచ సారస్వతంలో ఉత్తమకథానికలలో వొకటిగా దీన్ని ఎన్నుకోడానికి నేను సంకోచించను. కూలిజనం ఏపని చేసేటప్పుడు అదే చేస్తారనీ, శరీరం వొకటి చేస్తూండగా మనస్సు ఇంకొకటి చేస్తూండడం వారిలో లేదనీ, రచయిత యీ కథద్వారా చెప్పదల్చుకొన్న విషయాలలో వొకటి. కొండమీద శిఖరంపై చేసుకొని కిందికి చూస్తున్నట్టూ, యిందులో అఖాతాలున్నాయి. చాలా జాగ్రత్తగా చదవదగ్గ దీకథ, కొన్నిమాటలకైనా రచయిత చూపిన పనివాడితనం, 'చిత్రిక' అద్వితీయం. ఉదాహరణకి—"ఎండ దాహంతో [illegible]"—"ఎండ భూమికి దాహాన్ని నేర్పుతుంది"—"గాలిలో మెల్లని దాహం

ప్రాణుల్ని మత్తులో ముంచుతోంది''—కథకుడికి శిల్పంలోనూ, ఊహలోనూ, సందేశానికి విలువ కట్టడంలోనూ, కవితోపాటు సమానస్థానం యివ్వా లన్నవాళ్ళకి యీ కథ మంచి ప్రమాణం. ఇది కథ కాదు; వొరకమైన ఖండకావ్యం.

పద్మరాజు ప్రకృతిలో లీనమై, తేరుకుని చిత్రించి నట్టుగా వుంటుంది, ఆయన ప్రకృతివర్ణన; పల్లెటూరి వాతావరణాన్ని చిత్రకారుడిలా చిత్రించటం కాకుండా, మనని అక్కడికి ప్రవేశపెట్టి, మనచేత అంగులో పాల్గొనేటట్లు కూడా చేస్తాడు. ''జీవితం బరువుగా అక్కడ కూర్చుని ఆలోచించుకుంటూ చుట్టకాలుస్తున్నట్లుంది''—ఇట్లాంటివి ఎన్నో! జ స్త్రీ లలో పాతుకుపోయి, ప్రకృతితో సంబంధం పోగొట్టు కుని, మళ్లా నెలకొల్పుకోటానికి అప్పుడప్పుడు మన పల్లెలకి సెలవలికి వెళ్లే నాగరికులు యీ పుస్తకం లేకుండా ప్రయాణం చేస్తే వారికి రైల్వేవాళ్లు టిక్కెట్లు అమ్మకూడదు.

'యస్'

గ్రంథస్వీకృతి

౧. నాయకురాలు

శ్రీ వావిలాల సోమయాజులు

ప్రాప్తిస్థానము :
సాహితీసమితి, తెనాలి. వెల ౧-౮-౦

౨. శ్రీ త్రిపురాంతకోదహరణము

రావిపాటి త్రిపురాంతకమహాకవి ప్రణీతము.

౩. మించుపల్లె—తెలుగుసోలుపు

ప్రాప్తిస్థానము :
నిడదవోలు వెంకటరావు, ఎమ్.ఏ.,
ఆంధ్రోపన్యాసకుడు,
పరిశోధకశాఖ, మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయము,
మదరాసు. వెల ౧-౦-౦

౪. అష్టావక్రచరిత్రము

(ఆధునిక పద్యకావ్యము) వెల ౧-౮-౦

౫. శ్రీ మహర్షి జీవితచరిత్రము

(ప్రాచీన మహర్షుల జీవిత చరిత్రలు)
గ్రంథకర్త : శ్రీ బులుసు వెంకటేశ్వర్లు, బి.ఏ.

ప్రాప్తిస్థానము :
పండిట్ బులుసు వెంకటేశ్వర్లు, బి.ఏ.,
రామారావుపేట, కాకినాడ. వెల ౨-౦-౦

౬. జైహింద్ (కథలసంపుటి)

పి. వి. సుబ్బారావు. వెల ౧-౦-౦

౭. సరే, కానివ్వండి (కథలసంపుటి)

గోపీచంద్ వెల ౧-౦-౦

౮. మల్లెపూలు (కథలసంపుటి)

కె. రాధాకృష్ణ,
ప్రాప్తిస్థానము :
ప్రజాసాహిత్యపరిషత్తు, తెనాలి. వెల ౧-౦-౦

కోహినూర్ రత్నములు

పిల్లలను ఉల్లాసముగ నుంచుటకు స్వచ్ఛమైన
"కోహినూర్"
చిట్టాముదం ఆవశ్యకము.
వ్యాధులను ఖండించి ఆరోగ్యముగా నుంచును.

★

"కోహినూర్" ఆమ్లా పరిమళ తైలము. మెదడుకు చల్లదనమిచ్చి వెంట్రుకలను పోషించును. చుండు, తల నెరయుట మొదలగు వ్యాధులు ఖండించును.

★

"కోహినూర్" పన్నీరు దేవతారాధనములకు, వివాహములకు మరియు అనేక శుభ ప్రయోజనములకు అత్యావశ్యకము

దీని గుణము: అయిదారు చుక్కలు "కోహినూర్" పన్నీరు మీ చేతిగుడ్డయందు చల్లిన, మీరు గులాబి వనమునం దుండుచందమున మనస్సుకు ఆనందం కల్గించును.

గృహపరిశ్రమలో తయారు చేయబడినది.

ఆదరింపతగినది.

టెలిఫోన్ : 3648 టెలిగ్రాము : Betelnuts.

ఆనంద ప్రదర్శ

ఉత్పత్తిదారుల ఏజంట్లు - సరఫరా చేయువారు

334 తంబుచెట్టి వీధి, జి. టి. మదరాసు.

ఈ క్రింది కంపెనీలకు మేము ఏజంట్లుగా ఉంటున్నాము.

ఆంధ్ర పేపరు మిల్సు	....	రాజమండ్రి లిమిటెడ్
బెంగాల్ బెల్టింగ్ వర్క్సు	....	కలకత్తా లిమిటెడ్
పైరిథూరమ్ ప్రొడక్ట్సు	....	కలకత్తా
(ఇండియా) లిమిటెడ్	....	కలకత్తా
డ్రగ్ హౌస్ (ఇండియా) లిమిటెడ్	....	కలకత్తా
మాయా ఎంజినీరింగ్ వర్క్సు	....	కలకత్తా
రిలయన్సు ఇన్స్యూరెన్సు అండుకో లిమిటెడ్	....	కలకత్తా

బెంగుళూరు ఆఫీసు

మైసూర్ బ్యాంక్ బిల్డింగ్సు, ఎవెన్యూ రోడ్డు.

బొంబాయి
హిమన్ చేంబర్సు మెడోస్ట్రీట్ (ఫోర్టు)

షోలాపూర్
వార్డుబిల్డింగ్ పాత్రగల్లి

బెజవాడ
9/315 రంగనవారి వీధి

సికింద్రాబాద్
8091 కింగ్సువే

షిమోగా
టౌన్ రైల్వేస్టేషను దగ్గర

కోయంబత్తూరు
21 [illegible] రంగేగౌండర్ స్ట్రీట్

మైసూరులోను. బొంబాయిలోను గిడ్డంగులు ఉన్నాయి.

The
WARDEN INSURANCE
COMPANY LIMITED
INCORPORATED IN INDIA

వార్డెన్ 1946 లో కొత్త అంతరువులు ఎక్కింది

కొత్త వ్యాపారము

రిజిస్టరు అయినది	...	...	రూ. 2,00,00,000
పూర్తి అయినది	...	...	రూ. 1,70,00,000

వార్డెన్ పొందుతూఉన్న దినదినాభివృద్ధిలో ఇది కొత్తగా ఎక్కిన పెద్దమెట్టు.

దీనికి మేము దేశంలో అంతటాఉన్న మా ఏజెంటులకు, పాలిసీ దారులకు, హృదయపూర్వకంగా అభినందనా లర్పిస్తున్నాము.

★

మేనేజింగు డైరెక్టరు:

శివప్రసాద్ థాకెర్

★

వార్డెన్ ఇన్స్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్

వార్డెన్ హౌస్, సర్. పి. ఎమ్. రోడ్డు, ఫోర్ట్, బొంబాయి.

దీనికి ఇండియాలోను, బ్రిటిషు ఈస్టు ఆఫ్రికాలోను, అంతటా శాఖలు ఉన్నాయి.

★ త్వరలో వస్తుంది! ★

★

మెత్రాసు

'యునైటెడ్

ఆర్టిస్టు

కార్పొరేషను

వారి

నిర్మాణము.

డైరెక్టరు:

కె. సుబ్రహ్మణ్యం

B.A., B.L.

★

శిల్పి ప్రచురణము

Cottage Industries of India

సంకలన కర్తలు

వి. ఆర్. చిత్రా : టి. యస్. శ్రీనివాసన్

'శిల్పి' సంపాదకులు

★

బ్రిటిషు రాష్ట్రాలలోను, ప్రధాన స్వదేశ సంస్థానాలలోను ఉన్న కుటీర పరిశ్రమలను గురించి, సమగ్రంగా, తయారు చేసిన పెద్ద గ్రంథము. సుప్రసిద్ధులయిన అర్థశాస్త్ర వేత్తలు, పారిశ్రామికులు వ్రాసిన వ్యాసాలతోను, ప్రత్యేక చిత్రాలతోను ఎంతో ఆకర్షకంగా తయారవుతోంది.

ఇది డెమ్మీ క్వార్టర్ సైజులో 300 పేజీల గ్రంథము. 30 పేజీల ఆర్టు సప్లిమెంటుతో సహా 1947 మేలో తయారవుతుంది.

★

వివరాలకు— మేనేజరు.

శిల్పి పబ్లికేషన్సు

10. నరసింగపురం వీధి

మౌంట్ రోడ్డు, మదరాసు.

వివేకానంద ఇండస్ట్రియల్ ఇంజనీర్స్

పెరంబూరు, మదరాసు.

ఎలక్ట్రికల్

డిజైన్లు—కట్టడములు

★ ★ ★

బంగాళాలు, సినీమాలు, ఫాక్టరీలలో, ఇంజను ఫిట్టింగులు దీపాలు ఏర్పాటులు

★ ★ ★

కోల్డుస్టోరేజి, ఫ్రిజిడరీలు

★ ★ ★

గ్రామసీమలలో విద్యుచ్ఛక్తి ఏర్పాటులు

★ ★ ★

అన్నిరకాల మోటార్లూ, జనరేటర్లూ మరమ్మతు చేయబడును.

★ ★ ★

ట్రాన్సుఫారమర్లూ, స్విచ్ గియర్లూ సప్లయి చేయబడును.

మెకానికల్

రిపేరీలు—తయారీలు

★ ★

చేతి-మర-మగ్గములు నూలుయంత్రాలు అంటే వైండింగ్, వార్పింగ్, సైజింగ్ మెషీనులు మొదలయినవి.

★ ★ ★

చేతికాగితపు మిల్లులు, చక్కెరయంత్రాలు.

★ ★ ★

బియ్యము, పిండి, నూనె, పంచదార, మరల బాయిలర్లు, స్టీముఇంజన్లు, పంపులు.

గ్యాస్ ఆయిలు, ఇంజన్లు, వ్యవసాయపు పనిముట్లు, టానరీయంత్రాలు.

ఉక్కు, బీడు, ఇత్తడి, కంచు వగైరా పంచలోహములలో మీకు కావలసిన ఏ ఇంజను సామాన్లయినా సరిగా సకాలమునకు పోతపోసి తయారుచేసి ఇవ్వగలము. సరసమయిన ఛార్జీలు! నికరమయిన పనివాడితనం. !

ప్రొప్రయిటరు,

టి. సి. యస్. ఆచారి.

ఇది 37, ఆచారప్పన్ వీథిలోని బి. యన్. కె. ప్రెస్సులో, బి. నాగిరెడ్డిగారిచే ముద్రింపబడి. 10, నరసింగపురం వీథిలోని ఆంధ్రశిల్పి కార్యాలయంలో శ్రీమతి డి. ఆర్. చిత్రాగారిచే ప్రకటింపబడినది. సంపాదకులు: వి. ఆర్. చిత్రా : ఏ. గణపతిశాస్త్రి.

б
2628
2

శిల్పి ప్రచురణములు:

'నా జీవిత యాత్ర'

ఆంధ్రకేసరి శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు

బాల్యం మొదలు పంచాశద్వర్షాలవరకూ గడిచిన మహోజ్జ్వల జీవిత గాథ.

ప్రథమ ఖండము

వెల రూ. ౩/—

౧౯౪౭ ఆగష్టు ౨౩ వ తేదీనాడు శ్రీ ఆంధ్రకేసరి జన్మదినోత్సవ సందర్భంలో వెలువడింది.

'ఆంధ్ర శిల్పి'

ఆంధ్ర సాహిత్యానికీ, లలిత కళలకీ,
సంస్కృతికీ దోహదమిచ్చే
పవిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకులు :

పి. ఆర్. చిత్రా
పి. గణపతి శాస్త్రి

సాలు చందా ౬ రూపాయలు
విడి కాపీ ౧౨ అణాలు.

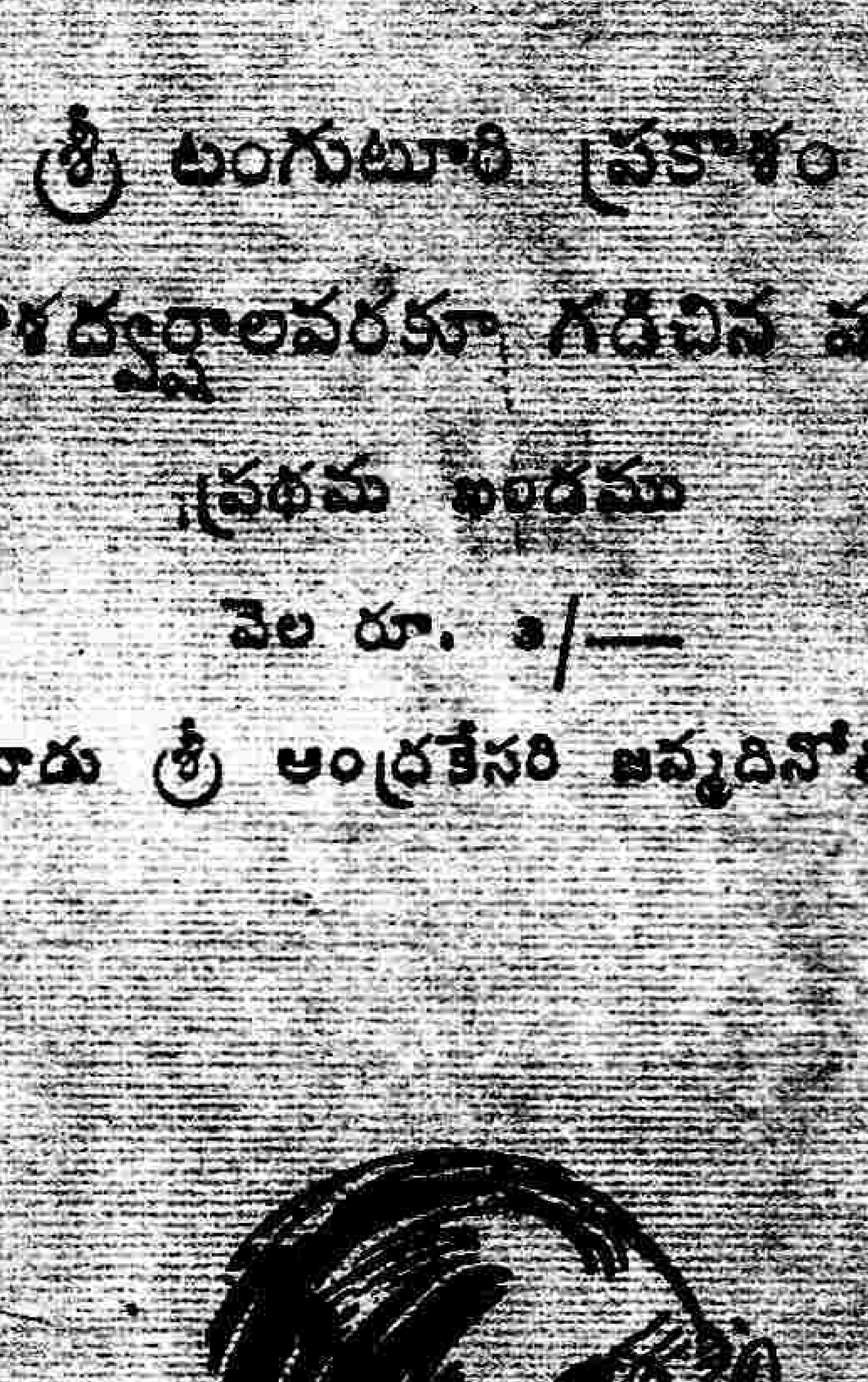

రాబోవు

'శిల్పి' ప్రచురణాలు

ఆంధ్రకేసరి
శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు
రచించిన

౧. 'నా జీవిత యాత్ర'
ద్వితీయ ఖండము
౨. యోగసూత్ర సిద్ధాంతము
౩. ఈశావాస్యోపనిషత్తు
౪. ప్రశ్నోపనిషత్తు
౫. కఠోపనిషత్తు.
౬. భగవద్గీతా భాష్యము

వివరాలకు :— మేనేజరు :

'ఆంధ్ర శిల్పి'
౧౦, నరసింగపురం వీధి,
మౌంటురోడ్, మద్రాసు.